

ΤΕΙ ΠΕΙΡΑΙΑ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ
ΣΠΟΥΔΑΣΤΙΚΟ ΕΤΟΣ 2010 – 2011

Πτυχιακή Εργασία

**« ΟΡΕΙΝΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ
ΣΤΗΝ ΑΡΑΧΩΒΑ »**

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ :

ΜΑΝΤΑ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ

Α.Μ. 12312

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ :

ΠΑΤΣΙΚΑΣ ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ

Πίνακας περιεχομένων

Εισαγωγικές Παρατηρήσεις	4
Κεφάλαιο 1	5
Το τουριστικό φαινόμενο	5
Εισαγωγή.....	5
1.1. Ιστορική εξέλιξη του τουριστικού φαινομένου	5
1.2. Τα Βασικά Χαρακτηριστικά και οι Διακρίσεις του Τουρισμού.....	6
1.3. Εννοιολογικές Προσεγγίσεις. Τυπολογία των Ειδικών & Εναλλακτικών Μορφών Τουρισμού	10
1.4. Ορισμός των ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού.....	12
1.5. Κατηγορίες των ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού.....	15
1.5.2. Ιαματικός τουρισμός - Τουρισμός υγείας - Θερμαλισμός	17
1.5.3. Τα επαγγελματικά ταξίδια - Συνεδριακός τουρισμός - Τουρισμός εκθέσεων - Τουρισμός κινήτρων	18
1.5.4. Αθλητικός τουρισμός - Τουρισμός αθλημάτων υπαίθρου - Περιπατητικός τουρισμός - Ορειβατικός τουρισμός - Χιονοδρομικός τουρισμός - Τουρισμός χειμερινών αθλημάτων.....	19
1.5.5. Κοινωνικός τουρισμός - Τουρισμός τρίτης ηλικίας - Τουρισμός νέων ...	20
1.5.6. Παράκτιος - Θαλάσσιος - Παραλίμνιος - Παραποτάμιος τουρισμός.....	21
1.5.7. Μαθησιακός τουρισμός.....	23
1.5.8. Τουρισμός επιστροφής στο παρελθόν.....	23
1.5.9. Ελάχιστονες μορφές τουρισμού : Χρονομεριστικός τουρισμός - Τουρισμός ανταλλαγής κατοικιών – Τουρισμός jet set - Τουρισμός «σακιδιούχων» - Ερωτικός - Γυμνιστικός τουρισμός	23
1.5.10. Πολιτιστικός τουρισμός	26
1.5.11. Θρησκευτικός Τουρισμός	27

Κεφάλαιο 2	29
Ορεινός και ορειβατικός τουρισμός.....	29
Εισαγωγή.....	29
2.1. Ορεινός τουρισμός	29
2.2. Ο ορειβατικός τουρισμός	32
2.3. Απλή ή τεχνητή ορειβασία, Τεχνητή Ορειβασία, Αλπινισμός και Αναρριχήσεις.....	33
2.4. Ορεινές κατασκηνώσεις, Camping και Ορεινά Τουριστικά Θέρετρα	35
2.5. Ορεινός ποδηλατικός τουρισμός.....	36
Κεφάλαιο 3	39
Χιονοδρομικός τουρισμός και τουρισμός χειμερινών αθλημάτων.....	39
Εισαγωγή.....	39
3.1. Ιστορική ανασκόπηση.....	40
3.2 Τα χιονοδρομικά Κέντρα	41
3.3. Η αγορά του χιονοδρομικού τουρισμού.....	43
3.4 Ο Τουρισμός των χιονοδρομικών αθλημάτων	44
3.4.1 Αθλήματα σκί.....	45
3.4.2 Παγοδρομικά αθλήματα.....	45
Κεφάλαιο 4	47
4.1. Η ταυτότητα του Περιπατητικού τουρισμού	47
4.2. Τα Ευρωπαϊκά μονοπάτια μεγάλων διαδρομών	48
4.3. Η διαδικασία της πεζοπορίας.....	50
4.4. Περιπατητικά και Πολιτιστικά Μονοπάτια – Σύνδεση Περιπατητικού με Πολιτιστικού Τουρισμού.....	52
Κεφάλαιο 5	53
Χειμερινός τουρισμός στην Αράχωβα	53

5.1. Εισαγωγικές παρατηρήσεις.....	53
5.2. Τι είναι τουρισμός.....	54
5.3. Η εξέλιξη του τουρισμού (και ειδικά του χειμερινού) στην Ελλάδα.....	54
5.4.Ναυαρχίδα του χειμερινού τουρισμού το χιονοδρομικό κέντρο Παρνασσού.....	55
5.5. Ιστορική αναδρομή – Ιστορία της Αράχωβας.....	56
5.6. Γιατί η Αράχωβα και όχι κάπου αλλού;.....	58
5.7. Η εξέλιξη του τουρισμού στην Αράχωβα.....	59
5.8. Λίγα λόγια για τον εορτασμό του Αγίου Γεωργίου.....	60
5.9. Παρνασσός – εξέλιξη του Χιονοδρομικού Κέντρου.....	60
5.10. Ο Παρνασσός σήμερα.....	61
5.11. Εκδρομές - αξιοθέατα.....	65
5.12. Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα του Χειμερινού τουρισμού στην Αράχωβα και στη γύρω περιοχή.....	67
5.13. Προτάσεις βελτίωσης του χειμερινού τουρισμού στην Αράχωβα.....	69
5.14. Η Οικονομία της Αράχωβας.....	71
5.15. Ερωτηματολόγιο.....	72
Επίλογος.....	78
Ξενοδοχεία.....	79
Βιβλιογραφία.....	81

Εισαγωγικές Παρατηρήσεις

Αυτή η εργασία αποτελείται από 6 κεφάλαια :

- **Το πρώτο κεφάλαιο** : περιλαμβάνει την ιστορική εξέλιξη του τουριστικού φαινομένου ,τα βασικά χαρακτηριστικά και τις διακρίσεις του τουρισμού, τις εννοιολογικές προσεγγίσεις ,την τυπολογία των ειδικών και των εναλλακτικών μορφών τουρισμού και τις κατηγορίες των ειδικών και εναλλακτικών μορφών .
- **Στο δεύτερο και τρίτο κεφάλαιο**: γίνεται μια αναδρομή στον ορεινό και ορειβατικό τουρισμό και τις επιδώσεις τους σε χειμερινά θέρετρα. Ακόμα γίνεται αναφορά για την απλή ή τεχνική ορειβασία , τον Αλπινισμό ,τις Αναρριχήσεις ,τις ορεινές κατασκηνώσεις, Camping και ορεινά τουριστικά θέρετρα, τον ορεινό ποδηλατικό τουρισμό .
- **Στο τέταρτο κεφάλαιο** : γίνεται μια ιστορική ανασκόπηση στο χιονοδρομικό τουρισμό και τον τουρισμό των χειμερινών αθλημάτων. Επιπλέον , αναφέρεται τι είναι τα χιονοδρομικά κέντρα ,ο τουρισμός των χιονοδρομικών αθλημάτων, ποια είναι τα αθλήματα ski , και ποια είναι τα παγοδρομικά αθλήματα.
- **Στο πέμπτο κεφάλαιο**: κατονομάζεται την ταυτότητα του περιπατητικού τουρισμού και αναφέρω τα Ευρωπαϊκά μονοπάτια μεγάλων διαδρομών.

Στο έκτο κεφάλαιο : αφιερώνεται ένα μεγάλο μέρος από την εργασία στον χειμερινό τουρισμό της Αράχωβας. Γιατί αυτή είναι η Μύκονος του χειμώνα ; Πως εξελίχτηκε ο χειμερινός τουρισμός ; Που βοήθησε αυτή η εξέλιξη ; Ανέβηκε το οικονομικό και το εργατικό δυναμικό ; Γιατί ο τουρίστας θα διαλέξει για τις χειμερινές του συνήθως διακοπές την Αράχωβα και όχι κάποιο άλλο μέρος ; Αυτή η ανερχόμενη τουριστική κίνηση έχει επιπτώσεις στην κωμόπολη ; Αν ναι, ποια είναι τα μειονεκτήματα και ποια τα πλεονεκτήματα αυτής της αναάπτυξης ; Ποια είναι η οικονομία της Αράχωβας ; Τέλος , γίνεται έρευνα πεδίου και σχολιασμός των αποτελεσμάτων (συνεντεύξεις από ξενοδόχους) και θα δοθούν μερικές υποκειμενικές προεκτάσεις βελτίωσης του χειμερινού τουρισμού στην Αράχωβα.

Κεφάλαιο 1

Το τουριστικό φαινόμενο

Εισαγωγή

Αυτό το κεφάλαιο αναφέρεται στο θεωρητικό κομμάτι της εργασίας. Περιλαμβάνει την ιστορική εξέλιξη του τουριστικού φαινομένου, τα βασικά χαρακτηριστικά και τις διακρίσεις του τουρισμού, τις εννοιολογικές προσεγγίσεις, την τυπολογία των ειδικών & εναλλακτικών μορφών τουρισμού, τον ορισμό των ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού και τις κατηγορίες των ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

1.1. Ιστορική εξέλιξη του τουριστικού φαινομένου

Τα ευρείας κλίμακας ταξίδια μικρής χρονικής διάρκειας σήμερα είναι γεγονός. Κατά το παρελθόν, ελάχιστοι ήταν εκείνοι που είχαν ελεύθερο χρόνο. Για τους κοινούς ανθρώπους, ο ελάχιστος χρόνος που είχαν αφιερωνόταν στην εκπλήρωση θρησκευτικών καθηκόντων. Ήταν ιερές ημέρες (holy days) απ' όπου προέκυψε το αγγλικό holidays (διακοπές). Γ' αυτό τα ταξίδια αρχικά περιορίζονταν συνήθως σε προσκυνήματα. (Doswell, R., 2002) Οι μετακινήσεις σε άλλους τόπους μακριά από τον τόπο της μόνιμης κατοικίας τους γίνονταν για λόγους εμπορικούς, θρησκευτικούς, αθλητικούς και ικανοποίησης της έμφυτης περιέργειας για κάτι νέο. Το ιδιωτικό ταξίδι για εκπαιδευτικούς, μορφωτικούς λόγους άρχισε μετά την περίοδο της Αναγέννησης, ήταν όμως κυρίως εσωτερική μετακίνηση. Το ταξίδι σε ξένες (κυρίως ευρω-παϊκές) χώρες αναπτύχθηκε περισσότερο σαν μέσο της πρακτικής επιμόρφωσης των γόνων της αριστοκρατίας κατά τους 16^ο, 17^ο και 18^ο αι. Οι πλούσιοι ταξίδευαν για τουρισμό, κάτι που συνδυαζόταν είτε με ειδικές εμπορικές σκοπιμότητες, είτε όχι, οπότε είχε και κάποιο χαρακτήρα περιπέτειας. Κατά το Μεσαίωνα ταξίδευαν μόνο στην περιοχή τους, σε κοντινές πόλεις για να δουν συγγενείς ή για να συμμετάσχουν σε κάποια τοπική αγορά ή γιορτή. Το ταξίδι για διακοπές ήταν κάτι που δεν ήξεραν.

Πρωτεργάτης του νεότερου τουρισμού στην Ευρώπη ήταν ο Thomas Cook, που για πρώτη φορά το 1841 οργάνωσε μια ημερήσια εκδρομή με τρένο μεταξύ δύο πόλεων της Βόρειας Αγγλίας. Η πρώτη ανάπτυξη του υπερατλαντικού ταξιδιού έγινε με τις

μετακινήσεις μεταναστών προς την αμερικανική ήπειρο, και με την επέκταση των εμπορικών επενδύσεων των αποικιακών κρατών. Στις αρχές του 20^{ου} αι., τα υπερατλαντικά ταξίδια με πλοία δημιούργησαν αγορά για αυτό που σήμερα λέγεται κρουαζιέρα. Το κρουαζιερόπλοιο Queen Mary έκανε το πρώτο ταξίδι του το 1935. Το 1939 η Pan American Airways οργάνωσε το πρώτο τακτικό υπερατλαντικό αεροπορικό δρομολόγιο. Η πρώτη πτήση έγινε το 1950 προς την Κορσική από τον Vladimir Reitz. Το 1952 η τουριστική θέση δημιουργήθηκε στις αεροπορικές συγκοινωνίες. Το 1957 για πρώτη χρονιά η υπερατλαντική αεροπορική μετακίνηση υπερέβη τη θάλασσα. Από τη δεκαετία του 1960 τα ταξίδια με group είναι ο βασικός τρόπος τουριστικού ταξιδιού. (Βαρβαρέσος, Σ., 2000)

Ο τουρισμός θεωρείται πλέον ως η μεγαλύτερη βιομηχανία παγκοσμίως. Ο World Travel and Tourism Council Organisation (WTO) υπολογίζει ότι το 1994 απέφερε 3,4 δισ. Δολάρια έσοδα, δημιούργησε 204 εκατ. θέσεις εργασίας (μία στις εννέα) και αντιστοιχεί στο 10% του παγκοσμίου Α.Ε.Π.. Σύμφωνα, μάλιστα με προβλέψεις του με βάση τις τάσεις, στις αρχές του 21^{ου} αι. οι διεθνείς αφίξεις τουριστών θα ανέλθουν σε περίπου 650 εκατ. ταξιδιώτες. Για λόγους σύγκρισης, αξίζει να αναφέρουμε ότι το 1000 μ.Χ. ο συνολικός πληθυσμός του πλανήτη δεν υπερέβαινε τα 500 εκατομμύρια. (Doswell, R., 2002)

1.2. Τα Βασικά Χαρακτηριστικά και οι Διακρίσεις του Τουρισμού

Ο τουρισμός αποτελεί σήμερα μια πολιτιστική, κοινωνική και οικονομική δραστηριότητα που κινείται σε διεθνή επίπεδα. Καλύπτει σχεδόν όλες τις κοινωνικές και εισοδηματικές τάξεις αποβλέποντας στην ικανοποίηση της βασικής πλέον ανάγκης του ανθρώπου, της ανάγκης της πρόσκαιρης φυγής από την καθημερινότητα και δίνει τη δυνατότητα της δημιουργίας προϋποθέσεων γνωριμίας και συναδέλφωσης των λαών για ένα πιο καλό και πιο ειρηνικό μέλλον της ανθρωπότητας.

Ο όρος τουρισμός προέρχεται από την αγγλική λέξη TOURING ή τη γαλλική λέξη TOUR, που στην ελληνική γλώσσα σημαίνει περιηγητισμός. Δεν υιοθετήθηκε όμως ο όρος αυτός και έτσι επικράτησε ο όρος ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ που χρησιμοποιήθηκε διεθνώς.

Τουρισμός είναι η κίνηση ενός ή ομάδας ανθρώπων που εγκαταλείπουν προσωρινά τον τόπο της μόνιμης διαμονής τους για λόγους που αφορούν το πνεύμα, το επάγγελμα ή ακόμα και το σώμα.

Με τα χρόνια η βασική έννοια τον τουρισμού διευρύνθηκε για να συμπεριλάβει διάφορες μορφές ταξιδιών (συνεδριακών, θρησκευτικών, υγείας, επαγγελματικών, κ.α.), γιατί η οικονομική τους σημασία είναι η ίδια, αφού δεν οδηγούν όλες οι μορφές σε μόνιμη διαμονή ή σε αμειβόμενη απασχόληση στον τουριστικό προορισμό, που πραγματοποιείται η επίσκεψη. Τα βασικά χαρακτηριστικά του τουρισμού είναι τα εξής (Βαρβαρέσος, Σ., 2000) :

- i.** Οι διάφορες μορφές του τουρισμού όποιες και αν είναι αυτές και για όποιον σκοπό κι αν πραγματοποιούνται περιλαμβάνουν δυο βασικά στοιχεία :
 - το ταξίδι στον τουριστικό προορισμό,
 - τη διαμονή.
- ii.** Η μετακίνηση ενός ατόμου ή μίας ομάδας σε διάφορους προορισμούς είναι προσωρινή. Αυτό σημαίνει ότι η παραμονή τους θα είναι βραχυπρόθεσμη και η πρόθεσή τους θα είναι να επιστρέψουν στον τόπο μόνιμης κατοικίας τους.
- iii.** Η μετακίνηση και η διαμονή λαμβάνουν χώρα εκτός τον τόπου της μόνιμης κατοικίας των τουριστών.

Οι διακρίσεις του τουρισμού είναι πολλές και αυτό συμβαίνει λόγω της ίδιας της φύσης του (Ηγουμενάκης Ν., Κραβαρίτης Κ., Λύτρας Π., 1999) :

- i.** Από γεωγραφική και διοικητική άποψη
 - Εσωτερικός τουρισμός : η μετακίνηση ατόμου ή ομάδας ατόμων, πολιτών μιας χώρας στην επικράτειά της για λόγους τουριστικούς.
 - Εξωτερικός τουρισμός : η μετακίνηση ατόμων από τη χώρα της μόνιμης διαμονής τους σε μια άλλη.
- ii.** Από άποψη τουριστικού πλήθους
 - Μεμονωμένος ή ατομικός τουρισμός : ο τουρισμός που πραγματοποιείται από ένα άτομο ή οικογένεια χωρίς τη μεσολάβηση οργανωμένου τουριστικού γραφείου.
 - Ομαδικός ή μαζικός τουρισμός¹ : Η μετακίνηση που γίνεται από ομάδα

¹ Σήμερα συνήθως μιλάμε για μαζικό τουρισμό κάτι που εκφράζεται με τα μεγάλα

ατόμων με την απόφαση για το πρόγραμμα και την οργάνωση του ταξιδιού λαμβάνεται κύρια από ένα άτομο ή μια μικρή ομάδα.

iii. Από άποψη εποχής

- Συνεχής ή ετήσιος τουρισμός : η διακίνηση των τουριστών σε όλη τη διάρκεια ενός έτους, ανεξάρτητα της εποχής.
- Εποχιακός τουρισμός : η διακίνηση τουριστών σε συγκεκριμένη εποχή ή εποχές τον χρόνο. Στις τέσσερις εποχές δραστηριοποιούνται ανάλογα ο χειμερινός, ο εαρινός, ο θερινός και ο φθινοπωρινός τουρισμός.

iv. Από άποψη του μεγέθους του τουριστικού πλήθους (βλ. σελ. 10)

- Σε περίοδο αιχμής δηλ. όταν κατά την συγκεκριμένη χρονική περίοδο, ασχέτως εποχής, παρουσιάζεται μεγάλη τουριστική κίνηση σε μια περιοχή.
- Σε μέση περίοδο που είναι η εποχή όπου ο αριθμός των τουριστών είναι σε μέτρια επίπεδα με ανοδικές τάσεις.
- Σε νεκρή ή χαμηλή περίοδο, όταν δεν υπάρχει καμία τουριστική ή έστω ελάχιστη κίνηση.

v. Από άποψη χρησιμοποίησης μεταφορικών μέσων

- Τουρισμός με αυτοκίνητο.
- Τουρισμός με σιδηρόδρομο.
- Τουρισμός με ποδήλατο.
- Αεροπορικός τουρισμός.
- Τουρισμός πεζοπορικός.

ξενοδοχεία και τα τουριστικά θέρετρα, που δεν ανήκουν στον ντόπιο πληθυσμό αλλά σε ξένους επιχειρηματίες (αλλοδαπούς ή ημεδαπούς), που μοναδικό σκοπό έχουν να συγκεντρώσουν όσο γίνεται περισσότερους τουρίστες στις λεγόμενες τουριστικές περιόδους και να μεγιστοποιήσουν τα κέρδη τους τα οποία δεν μένουν στον τουριστικό προορισμό, για να χρησιμοποιηθούν προς όφελός του, αλλά μεταφέρονται όπου θέλει ο επιχειρηματίας.

- Ατμοπλοϊκός τουρισμός.
- vi. Από άποψη μορφής (σκοπού ή λόγου)
 - Κλασική μορφή τουρισμού η οποία αναφέρεται στις διακοπές που εκτός από τους λόγους ανάπαυσης και αναψυχής περιλαμβάνει και επισκέψεις σε τουριστικά αξιοθέατα και πολιτιστικά μνημεία.

Στα περισσότερα είδη τουρισμού έντονη είναι η ύπαρξη της τουριστικής εποχικότητας. Τουριστική εποχικότητα είναι το φαινόμενο της εκδήλωσης της τουριστικής δραστηριότητας σε ορισμένη εποχή του έτους. Στην πράξη σαν τουριστική εποχικότητα νοείται το μεγάλο πλήθος των πραγματοποιούμενων κύριων διακοπών και των συνεπαγομένων ταξιδιών κατά τη λεγόμενη "τουριστική εποχή" που είναι η θερινή περίοδος και κυρίως οι μήνες Ιούλιος / Αύγουστος για το Βόρειο Ημισφαίριο και οι μήνες Ιανουάριος / Φεβρουάριος για το Νότιο ημισφαίριο. Αυτό σημαίνει ότι η πλειονότητα των τουριστών κάνει διακοπές κατά τη διάρκεια του θέρους (χρονική υπερσυγκέντρωση τουριστών) στους παράκτιους τουρ. προορισμούς (τοπική υπερσυγκέντρωση τουριστών).

- i. Ο θερινός τουρισμός δεν είναι μορφή τουρισμού υπό την έννοια της ανεξαρτησίας και των ίδιων χαρακτηριστικών. Είναι απλά ένας επιθετικός προσδιορισμός των μορφών τουρισμού που αναπτύσσονται κατά τη διάρκεια του θέρους. Είναι δηλ. το όνομα της κατηγορίας εκείνων των μορφών τουρισμού που έχουν κοινό χαρακτηριστικό το ότι αναπτύσσονται κατά τη θερινή περίοδο και λόγω των χαρακτηριστικών της περιόδου αυτής και κυρίως λόγω των υψηλών θερμοκρασιών που επικρατούν κατά τη διάρκειά της.
- ii. Η μετακίνηση προς τον τόπο παραθερισμού αποτελεί τουριστικό ταξίδι και η αντίστοιχη μορφή τουρισμού που αναπτύσσεται ονομάζεται παραθεριστικός τουρισμός. Δεν είναι κατ' ανάγκη ο θερινός γιατί είναι δυνατόν στον τόπο του παραθερισμού να επικρατεί άλλη πλην του θέρους εποχή. Εννοιολογικά ο παραθερισμός δεν ταυτίζεται με τις διακοπές. Τα ταξίδια της αποδημίας των τουριστών (που θυμίζουν πτηνά) θεωρούνται τουριστικά ταξίδια, αφού δεν μένουν μόνιμα στις περιοχές στις οποίες παραχειμάζουν και οι μορφές τουρισμού που αναπτύσσονται είναι αντίστοιχα ο παραθεριστικός και ο τουρισμός

παραχείμασης.

- iii. Ο χειμερινός τουρισμός, κατ' αναλογία με το θερινό, δεν είναι μορφή τουρισμού υπό την έννοια της ανεξαρτησίας και των ίδιων χαρακτηριστικών. Είναι απλά η ονομασία της κατηγορίας εκείνων των μορφών τουρισμού που έχουν κοινό χαρακτηριστικό ότι αναπτύσσονται κατά τη διάρκεια του χειμώνα.
- iv. Τουρισμός όλων των εποχών ή συνεχής τουρισμός ή ενιαύσιος τουρισμός είναι ο τουρισμός ο οποίος διαρκεί καθ' όλη τη διάρκεια του έτους. Θεωρητικά είναι ο τουρισμός που στην ιδανική περίπτωση ισοκατανέμει τους τουρίστες και το σύνολο της τουριστικής δραστηριότητας σε όλους τους μήνες του έτους καταργώντας έτσι την τουριστική εποχικότητα, τη διαφοροποίηση των τουριστικών περιόδων, την τοπική και χρονική υπερσυγκέντρωση τουριστών και φυσικά περιορίζοντας το μαζικό τουρισμό και τις δυσμενείς συνέπειές του. Είναι προφανές ότι ο τουρισμός όλων των εποχών δεν είναι μορφή τουρισμού αλλά δόγμα τουριστικής ανάπτυξης, σύμφωνα με το οποίο η τουριστική δραστηριότητα πρέπει να εκδηλώνεται σε όλους τους μήνες του χρόνου και όχι μόνο κατά τους θερινούς μήνες.
- v. Ο διημισφαιρικός τουρισμός είναι ο τουρισμός όλων των εποχών και ο τουρισμός που κατέρριψε τα τείχη των καιρικών συνθηκών και των επιδράσεων των φυσικών φαινομένων. Υπό την έννοια αυτή δεν υπάρχουν καιρικά φαινόμενα και κλιματολογικές συνθήκες που να εμποδίζουν τους τουρίστες να κάνουν τη μορφή τουρισμού που επιθυμούν.

1.3. Εννοιολογικές Προσεγγίσεις. Τυπολογία των Ειδικών & Εναλλακτικών Μορφών Τουρισμού

Η εποχή του μαζικού τουρισμού πάσχει από “υπερκόπωση”. Κουρασμένοι τουρίστες, αποχρωματισμένα τοπία, μονότονες ξενοδοχειακές υπηρεσίες, απώλεια των τοπικών ιδιαιτεροτήτων, όλα αυτά έχουν διασκευάσει το νόημα των σύγχρονων διακοπών. Από αναζήτηση χαράς και ξεκούρασης έχουν καταλήξει να είναι μια τυπική διαδικασία επαναφόρτισης ενέργειας, απαραίτητης για να μπορέσει ο οργανισμός να

αντεπεξέλθει στο άγχος.

Για την καταπολέμηση των σοβαρών προβλημάτων που αντιμετωπίζει σήμερα ο τουρισμός σε πολλές χώρες υποδοχής και φιλοξενίας τουριστών, μεταξύ των οποίων και το πρόβλημα της εποχικότητας, οι πολιτικές εξουσίες και ειδικότερα οι αρμόδιοι του τουρισμού στο δημόσιο και ιδιωτικό τομέα αναπτύσσουν διάφορες εναλλακτικές μορφές, οι οποίες κάτω από προϋποθέσεις μπορούν να δώσουν διέξοδο στα αδιέξοδά τους. (Τσάρτας Π., 1996)

Για τους παραπάνω λόγους “πλάστηκε” και κωδικοποιήθηκε ο όρος “εναλλακτικός τουρισμός” ο οποίος διακρίνεται σε ειδικές και εναλλακτικές μορφές. Εννοιολογικά, οι “ειδικές μορφές” τουρισμού προσδιορίζονται από τα επιμέρους ειδικά κίνητρα που ωθούν τα άτομα στην τουριστική μετακίνηση, ενώ οι “εναλλακτικές μορφές” τουρισμού, οι οποίες αποτελούν τμήμα των ειδικών μορφών, ερμηνεύονται από τα κίνητρα των ατόμων που σχετίζονται με τον τρόπο οργάνωσης του ταξιδιού και τον προσανατολισμό της τουριστικής κατανάλωσης σε περιβαλλοντικά προϊόντα. (Βαρβαρέσος, Σ., 2000)

Η διαφοροποίηση των εναλλακτικών και ειδικών μορφών τουρισμού από τον μαζικό τουρισμό έγκειται κατά πρώτον στην τμηματοποίηση που επιτυγχάνεται σε όρους ζήτησης και σε όρους προσφοράς. Η τμηματοποίηση της τουριστικής προσφοράς οδηγεί με την σειρά της στη διαφοροποίηση των τύπων ανάπτυξης που ακολουθούν οι τουριστικές περιοχές.

Ένα δεύτερο ζήτημα, στο οποίο οι ειδικές μορφές τουρισμού διαφοροποιούνται από το μαζικό μοντέλο τουρ. ανάπτυξης, είναι η δυνατότητα που έχουν να εντάσσονται στην τοπική κοινωνική, παραγωγική και περιβαλλοντική δομή επιτρέποντας με αυτόν τον τρόπο την ανάπτυξη μοντέλων ήπιου και αειφορικού τουρισμού. (Weaver D. & Lavuton L., 2002)

Με τις ειδικές και εναλλακτικές μορφές ο τουρισμός αποκτάει ξανά ένα κοινωνικό, πολιτισμικό και επικοινωνιακό νόημα. Η έμφαση πλέον δεν δίνεται στο “ταξίδι - φυγή” αλλά στο “ταξίδι - νόημα”. Στις ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού η σημασία του ταξιδιού επαναπροσδιορίζεται στα πλαίσια των σύγχρονων κοινωνικών συνθηκών όπου επι-κοινωνία, πολιτισμός και περιβάλλον αναδεικνύονται σε αξίες κοινές για όλες τις κοινωνίες.

1.4. Ορισμός των ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού

Οι ειδικές μορφές τουρισμού χαρακτηρίζονται από την ύπαρξη ενός ειδικού και κυρίαρχου κινήτρου στη ζήτηση (π.χ. συνέδρια, οικολογία, πολιτισμός) και από την ανάπτυξη μιας αντίστοιχης ειδικής υποδομής στις τουριστικές περιοχές που αποσκοπεί στην εξυπηρέτηση των τουριστών της κάθε ειδικής μορφής.

Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού, αποτελούν τμήμα των ειδικών μορφών και χαρακτηρίζονται επίσης από την ύπαρξη ενός κυρίαρχου ειδικού κινήτρου στη ζήτηση το οποίο συνδέεται με συγκεκριμένα θέματα όπως : φυσιολατρία, ταξίδια περιπέτειας, αθλητισμός, περιήγηση, περιβάλλον, γνωριμία με την τοπική παράδοση. Στις εναλλακτικές μορφές, οι τουρίστες συχνά επιλέγουν ένα τρόπο οργάνωσης και διεξαγωγής του ταξιδιού στο οποίο κυριαρχεί η αυτονομία στις επιλογές και η περιήγηση με μικρή ή ελάχιστη χρήση υπηρεσιών οργανωμένου τουρισμού. Επιπλέον, και στις εναλλακτικές μορφές καταγράφεται η ανάπτυξη μιας ειδικής υποδομής που εξυπηρετεί τους συγκεκριμένους τουρίστες. Τέλος κοινός παρονομαστής, τόσο στη ζήτηση όσο και στη προσφορά των εναλλακτικών μορφών τουρισμού, αποτελεί ο σεβασμός της τοπικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής δομής.

Οι ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού είναι οι ακόλουθες :

- ✓ Κοινωνικός τουρισμός
- ✓ Κοινωνικός τουρισμός επαγγελματιών ενώσεων
- ✓ Αγροτουρισμός (διάφοροι τύποι)
- ✓ Τουρισμός στο ύπαιθρο. Φυσιολατρικός τουρισμός
- ✓ Τουρισμός τρίτης ηλικίας
- ✓ Αθλητικός τουρισμός (διάφοροι τύποι)
- ✓ Περιηγητικός τουρισμός
- ✓ Θαλάσσιος τουρισμός (διάφοροι τύποι)
- ✓ Οικολογικός τουρισμός. Οικοτουρισμός (διάφοροι τύποι)
- ✓ Τουρισμός φυσικής υγείας και φυσικής ζωής
- ✓ Ιαματικός τουρισμός. Θερμαλιστικός τουρισμός
- ✓ Πολιτιστικός τουρισμός
- ✓ Εκπαιδευτικός τουρισμός
- ✓ Θρησκευτικός τουρισμός

- ✓ Επαγγελματικός τουρισμός
- ✓ Συνεδριακός τουρισμός
- ✓ Εκθεσιακός τουρισμός
- ✓ Τουρισμός κινήτρων
- ✓ Ορεινός τουρισμός
- ✓ Χειμερινός τουρισμός
- ✓ Γυμνιστικός τουρισμός
- ✓ Χρονομεριστική μίσθωση
- ✓ Τουρισμός περιπέτειας
- ✓ Τουρισμός σε οργανωμένα τουριστικά χωρία ειδικού τύπου (club)
- ✓ Τουρισμός σε θεματικά πάρκα και θεματικά μουσεία και αστικός τουρισμός
- ✓ Συμπλέγματα αγροτουρισμού σε σύγχρονους οικισμούς, δομημένα με χαρακτηριστικά παραδοσιακών αγροτικών οικισμών

Ο μεγάλος αριθμός των ειδικών μορφών αντικατοπτρίζει την διαρκώς αυξανόμενη σημασία τους και θέση τους στην παγκόσμια αγορά του τουρισμού. Με τις ειδικές μορφές ο τουρισμός αποκτάει ξανά ένα νόημα κοινωνικό, πολιτισμικό και επικοινωνιακό και η έμφαση πλέον δίνεται στο “ταξίδι - φυγή” αλλά και στο “ταξίδι - νόημα”. Πρόκειται ουσιαστικά για μια προσπάθεια βίωσης εμπειριών που συνθέτουν όλα όσα ο τουρίστας αναζητάει αλλά δεν βρίσκει στην “κανονική” καθημερινή ζωή του. Στις ειδικές μορφές το ταξίδι αποτελεί αντίθετα μια συνέχεια της κανονικής ζωής εφόσον τα ιδιαίτερα ενδιαφέροντα, χόμπι ή ανησυχίες των πελατών διαμορφώνουν τα χαρακτηριστικά του ταξιδιού.

Στη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη, οι ειδικές και εναλλακτικές μορφές χρησιμοποιούνται στα πλαίσια ενός προγραμματισμού που έχει δύο στόχους :

- αφενός την προσφορά μεγαλύτερου αριθμού εξειδικευμένων υπηρεσιών που καλύπτουν τη ζήτηση ειδικών ομάδων τουριστών, και
- αφετέρου τη συγκρότηση ενός προτύπου ανάπτυξης που εντάσσεται ισόρροπα στην υπάρχουσα δομή, είτε βελτιώνοντας την προϋπάρχουσα κατάσταση (π.χ. στις περιοχές με οργανωμένο τουρισμό διακοπών), είτε διαμορφώνοντας μια

νέα παραγωγική δομή στον τουριστικό τομέα όπου θα κυριαρχούν οι υποδομές και οι υπηρεσίες των ειδικών και εναλλακτικών μορφών.

Στο πλαίσιο αυτό ενισχύεται η συγκροτημένη ανάπτυξη αυτών των μορφών κατά ομάδες ή πλέγματα.

Σε πολλές περιοχές όπου επιχειρήθηκε οργανωμένη παρέμβαση με στόχο την αειφορική ανάπτυξη, χρησιμοποιήθηκε η έννοια του πλέγματος² των ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Η έννοια αυτή περιγράφει την ανάπτυξη ενός φάσματος δραστηριοτήτων τουρισμού που καλύπτουν μια ομάδα ειδικών μορφών με ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά όσον αφορά τα κίνητρα των τουριστών που τις επιλέγουν, π.χ. ανάπτυξη υποδομών για δραστηριότητες πολιτιστικού τουρισμού, οικοτουρισμού, περιηγητικού, εκπαιδευτικού, ώστε να ανταποκριθούν σε ομάδες κινήτρων που αναζητούν τον πολιτισμό, την εκπαίδευση και το καθαρό περιβάλλον. Σε πολλές από αυτές τις περιπτώσεις η ανάπτυξη των υποδομών του πλέγματος έγινε και εμπειρικά ξεκινώντας συχνά από κάποιες υπαρκτές δραστηριότητες και πόρους οι οποίοι στη συνέχεια επεκτάθηκαν ακολουθώντας τη διαμορφούμενη ζήτηση ή κάποιο οργανωμένο σχέδιο ανάπτυξης. Σε κάθε περίπτωση η ανάπτυξη σε πλέγμα ανταποκρίνεται σε πολλές από τις αναγκαίες προδιαγραφές και προϋποθέσεις που απαιτούνται για την επιτυχία της αειφορικής ανάπτυξης (στον πίνακα που ακολουθεί φαίνονται τρία παραδείγματα).

² Παρπαίρης, Α., 1984, σσ. 60-62, Τσάρτας, Π., 1996, σσ. 175-176, 452-453.

Πίνακας 1: Παραδείγματα πλεγμάτων ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού

Θεματικός άξονας κινήτρων τουριστών	Πλέγμα ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού
Πολιτισμός – Εκπαίδευση	A) Πολιτιστικός – Οικοτουρισμός B) Εκπαιδευτικός – Περιηγητικός – Οικολογικά πάρκα
Περιβάλλον – Φυσιολατρία – Φυσική Ζωή	A) Οικοτουρισμός – Περιηγητικός B) Υγείας – Ιαματικός – Ορειβατικός
Αθλητισμός – Φυσιολατρία – Υγιεινή ζωή	A) Αθλητικός – Υγείας – Ιαματικός – Οικοτουρισμός

Στις παρακάτω σελίδες αναφέρουμε ενδεικτικά τις πιο βασικές κατηγορίες των ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

1.5. Κατηγορίες των ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού

1.5.1. Τουρισμός υπαίθρου - Αγροτικός τουρισμός - Γεωργικός τουρισμός - Οικοτουρισμός

Με τον όρο υπαίθριος τουρισμός ή τουρισμός υπαίθρου εννοούμε την κάθε μορφή τουρισμού που εκδηλώνεται στην ύπαιθρο, είναι δε ευρύτερη έννοια η οποία περιλαμβάνει και τον αγροτικό και το γεωργικό τουρισμό, όπως και άλλες μορφές τουρισμού.

Η πρώτη παραλλαγή ήταν αυτή κατά την οποία οι επισκέπτες είχαν ως κατάλυμα ένα αυθεντικό γεωργικό σπίτι (φάρμα ή ράντσο) και ζούσαν μαζί με τους γεωργούς, έτρωγαν μαζί τα ίδια φαγητά και συμμετείχαν ενεργά ή σαν παρατηρητές στις γεωργικές δουλειές. Η παραλλαγή αυτή ονομάστηκε agricultural tourism, δηλ. γεωργικός τουρισμός ³. Η

³ Σφακιανάκης, Μ., 2000, σελ. 39-47.

δεύτερη παραλλαγή ήταν εκείνη κατά την οποία έμεναν και έτρωγαν σε ένα οργανωμένο κατάλυμα (ξενοδοχείο, ξενώνες, θέρετρο), το οποίο βρισκόταν μέσα ή κοντά στην αγροτική περιοχή και από το οποίο μετέβαιναν στους αγρούς όπου παρατηρούσαν αγροτικές δραστηριότητες, που δεν ήταν υποχρεωτικά μόνο γεωργικές. Η παραλλαγή αυτή ονομάστηκε *agrotourism*, δηλ. αγροτουρισμός ή αγροτικός τουρισμός⁴.

Ο τουρισμός υπαίθρου εκδηλώνεται και σε άλλες περιοχές. Ο ορεινός π.χ. στις ορεινές περιοχές, ο παραλίμνιος στις ακτές μιας λίμνης, ο παραποτάμιος στις όχθες ενός ποταμού, ο περιπατητικός στα περιπατητικά μονοπάτια, ο τουρισμός παρατήρησης της πανίδας ή της χλωρίδας σε περιοχές όπου υπάρχει άξιο παρατήρησης οικοσύστημα, ο χιονοδρομικός στα βουνά, ο τουρισμός αθλημάτων υπαίθρου (αναρριχήσεις, ιππασία, ποδηλασία, κυνήγι, κατάβαση ποταμών, αιωροπτερισμός, κ.α.) σε κατάλληλες για αυτά τα σπορ περιοχές (βλ. επίσης κεφάλαιο 1.5.4.).

Οικοτουρισμός τέλος είναι μια αειφορική μορφή⁵ τουρισμού υπαίθρου που εστιάζεται πρωτίστως στην απόκτηση εμπειριών και γνώσεων για τη φύση κι ο οποίος διαχωρίζεται με τρόπο ώστε να είναι ήπιος (χαμηλού αντίκτυπου), μη καταναλωτικός και τοπικά προσανατολισμένος.

Ο γεωργικός τουρισμός εκδηλώνεται στις αγροτικές περιοχές που καλλιεργούνται (γεωργικές περιοχές) και αναφέρεται στη γεωργία και στη γεωργική ζωή.

⁴ Ο αγροτικός τουρισμός εκδηλώνεται στις αγροτικές περιοχές και αναφέρεται όχι μόνο στην καλλιέργεια των αγρών, αλλά και σε άλλες αγροτικές δραστηριότητες.

⁵ Αειφόρος τουρισμός είναι κάθε μορφή τουρισμού που αναπτύσσεται αειφορικά, σύμφωνα δηλ. με την αρχή της αειφορικής τουριστικής ανάπτυξης. Είναι κάθε μορφή τουρισμού που δεν βλάπτει, υποβαθμίζει ή καταστρέφει το περιβάλλον του τουριστικού προορισμού (φυσικό, πολιτιστικό, κοινωνικό, οικονομικό) και δεν εξαντλεί ή αλλοιώνει τους πόρους του. Ο πολιτιστικός π.χ. τουρισμός, ο τουρισμός υπαίθρου, ο αγροτικός τουρισμός κ.λπ. αν ακολουθούν τις αρχές της αειφορικής τουριστικής ανάπτυξης, αποτελούν αειφορικές μορφές τουρισμού.

1.5.2. Ιαματικός τουρισμός - Τουρισμός υγείας - Θερμαλισμός

Τουρισμός υγείας είναι εκείνος κατά τη διάρκεια του οποίου οι τουρίστες συμμετέχουν σε προγράμματα υγείας ή σε προγράμματα που σχετίζονται με την υγεία⁶. Περιλαμβάνει μερικότερες εναλλακτικές μορφές τουρισμού, συγκεκριμένα τις εξής:

- i. **Θεραπευτικός Τουρισμός** : περιλαμβάνει προγράμματα θεραπείας μέσω σύγχρονων ιατρικών μεθόδων της ορθόδοξης ιατρικής (αλλά και με φυσικές μεθόδους θεραπείας εναλλακτικής ιατρικής). Ανάλογα με τη μέθοδο θεραπείας που χρησιμοποιείται, παίρνει και μια ειδικότερη ονομασία (φυσικοθεραπεία, μασάζ, λασπόλουτρα).
- ii. **Ιαματικός Τουρισμός**: είναι η πρώτη μορφή τουρισμού υγείας, γνωστή από αρχαιοτάτων χρόνων, αφορά τουρίστες με διάφορα προβλήματα υγείας, οι οποίοι επιλέγουν προορισμούς στους οποίους υπάρχουν ιαματικές πηγές, για να κάνουν χρήση ιαματικών νερών, συνήθως θερμομεταλλικών που έχουν θεραπευτικές ιδιότητες.
- iii. **Τουρισμός Φυσιοθεραπείας**: είναι ο τουρισμός κατά τη διάρκεια του οποίου γίνεται χρήση των φυσικών μεθόδων θεραπείας της εναλλακτικής ιατρικής για διατήρηση, πρόληψη, θεραπεία και αποκατάσταση της υγείας. Ανάλογα με τη μέθοδο που χρησιμοποιείται, ο τουρισμός της φυσικοθεραπείας παίρνει μια ειδικότερη ονομασία με στενότερη έννοια (τουρισμός υδροθεραπείας, κινησιοθεραπείας, θαλασσοθεραπείας, κ.λπ.).
- iv. **Τουρισμός Υγιεινής Διαβίωσης**: κατά τη διάρκειά του οποίου οι τουρίστες, ανεξάρτητα από την κατάσταση της υγείας τους, ακολουθούν ένα πρόγραμμα υγιεινής και φυσικής ζωής, που περιλαμβάνει διατροφή, ενεργητική άθληση, δίαιτα, προγράμματα ψυχικής ισορροπίας και καταστολής του άγχους, κ.α..

⁶ ο.π.. σελ. 69, 73-87.

- v. Τουρισμός Ομορφιάς: κατά τη διάρκεια του οποίου ακολουθούνται διάφορα προγράμματα ομορφιάς, αισθητικής, κομμωτικής, τοπικού ή ολικού αδυνατίσματος, σύσφιξης μυών, περιποίησης προσώπου, αποτρίχωσης, ενδυματολογίας, πλαστικής χειρουργικής ακόμα και μαθημάτων κοινωνικής παρουσίας.
- vi. Θερμαλισμός ή θερμαλιστικός τουρισμός: είναι το σύνολο των δραστηριοτήτων του ιαματικού τουρισμού μαζί με τις διευρυμένες δραστηριότητες αναψυχής και αναζωογόνησης, που μπορούν να έχουν και μη ασθενείς τουρίστες, που επισκέπτονται τις θερμές πηγές. Περιλαμβάνει ακόμη την ενεργειακή αξιοποίηση των θερμομεταλλικών νερών, τη χρήση της γεωθερμικής ενέργειας και των μεταλλικών νερών. κ.α..

1.5.3. Τα επαγγελματικά ταξίδια - Συνεδριακός τουρισμός - Τουρισμός εκθέσεων - Τουρισμός κινήτρων

Επαγγελματικά ονομάζονται τα ταξίδια που γίνονται “χάριν του επαγγέλματος”. Είναι εκείνα που κάνουν οι επαγγελματίες για διάφορους επαγγελματικούς σκοπούς. Όταν όμως κατά τη διάρκεια αυτών έχουν, εκτός από τις επαγγελματικές και τουριστικές δραστηριότητες, τότε αναπτύσσεται η εναλλακτική μορφή τουρισμού που ονομάζεται επαγγελματικός τουρισμός, ο οποίος έχει μερικές διακρίσεις ανάλογες με το κριτήριο του σκοπού για τον οποίο γίνεται το επαγγελματικό ταξίδι⁷ :

- i. Αν ο σκοπός του ταξιδιού είναι η συμμετοχή των επαγγελματιών σε ένα συνέδριο τότε μιλάμε για συνεδριακό τουρισμό.
- ii. Αν ο σκοπός του ταξιδιού είναι η συμμετοχή των επαγγελματιών σε μια έκθεση τότε πρόκειται για τουρισμό εκθέσεων.

⁷ ο.π. σελ. 107-149.

- iii. Αν ο σκοπός του ταξιδιού είναι η συμμετοχή των επαγγελματιών σε επαγγελματικές συγκεντρώσεις (σεμινάρια, συμπόσια, συσκέψεις, κ.λπ.) τότε αναπτύσσονται οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού που παίρνουν το όνομά τους από το είδος των συγκεντρώσεων (π.χ. τουρισμός σεμιναρίων)
- iv. Αν το ταξίδι είναι ένα τουριστικό πακέτο που δίδεται στους επαγγελματίες σαν δώρο/ αμοιβή για την “καλή τους απόδοση”, τότε πρόκειται για τον τουρισμό κινήτρων, αφού τα τουριστικά πακέτα ωθούν τους εργαζόμενους σε μεγαλύτερες από τις συνηθισμένες αποδόσεις.

1.5.4. Αθλητικός τουρισμός - Τουρισμός αθλημάτων υπαίθρου - Περιπατητικός τουρισμός - Ορειβατικός τουρισμός - Χιονοδρομικός τουρισμός - Τουρισμός χειμερινών αθλημάτων⁸

Αθλητικός Τουρισμός είναι η εναλλακτική μορφή τουρισμού κατά τη διάρκεια της οποίας οι τουρίστες ασκούνται, γυμνάζονται, παίζουν ή αθλούνται και συγκεκριμένα επιδίδονται σε ένα ή περισσότερα αγωνίσματα του μαζικού αθλητισμού. Διακρίνουμε τον :

- i. Ορειβατικό τουρισμό : είναι η εναλλακτική μορφή τουρισμού κατά τη διάρκεια της οποίας οι τουρίστες αναπτύσσουν ή παρακολουθούν ορειβατικές δραστηριότητες.
- ii. Χιονοδρομικό τουρισμό: η κύρια δραστηριότητα είναι οι χιονοδρομίες.
- iii. Τουρισμό Χειμερινών αθλημάτων (χιονοδρομικών ή παγοδρομικών): η κύρια δραστηριότητα είναι η ενασχόληση με τα χειμερινά αθλήματα.
- iv. Περιπατητικό τουρισμό : η κύρια δραστηριότητα των τουριστών είναι η πεζοπορία, σε βατές λοφώδεις και ημιορεινές περιοχές με σκοπό την ήπια

⁸ ο.π. σελ. 191-221.

σωματική άθληση μέσα σε παρθένα φύση και με τη δυνατότητα επίσκεψης αξιοθέατων περιοχών (αρχαιολογικών ιστορικών χώρων, παραδοσιακών χωριών / οικισμών, αρχιτεκτονικών μνημείων, μοναστηριών, εθνικών δρυμών) και σε συνδυασμό με συγγενικές μορφές τουρισμού (πχ. οικοτουρισμού, φυσιογνωστικού, αγροτικού, κ.α.).

1.5.5. Κοινωνικός τουρισμός - Τουρισμός τρίτης ηλικίας - Τουρισμός νέων

Σύμφωνα με το Διεθνές Γραφείο Κοινωνικού Τουρισμού (BITS, Bureau International du Tourisme Social) κοινωνικός τουρισμός⁹ είναι το σύνολο των σχέσεων και διεργασιών που προκύπτουν από την επιδοτούμενη από την πολιτεία, βάσει ορισμένων προγραμμάτων, συμμετοχή στον τουρισμό των κοινωνικών στρωμάτων με χαμηλό εισόδημα. Η Ευρωπαϊκή Ένωση (Σχέδιο Δράσης για την ανάπτυξη διαφόρων τομέων του τουρισμού) ορίζει τον κοινωνικό τουρισμό “σαν τη διευκόλυνση, εκ μέρους των κρατών-μελών, της πρόσβασης στον τουρισμό ομάδων ατόμων, που για διάφορες αιτίες, αλλά κυρίως για κοινωνικούς λόγους και για λόγους υγείας έχουν δυσκολίες να κάνουν διακοπές”. Προτείνει επίσης μέτρα περιορισμού των εμποδίων που συναντούν τα άτομα με ειδικές ανάγκες στην πρόσβασή τους στον τουρισμό εντάσσοντας τα στον κοινωνικό τουρισμό. Ειδικότερα :

- i.** Τουρισμός για όλους, με την έννοια ότι όλοι οι άνθρωποι, συμπεριλαμβανομένων και των ατόμων με ειδικές ανάγκες, πρέπει να έχουν τα ίδια δικαιώματα, ίδιες και ίσες ευκαιρίες και τις ίδιες προσβάσεις στον τουρισμό.
- ii.** Τουρισμός τρίτης ηλικίας, το πιο ευαίσθητο τμήμα του πληθυσμού, ανομοιογενές, δύσκολο και συντηρητικό της συνολικής τουρ. αγοράς. Είναι έμπειροι,

⁹ ο.π. σελ. 227-245.

ενημερωμένοι, απαιτητικοί ξέρουν τι υπηρεσίες θέλουν, τι ζητούν, ανταποκρίνονται στις οικονομικές τους υποχρεώσεις και απαιτούν άμεση αντιμετώπιση και χειρισμό των προβλημάτων.

- iii. Τουρισμός Νέων, δεν είναι εναλλακτική μορφή τουρισμού, αλλά η περιγραφή της τουριστικής συμπεριφοράς των νέων.

1.5.6. Παράκτιος - Θαλάσσιος - Παραλίμνιος - Παραποτάμιος τουρισμός

Παράκτιος τουρισμός είναι ο τουρισμός που έχει τουριστικό προορισμό τις ακτές της θάλασσας. Δηλ. ο τουρισμός κατά τη διάρκεια του οποίου οι τουρίστες διαμένουν και διατρέφονται σε παράκτια τουριστικά θέρετρα και ξενοδοχεία και η κύρια τουριστική τους δραστηριότητα εκδηλώνεται κοντά ή δίπλα στις ακτές και μέσα στα νερά των αιγιαλών και συνίσταται στην ενασχόληση τους με τη θάλασσα, την άμμο, τον ήλιο και τα παιχνίδια.

Τα κυριότερα χαρακτηριστικά του παράκτιου τουριστικού¹⁰ προϊόντος είναι η ζέστη, το εύκρατο κλίμα, η θάλασσα, οι ανοικτοί ορίζοντες και η δυνατότητα των τουριστών να κάνουν μπάνια και να ντύνονται ελαφρά, στοιχεία που προσελκύουν όσους κατοικούν στις βόρειες χώρες, όπου συνήθως το κλίμα είναι υγρό και ψυχρό, ο ουρανός συννεφιασμένος, ο καιρός βροχερός και η θάλασσα αφιλόξενη. Συνεπώς επιθυμούν κατά τη διάρκεια των διακοπών τους να βρεθούν σε ηλιόλουστους θερμούς τόπους, να έλθουν σε επαφή με τη φύση και τη θάλασσα, να νιώσουν ελεύθεροι και να χορτάσουν το καθαρό γαλάζιο χρώμα του ουρανού. Ο παράκτιος τουρισμός περιλαμβάνει το :

- i. Θαλάσσιο τουρισμό (sailing holidays) του οποίου προορισμός είναι η ανοικτή θάλασσα. Αυτό σημαίνει ότι οι τουρίστες ικανοποιούν τις βασικές τουριστικές τους ανάγκες (διαμονή, διατροφή, ψυχαγωγία, άθληση, πολιτιστικές ανάγκες) εν πλω, δηλ. το πλοίο σε αυτή την περίπτωση έχει τη μορφή ενός πλωτού

¹⁰ ο.π. σελ. 250-270.

ξενοδοχείου.

- ii.** Παραλίμνιο τουρισμό, σε χώρες όπου υπάρχουν λίμνες και κυρίως σε περιοχές όπου δεν υπάρχει θάλασσα και η πρόσβαση σε αυτή είναι δύσκολη, αναπτύσσεται αυτή η μορφή παράκτιου τουρισμού.
- iii.** Παραποτάμιος και ο ποτάμιος τουρισμός, αρκετές φορές ο τουριστικός προορισμός πολλών τουριστών είναι τα ποτάμια, όπως όταν:
 - Οι τουρίστες κατασκηνώνουν στις όχθες ενός ποταμού ή διαμένουν σε παραποτάμια καταλύματα, για να πάρουν μέρος ή να παρακολουθήσουν τα αθλήματα κατάβασης ποταμών με Kayaks και Rafts τότε παίρνει τη μορφή του τουρισμού αθλημάτων υπαίθρου.
 - Οι τουρίστες κατασκηνώνουν στις όχθες ενός ποταμού ή διαμένουν σε παραποτάμια καταλύματα για να παρακολουθήσουν την υπάρχουσα τοπική πανίδα ή χλωρίδα ή για να θαυμάσουν το φυσικό περιβάλλον ή πιθανές καταπτώσεις νερού (καταρράκτες) ή άλλα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των ποταμών και του περιβάλλοντος τοπίου, τότε παίρνει τη μορφή του φυσιογνωστικού τουρισμού.
 - Τα νερά των ποταμών χρησιμοποιούνται για κολύμπι και για αθλητικές δραστηριότητες παρόμοιες με τις παράκτιες αθλητικές δραστηριότητες, τότε παίρνει τη μορφή του παράκτιου τουρισμού.
 - Στα πλωτά ποτάμια αναπτύσσεται και μια άλλη τουριστική δραστηριότητα αυτή των τουριστικών ποτάμιων διαδρομών οι οποίες ποικίλλουν σε μέγεθος από μια σύντομη υπό τύπο εκδρομής ή περιήγησης μέχρι μια πολύ μεγάλη διαδρομή που διαρκεί ημέρες και αποτελεί ολοκληρωμένο τουριστικό ταξίδι.

1.5.7. Μαθησιακός τουρισμός¹¹

Ο μαθησιακός τουρισμός είναι κάθε μορφή τουρισμού που έχει σαν τουριστικό προϊόν τη μάθηση ή που η τουριστική πελατεία της έχει θεσμική σχέση με τη μάθηση.

Οι κυριότερες μορφές μαθησιακού τουρισμού είναι ο :

- Εκπαιδευτικός τουρισμός
- Μαθητικός, σπουδαστικός, φοιτητικός τουρισμός
- Μορφωτικός τουρισμός
- Προσκοπικός τουρισμός

1.5.8. Τουρισμός επιστροφής στο παρελθόν

Αφορά την επιστροφή στο παρελθόν, δηλ. σε τόπους όπου επικρατούν συνθήκες παρελθόντος, είναι συνήθως τα πρόσκαιρα και παροδικά τουριστικά ταξίδια (διακοπές), που στο σύνολό τους συγκροτούν το λεγόμενο τουρισμό επιστροφής στο παρελθόν. Αυτά τα ταξίδια έχουν συνήθως ψυχολογικά κίνητρα, τα κυριότερα των οποίων είναι η ψυχική κατάσταση της αποστέρησης και η ψυχολογικού χαρακτήρα προσπάθεια ωραιοποίησης του παρελθόντος.

1.5.9. Ελάχιστονες μορφές τουρισμού : Χρονομεριστικός τουρισμός - Τουρισμός ανταλλαγής κατοικιών – Τουρισμός jet set -Τουρισμός «σακιδιούχων» - Ερωτικός - Γυμνιστικός τουρισμός

Χρονομεριστική μίσθωση γνωστή διεθνώς με την ονομασία Time sharing (TS) είναι η διαδικασία κατοχής και χρήσης ενός συγκεκριμένου καταλύματος για μια ορισμένη χρονική περίοδο κατ' έτος και για ορισμένα χρόνια, κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις και όρους που καθορίζονται νομοθετικά. Στον τουρισμό η χρονομεριστική μίσθωση και η χρήση της αποτελεί τον λεγόμενο χρονομεριστικό

¹¹ ο.π. σελ. 305-306.

τουρισμό¹².

Ένας άλλος θεσμός στον τουρισμό είναι η ανταλλαγή κατοικιών για διακοπές. Για να λειτουργήσει πρέπει κάποιος να διαθέτει ένα δικό του σπίτι, κύριο ή εξοχικό και να αποφασίσει να το παραχωρήσει για ένα χρονικό διάστημα, συνήθως ένα μήνα, σε κάποιον άλλον για να το χρησιμοποιήσει σαν σπίτι διακοπών, παίρνοντας σαν αντάλλαγμα το σπίτι του άλλου για ένα αντίστοιχο χρονικό διάστημα για τον ίδιο σκοπό. Δύο δηλ. δυνητικοί τουρίστες ανταλλάσσουν σπίτια και τα χρησιμοποιούν για διακοπές.

Προϋποθέσεις του θεσμού είναι :

- να υπάρχουν δύο παρόμοια κατά το δυνατόν σπίτια,
- τα σπίτια να είναι σε διαφορετικούς προορισμούς,
- να έλθουν σε επαφή οι ιδιοκτήτες και να συμφωνήσουν για την ανταλλαγή σπιτιών.

Jet set ή κοσμοπολίτικος τουρισμός σημαίνει ένα διεθνές κοινωνικό γκρουπ πολύ πλουσίων ανθρώπων που συχνάζει στα τουριστικά θέρετρα της μόδας. Τα άτομα αυτά συνήθως κινούνται εκτός του κανονικού τουριστικού κυκλώματος γιατί χρησιμοποιούν συχνά δικά τους μέσα συγκοινωνιών (ιδιότητα αεροπλάνα, θαλαμηγούς, λιμουζίνες, κλπ.) και δικά τους καταλύματα (βίλες, επαύλεις, σαλέ) διαθέτουν δε και προσωπικό που ασχολείται με τη διατροφή τους. Όταν κινηθούν μέσα στο τουριστικό κύκλωμα, διαμένουν σε ξενοδοχεία πολυτελείας, είναι πολύ απαιτητικοί, κάνουν έντονη κοσμική ζωή και γενικά θεωρούνται δύσκολοι πελάτες, αν και

12 Ένας δυνητικός τουρίστας αγοράζει από μια εταιρία Time sharing (με συμβολαιογραφική πράξη) το δικαίωμα να χρησιμοποιεί ένα κατάλυμα σε ένα ξενοδοχείο (συνήθως ένα studio) ή σε ένα συγκρότημα διαμερισμάτων (συνήθως ένα μικρό διαμέρισμα), για τη διαμονή του κατά τη διάρκεια των διακοπών του, για ορισμένες μόνο ημέρες ή εβδομάδες (συνήθως 15 ημέρες) σε ορισμένη εποχή του έτους και για ορισμένα χρόνια.

ξοδεύουν όμως πολλά χρήματα.

Επιλεκτικός τουρισμός¹³ είναι ο τουρισμός κατά τη διάρκεια του οποίου οι τουρίστες “επιλέγουν” προϊόντα που επιθυμούν να καταναλώσουν. Είναι ατομικός ή οικογενειακός και είναι προφανές ότι η τουριστική πελατεία του αποτελείται από πολύ πλούσιους ανθρώπους που “διαλέγουν και αγοράζουν” οτιδήποτε επιθυμήσουν κατά τη διάρκεια των διακοπών τους (ξενοδοχεία πολυτελείας, ελικόπτερα, λιμουζίνες, ειδική διατροφή, κ.α.).

Στο άλλο άκρο της εισοδηματικής κλίμακας από αυτό που βρίσκονται οι τουρίστες του κοσμοπολίτικου - επιλεκτικού τουρισμού, βρίσκονται οι τουρίστες του σακιδίου, γνωστοί με τον αγγλικό όρο backpackers. Είναι στην πλειονότητά τους φτωχοί νεαροί που φορούν στην πλάτη τους ένα σακίδιο με ολόκληρο το “νοικοκυριό τους” (υπνόσακους, είδη πρώτης ανάγκης, τα εντελώς απαραίτητα ρούχα, κ.α.) και ξεκινούν από τις Βορειοευρωπαϊκές χώρες προς χώρες του Νότου, για να κάνουν όσο γίνεται φθηνότερες διακοπές και να αποκτήσουν εμπειρίες, με τα ελάχιστα χρήματα, είτε γιατί πράγματι δεν έχουν, είτε γιατί τους αρέσει αυτός ο τρόπος ζωής.

Στην ταξινόμηση των τουριστικών κινήτρων που αναφέρονται στην τουριστική βιβλιογραφία βρίσκουμε τουρίστες που αναζητούν στις διακοπές τους ερωτικές σχέσεις και πρωτόγνωρες σεξουαλικές εμπειρίες. Είναι ο λεγόμενος ερωτικός τουρισμός ή σεξοτουρισμός.

Ο γυμνιστικός τουρισμός τέλος είναι μία μορφή τουρισμού, κατά την οποία οι γυμνιστές / τουρίστες κάνουν διακοπές στα λεγόμενα γυμνιστικά κέντρα ή κέντρα παραθερισμού γυμνιστών που είναι απομονωμένες περιοχές και που δέχονται μόνο γυμνιστές-επισκέπτες. Πρόκειται για μια μορφή τουρισμού, με έντονο εποχικό χαρακτήρα, αναπτύσσεται μόνο κατά το θέρος, η πελατεία του είναι ακαθόριστη κοινωνικά και οικονομικά, δεν έχει επαφή με τον ντόπιο πληθυσμό και αρκείται στη διαβίωση μέσα σε μια κλειστή γυμνιστική κοινωνία.

¹³ ο.π. σελ. 309-313.

1.5.10. Πολιτιστικός τουρισμός

Ο Πολιτιστικός Τουρισμός¹⁴, είναι η εναλλακτική μορφή τουρισμού που έχει σαν κύρια τουριστική δραστηριότητα την επαφή, γνωριμία, γνώση και απόλαυση του πολιτιστικού πολιτισμού¹⁵ των τουριστικών προορισμών και τη συμμετοχή σε ή την παρακολούθηση διαφόρων πολιτιστικών εκδηλώσεων.

Συγκεκριμένα η τουριστικό πολιτιστική δραστηριότητα εκδηλώνεται με :

- Επισκέψεις σε μουσεία, αρχαιολογικούς χώρους, ιστορικά μνημεία, πινακοθήκες, βιβλιοθήκες, αίθουσες τέχνης, παραδοσιακούς οικισμούς, μοναστήρια, αξιοθαύμαστες φυσικές περιοχές, κτίρια με ιδιαίτερη αρχιτεκτονική, κ.λπ.
- Παρακολουθήσεις συναυλιών, θεατρικών παραστάσεων, όπερας, επιδείξεων παραδοσιακών χορών και τραγουδιών αναπαραστάσεων ιστορικών γεγονότων και τοπικών εθίμων, παραγωγής τοπικών προϊόντων, κ.λπ.
- Συμμετοχή σε πολιτιστικές εκδηλώσεις όπως πανηγύρια, φεστιβάλ, κοινωνικές και πνευματικές δραστηριότητες, εκδρομές, μαθήματα που αναφέρονται στον πολιτισμό, ανασκαφές, χορούς, κ.λπ.

¹⁴ ο.π. σελ. 291-293.

¹⁵ Πολιτιστικός Πολιτισμό είναι μέρος του πνευματικού πολιτισμού και αναφέρεται στα γράμματα και στις τέχνες στα καλλιτεχνικά δημιουργήματα και στις πολιτιστικές εκδηλώσεις.

Πολιτιστικές εκδηλώσεις ή δραστηριότητες είναι οι εκδηλώσεις που αναφέρονται στα θέματα του Πολιτιστικού Τουρισμού.

1.5.11. Θρησκευτικός Τουρισμός

Όλες οι θρησκείες, τόσο οι παλαιότερες πολυθεϊστικές και ειδωλολατρικές, όσο και οι σύγχρονες μονοθεϊστικές, είχαν και έχουν καθιερώσει πολλές γιορτές για να τιμήσουν τους Θεούς, τους Προφήτες και τους Αγίους τους ή για να τιμήσουν μεγάλα θρησκευτικά ή εκκλησιαστικά γεγονότα (π.χ. η μεγάλη γιορτή του προσκυνήματος στη Μέκκα για τους Μωαμεθανούς, το Ραμαζάνι για τους Μουσουλμάνους και τα Χριστούγεννα, το Πάσχα, οι γιορτές των Αγίων, κ.λπ. για τους Χριστιανούς). Η πληθώρα των θρησκευτικών γιορτών η οποία σε συνδυασμό με το συναίσθημα και της ανάγκης εκδήλωσης του, αποτελούν το κίνητρο μετακίνησης πολλών ανθρώπων και αυτή η μετακίνηση βάσιμα θεωρείται τουριστική μετακίνηση, αφού συχνά συγκεντρώνει όλα τα χαρακτηριστικά ενός τουρ. ταξιδιού. Επομένως οι μετακινούμενοι θεωρούνται τουρίστες της εναλλακτικής μορφής τουρισμού που ονομάζεται θρησκευτικός τουρισμός¹⁶.

Σαν γενεσιουργά αίτια του θρησκευτικού τουρισμού αναφέρονται :

- Το πανανθρώπινο θρησκευτικό συναίσθημα το οποίο παρακινεί τους τουρίστες να μεταβαίνουν στους τόπους των θρησκευτικών εκδηλώσεων για να ικανοποιήσουν τις θρησκευτικές τους ανάγκες.
- Η διασπορά των θρησκευτικών μνημείων - τόπων λατρείας σε άλλους από τους τόπους όπου διαμένουν οι θρησκευόμενοι.
- Ο χαρακτηρισμός των μεγάλων χριστιανικών γιορτών σαν ημερών αργίας.
- Η επιθυμία επιστροφής στις ρίζες, δηλ το γεγονός ότι οι κάτοικοι των αστικών κέντρων κατάγονται από χωριά της υπαίθρου και θυμούνται τα παιδικά τους χρόνια, τότε π.χ. που το πανηγύρι του χωριού τους έπαιρνε μεγάλες διαστάσεις και η ανάμνηση του ποτέ δεν έσβησε, όπως δεν έσβησε και η επιθυμία τους να γυρίσουν στους τόπους καταγωγής τους και να παραβρεθούν ξανά σ' αυτό.

¹⁶ ο.π. σελ. 293-300.

- Η επιθυμία φυγής από τα αστικά κέντρα. Οι άνθρωποι εκμεταλλεύονται τις θρησκευτικές αργίες. Είναι οι γνωστές “έξοδοι” των κατοίκων που εγκαταλείπουν τις πόλεις για να βρεθούν στην επαρχία. Είναι οι “έξοδοι” του Σαββατοκύριακου, κανονικού ή μεγάλου (2 ή 3-4 ημερών) οι μετακινήσεις, που γίνονται μέσα σε ένα θρησκευτικό εορτολογικό πλαίσιο, με έντονο τουριστικό χαρακτήρα όπου οι μετακινούμενοι αποτελούν την τουριστική πελατεία που προτιμά τον αμιγή θρησκευτικό τουρισμό ή τον συνδυάζει με άλλες μορφές τουρισμού.

Πρέπει να διευκρινιστεί τέλος ότι στη σύγχρονη εποχή είναι δυνατόν να μην είναι το θρησκευτικό κίνητρο, αυτό καθαυτό, που προκαλεί τις θρησκευτικοτουριστικές μετακινήσεις, αλλά ακόμη και οι μη θρησκευόμενοι εκμεταλλεύονται τις χριστιανικές γιορτές για να κάνουν τις δευτερες ή τις μικρές διακοπές τους, κατά τη διάρκειά τους.

Κεφάλαιο 2

Ορεινός και Ορειβατικός τουρισμός

Εισαγωγή

Ο ορεινός τουρισμός, ο οποίος παρουσιάζει και ορισμένες ομοιότητες με τον τουρισμό χειμερινών σπορ, δεν έχει χρονικούς περιορισμούς εκδήλωσης και αναφέρεται στο σύνολο των δραστηριοτήτων υπαίθριας αναψυχής και τουρισμού, που εκδηλώνεται σε ορεινές περιοχές των χωρών υποδοχής και φιλοξενίας τουριστών που επιθυμούν να αναπτύξουν αυτής της μορφής τουρισμό.

Απαραίτητη προϋπόθεση είναι η δημιουργία τουριστικών καταλυμάτων που δένουν με το φυσικό περιβάλλον και διαθέτουν όσο το δυνατόν περισσότερους συμπληρωματικούς χώρους, όπως εστιατόρια, μπαρ, καφετέριες, αίθουσες αναψυχής, κλπ. Οι περιοχές όπου αναπτύσσονται τέτοιες δραστηριότητες, θα πρέπει να εξυπηρετούνται συγκοινωνιακά όσον το δυνατόν πληρέστερα και καλύτερα. Ο παραδοσιακός τρόπος τουρισμού (ήλιος θάλασσα) εμπλουτίζεται με περισσότερα είδη τουρισμού που απευθύνεται τουρισμού που απευθύνονται σε διαφορετικές κατηγορίες ατόμων, όπως είναι: Οικοτουρισμός, Αγροτουρισμός, Χειμερινός τουρισμός, Ορεινός τουρισμός, Συνεδριακός τουρισμός, Αθλητικός τουρισμός, Κοινωνικός τουρισμός, κ.α.

2.1. Ορεινός τουρισμός

Η άνοδος του ορεινού τουρισμού, στη χώρα μας ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια, συνδέεται με την αλλαγή σε συνήθειες (ανάγκη κυρίως για άθληση) αλλά και την επιθυμία / δυνατότητα αναψυχής καθ' όλη την διάρκεια του χρόνου

Και στη περίπτωση όμως αυτή υπάρχουν σημαντικές ενδείξεις για προβλήματα περιβαλλοντικής υποβάθμισης σε περιοχές κύρια με χειμερινές αθλητικές εγκαταστάσεις, όπως: διάβρωση, υποβάθμιση βιοτόπων κ.α. Κύρια αιτία για αυτό είναι η συγκέντρωση μεγάλου αριθμού επισκεπτών σε σχετικά μικρή χρονική περίοδο, η ανέγερση των σχετικών εγκαταστάσεων και υποδομών, ο θόρυβος, η κίνηση, η παραγωγή αποβλήτων κ.α (ΥΠΕΧΩΔΕ 1994). Γενικά ο ορεινός τουρισμός είναι πολύ συχνά υπεύθυνος για μια σειρά από επιπτώσεις όπως:

- Ρύπανση, θόρυβος, διάβρωση του εδάφους και υποβάθμιση ευαίσθητων οικοσυστημάτων.
- Ανεξέλεγκτη άσκηση δραστηριοτήτων όπως κατασκήνωση, ποδήλατο βουνού, οδήγηση με οχήματα ειδικών διαδρομών μπορεί να προκαλέσουν σημαντικά προβλήματα υποβάθμισης στη χλωρίδα και πανίδα μιας περιοχής.
- Η παροχή ορισμένων διευκολύνσεων όπως χώροι στάθμευσης, μονοπάτια και άνοιγμα νέων δρόμων σε ευαίσθητες περιοχές οδηγεί σε σημαντική περιβαλλοντική υποβάθμιση.
- Η άσκηση διαφόρων δραστηριοτήτων αναψυχής (κυνήγι, φωτογραφία) μπορεί να προκαλέσει κοινωνικές συγκρούσεις. Οι τουρίστες δεν κατανοούν πάντα τους περιορισμούς στο δικαίωμα της ελεύθερης πρόσβασης στη φύση και συχνά παραβιάζουν τους "άγραφους" νόμους και τους κώδικες επικοινωνίας αλλά και τους θεσπισμένους κανονισμούς.
- Η δημιουργία υποδομής για χειμερινά σπόρ προκαλεί συχνά αποδάσωση, διάβρωση του επιφανειακού εδάφους και καταστροφή της βλάστησης.
- Προβλήματα διάθεσης απορριμμάτων.

Οι ορεινές περιοχές όπως ακριβώς και οι νησιώτικες αποτελούν περιοχές σε απομόνωση όπου ο τουρισμός είναι δυνατό να συμβάλλει ουσιαστικά στην κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη όταν βέβαια υπακούει και σέβεται τις τοπικές ιδιαιτερότητες. Η Ευρωπαϊκή Ένωση στηρίζει τις προσπάθειες ανάπτυξης ήπιων τουριστικών δραστηριοτήτων οι οποίες δρουν συμπληρωματικά στο εισόδημα των μόνιμων κατοίκων. Στις περιοχές αυτές εκτός από τις αθλητικές δραστηριότητες που συνήθως φιλοξενούνται είναι δυνατό να αναπτυχθούν ποικίλες άλλες όπως η πεζοπορία, ο αγροτουρισμός, κ.α. Στο πλαίσιο αυτό στηρίζεται η αναπαλαίωση / συντήρηση ιστορικών κέντρων, η κατασκευή καταφυγίων, η αναγνώριση και χάραξη μονοπατιών κ.α (Comite Economique et Social, 1990).

Το είδος αυτό του τουρισμού μπορεί να αποβεί ιδιαίτερα θετικό τόσο για τις τοπικές κοινωνίες όσο και για τον ίδιο τον επισκέπτη ο οποίος έχει την δυνατότητα να έρθει σε επαφή με την φύση αλλά και να γνωρίσει τον διαφορετικό τρόπο ζωής των ανθρώπων στις περιοχές αυτές.

Χαρακτηριστική περίπτωση ορεινού τουρισμού με οικισμούς που διακρίνεται για αρχιτεκτονική τους αξία είναι το Πήλιο.

Η περιοχή πέρα από τη μοναδική της φυσική ομορφιά μπορεί να θεωρηθεί ως πραγματικό μουσείο λαϊκής τέχνης (ξυλογλυπτική, ζωγραφική, λιθογραφική). Η

μοναδικότητα του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος της περιοχής αποτελούν τον πόλο έλξης για χιλιάδες επισκέπτες ιδιαίτερα τους χειμερινούς μήνες. Η σημαντική αυτή εναλλακτική δραστηριότητα συμβάλει αποφασιστικά στην οικονομική ανάπτυξη της περιοχής και κατ' επέκταση στην συγκράτηση του πληθυσμού και ιδιαίτερα του ενεργού (νέοι / νέες). Μια άλλη χαρακτηριστική περίπτωση της χώρας μας είναι και τα Ζαγοροχώρια στην Ήπειρο. Στη Κρήτη με τους ορεινούς όγκους, την βιοποικιλότητα που διαθέτουν, τα μονοπάτια, οικισμούς όπως τα Ανώγεια, και περιοχές όπως ο Γιούχτας θα μπορούσαν να αποτελέσουν ιδανικές περιοχές ορεινού τουρισμού, αλλά δεν υπάρχουν υποδομές και πολιτική βούληση.

Στον ορεινό τουρισμό, όπως ήδη αναφέρθηκε, υπάγεται ο τουρισμός των ορεινών αθλημάτων (απλή ορειβασία, τεχνητή ορειβασία, αναρριχήσεις), ο τουρισμός της ορεινής ποδηλασίας και ο τουρισμός των ορεινών κατασκηνώσεων. Ο ορειβατικός τουρισμός είναι υπάλληλη έννοια του ορεινού τουρισμού και περιλαμβάνει μόνο την ορειβασία και τις αναρριχήσεις.

Επειδή το κύριο χαρακτηριστικό του Ορεινού τουρισμού είναι ότι αναπτύσσεται στις ορεινές περιοχές, κρίνεται σκόπιμο να οριστούν οι περιοχές αυτές.

Σαν ορεινές περιοχές σύμφωνα με τον Γεωγραφικό κατακόρυφο διαμελισμό εννοούνται οι περιοχές:

- Οι λοφώδεις περιοχές, που είναι περιοχές που είναι καλύπτονται από λόφους κατά το μάλλον ή ήττον χαμηλούς και ομαλούς με ύψος 300-500 μέτρα, βατούς και προσπελάσιμους καθ' ολη τη διάρκεια του έτους.
- Οι μέσες ορεινές ή ημιορεινές περιοχές που καλύπτονται από βουνά ύψους μέχρι 1500 μέτρα με στρογγυλές κορυφές και όχι απότομες πλαγιές, βατές και προσπελάσιμες καθ' αλη τη διάρκεια του έτους, πλην του χειμώνα οπότε οι βόρειες ημιορεινές περιοχές είναι δυνατόν να καλύπτονται από χιόνια.
- Οι ορεινές περιοχές, που είναι περιοχές που καλύπτονται από βουνά μα υψόμετρο πάνω από 1500 μ. και έχουν συνήθως σκληρή ανάγλυφη μορφή με αιχμηρές κορυφές, απότομες πλαγιές, χαράδρες και είναι βατές στους ορειβάτες και εύκολα προσπελάσιμες μόνο κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού. (Σφακιανάκης, σελ.210)

2.2. Ο ορειβατικός τουρισμός

Ορειβασία σημαίνει το οργανωμένο άθλημα ανάβασης στις ορεινές περιοχές (βουνά με υψόμετρο πάνω από 1500 μέτρα), που μπορεί να έχει τη μορφή του δύσκολου ανηφορικού περπατήματος μέχρι και τη μορφή του σκαρφαλώματος, του επικίνδυνου δηλαδή ανεβάσματος ή ανναρίχησης στα βουνά και στις απότομες κορυφές τους, με τα χέρια και τα πόδια, και με τη χρησιμοποίηση ή μη ειδικού εξοπλισμού.

Ορειβατικός είναι αυτός που ανήκει ή αναφέρεται στην ορειβασία και ορειβάτης είναι αυτός που ορειβατεί, δηλαδή επιδίδεται στην ορειβασία.

Ορειβατικός τουρισμός είναι η εναλλακτική μορφή τουρισμού κατά τη διάρκεια της οποίας οι τουρίστες αναπτύσσουν ορειβατικές δραστηριότητες ή παρακολουθούν ορειβατικές δραστηριότητες.

Ο ορειβατικός τουρισμός είναι διαφορετικός από τον Περιπατητικό ή Πεζοπορικό τουρισμό, γιατί αν και οι δύο ανήκουν στον τουρισμό Υπαίθρου και ειδικότερα στον Ορεινό τουρισμό, ο Περιπατητικός τουρισμός είναι η τουριστική δραστηριότητα του εύκολου περπατήματος στις βατές και προσπελάσιμες λοφώδεις ή ημιορεινές περιοχές από πολλούς τουρίστες, με τη χρήση μόνον των ποδιών και χωρίς ειδικό εξοπλισμό, ενώ ο ορειβατικός τουρισμός είναι η τουριστική δραστηριότητα του δύσκολου ανεβάσματος στα υψηλά βουνά με τη χρήση των ποδιών και των συχνά με τη χρησιμοποίηση ειδικού εξοπλισμού.

Ορειβατικά καταφύγια είναι τα καταλύματα του Ορειβατικού τουρισμού τα οποία χρησιμοποιούνται για την ξεκούραση και τη διανυκτέρευση των ορειβατών και ορειβατικά μονοπάτια είναι τα μονοπάτια που χρησιμοποιούν οι ορειβάτες για να αναρριχθούν στα βουνά. Τα μονοπάτια αυτά είναι διαφορετικά αν και συμπίπτουν μερικών από τα μονοπάτια του περιπατητικού τουρισμού που θα περιγραφούν στην οικεία παράγραφο. (Σφακιανάκης, σελ.210)

2.3. Απλή ‘η τεχνητή ορειβασία, Τεχνητή Ορειβασία, Αλπινισμός και Αναρριχήσεις

Η ορειβασία έχει μακρά ιστορία και εξασκούταν από τον προϊστορικό ακόμη άνθρωπο, ο οποίος τα χρησιμοποιούσε για να ικανοποιήσει απλές καθημερινές τιν ανάγκες, όπως π.χ. για να ανακαλύψει χαμένα ζώα ή να κυνηγήσει ή για πολεμικούς σκοπούς. Η ορειβασία αυτή ήταν η λεγόμενη απλή ή εύκολη ή μη τεχνητή ορειβασία για την οποία δεν χρειαζόταν βοηθητικά μέσα. Γίνεται ακόμη και σήμερα σε λοφώδεις και ημιορεινές περιοχές, όταν κάποιος ορειβάτης ακολουθήσει ένα ορεινό μονοπάτι, μια ατραπό ή έναν «κατσκοδρομο» για να ανεβεί στην κορυφή ενός βουνού χωρίς τη βοήθεια του ορειβατικού εξοπλισμού (σχοινιών, γάντζων, σφυριών, σφηνών, ειδικών παπουτσιών κ.λπ.). Είναι η μορφή της ορειβασίας που μοιάζει περισσότερο με μια δύσκολη ανηφορική περιπατητική προσπάθεια.

Όμως η πιο γνωστή σήμερα είναι η λεγόμενη δύσκολη ή τεχνητή ορειβασία. Η ορειβασία δηλαδή που χρησιμοποιεί ορειβατικό εξοπλισμό με τη βοήθεια του οποίου οι ορειβάτες αποτολμούν δύσκολες αναβάσεις.

Η τεχνητή ορειβασία σαν άθλημα έχει σε αντίθεση με την απλή ορειβασία, μικρή ιστορία. Συγκεκριμένα καθιερώθηκε σαν άθλημα το 1786 όταν κατακτήθηκε για πρώτη φορά η υψηλότερη κορυφή της Ευρώπης, αυτή του Mont Blanc, στις γαλλικές Άλπεις που έχει υψόμετρο 4807 μέτρα.

Όταν η τεχνητή ορειβασία αντιμετωπίζει μεγάλες δυσκολίες ανάβασης ή αναρρίχησης, λόγω της μορφής του βουνών (αιχμηρές κορυφές, απότομες πλαγιές, κατακόρυφα εμπόδια κ.λπ.) τότε ονομάζεται Αλπινισμός και οι ορειβάτες Αλπινιστές, γιατί εξασκήθηκε για πρώτη φορά στις Άλπεις και σήμερα εξασκείται σε όλα τα δύσκολα βουνά του κόσμου.

Η ορειβασία με τη γενική έννοια της δύσκολης αναρρίχησης χωρίζεται σε τρία ξεχωριστά αθλήματα. Το άθλημα του Αλπινισμού, το άθλημα της δύσκολης ορειβασίας πάνω σε χιονοσκεπή βουνά ή παγετώνες που χρειάζεται και επιπρόσθετο εξοπλισμό και

το άθλημα των αναρριχήσεων πάνω σε αιχμηρές κορυφές, απότομους βράχους, σε κρημνούς, σε απότομα τοιχώματα φαραγγιών, με κλίσεις ανάβασης 90 και μέχρι 180 μοιρών.

Τα τελευταία χρόνια γίνονται αναρριχήσης ακόμη και σε κέντρα πάνω σε κάθετους τοίχους, στους τοίχους υψηλών κτιρίων, πολυκατοικιών, ουρανοξυστών κ.λπ. Μετά το 1980 το άθλημα των αναρριχήσεων στις πόλεις γνώρισε μεγάλη άνθηση όταν άρχισαν να λειτουργούν Γυμναστήρια αναρριχήσεων στις ΗΠΑ και αργότερα σε πολλές πόλεις του κόσμου. Σήμερα λειτουργούν στη χώρα μας 5 γυμναστήρια αναρριχήσεων (3 στην Αθήνα. 2 στη Θεσσαλονίκη) και πολύ σύντομα ο αριθμός τους θα αυξηθεί, ήδη δε διεξάγονται οργανωμένοι αγώνες αναρριχήσεων.

Στη χώρα μας που η επιφάνειά της καλύπτεται κατά 80% από πολύ ενωρίς. Το 1930 ιδρύθηκε ο πρώτος Ελληνικός Ορειβατικός Σύνδεσμος (ΕΟΣ) και σήμερα λειτουργούν πάνω από 50 ΕΟΣ, συνήθως ένας κατά Νομό. Όλοι οι Σύνδεσμοι υπάγονται στην Ελληνική Ομοσπονδία Ορειβασίας. Διεθνώς οι ορειβάτες εκπροσωπούνται από τη Διεθνή Ένωση Αλпинισμού και Αλπινιστών (UIAA) που αντιπροσωπεύει 80 συνδέσμους από 60 χώρες.

Τα μέλη των ορειβατικών συλλόγων είναι ενεργοί ορειβάτες που επιδίδονται συστηματικά στο άθλημα της ορειβασίας και κυρίως της απλής ορειβασίας. Υπάρχουν όμως και Έλληνες Αλπινιστές που έχουν επιχειρήσει αναβάσεις στα πιο δύσκολα και γνωστά στους Ορειβάτες, βουνα του κόσμου. Τα μέλη καταβάλλουν ετήσιες εισφορές για τη συντήρηση των συλλόγων τους, που βοηθούνται επίσης από την Πολιτεία και τις τοπικές αρχές.

Από τουριστικής απόψεως, ο ορειβατικός τουρισμός είναι μια εναλλακτική μορφή τουρισμού μικρή σε μέγεθος και προσιτή μόνο στους ορειβάτες. Οι ορειβάτες / τουρίστες πρέπει να είναι μικρής ηλικίας και έμπειροι για να αντιμετωπίσουν τις δύσκολες της ορειβασίας που συχνά πολλαπλασιάζονται από τις κακές καιρικές συνθήκες που συνήθως επικρατούν στα βουνά.

Η υποδομή που χρησιμοποιείται από τον ορειβατικό τουρισμό είναι τα ορειβατικά καταφύγια που έχουν εγκαταστήσει οι διάφοροι ορειβατικοί σύνδεσμοι στα βουνά των περιοχών τους που φιλοξενούν ορειβάτες. Πολλά από αυτά καταφύγια είναι εφοδιασμένα με συντηρημένα τρόφιμα και νερό και με εγκαταστάσεις θέρμανσης (τζάκια με ξύλα) για να μπορούν να ικανοποιούν τις ανάγκες διαμονής και διατροφής

των Ορειβατών. Σαν καταλύματα του Ορειβατικού τουρισμού μπορούν ακόμη να χρησιμοποιηθούν τα καταλύματα των ορεινών χωριών , τα μοναστήρια και διάφορα εξερευνημένα σπήλια.

Το τουριστικό ορειβατικό προϊόν είναι ίσως μοναδικό αλλά και είναι δυσπρόσιτο. Δυσπρόσιτο και από οικονομική άποψη, αφού ο ορειβατικός εξοπλισμός είναι πανάκριβος και από άποψη αντοχής, εκπαίδευσης και πείρας, που αποτελούν τα απαραίτητα στοιχεία μιας επιτυχούς ορειβασίας.

Παρά τις δυσκολίες όμως τα τελευταία χρόνια και ορειβατικοί σύνδεσμοι και τα μέλη τους πληθύνονται. Η τάση της στροφής προς τη φύση παρακινεί πολλούς ανθρώπους να προτιμούν την απλή ορειβασία και να απολαμβάνουν μέσω αυτής τα πανέμορφα Ελληνικά βουνά. (Σφακιανάκης , σελ.211)

2.4 Ορεινές κατασκηνώσεις, Camping και Ορεινά Τουριστικά Θέρετρα

Οι κατασκηνώσεις στη γενική τους έννοια είναι μια οργανωμένη περιοχή, όπου σαν τουριστικά καταλύματα χρησιμοποιούνται σκηνές 2, 4 ή και περισσότερων μόνιμα ατόμων ή και μόνιμα κτίρια όπου υπάρχει υποδομή διατροφής, παροχής νερού και ηλεκτρικού ρεύματος και λοιπών τουριστικών προϊόντων σε χαμηλές τιμές.

Οι κατασκηνώσεις διακρίνονται κυρίως στις ορεινές και στις παράκτιες κατασκηνώσεις και χρησιμοποιούνται κυρίως για νέους ανθρώπους, μαθητές, σπουδαστές, φοιτητές και μικρότερα παιδιά των οποίων οι γονείς ανήκουν σε διάφορες επαγγελματικές ενώσεις, σε διάφορους συλλόγους, ή είναι δημότες ορισμένων Δήμων, για να κάνουν διακοπές μαζί με συνομηλίκους τους που έχουν τα ίδια ενδιαφέροντα.

Οι κατασκηνώσεις αυτές για καλλίτερη ασφάλεια έλεγχο των μικρών κατασκηνωτών οργανώνονται συνήθως με ένα στρατιωτικό τρόπο (ομάδες με υπεύθυνους ομαδάρχες) και ακολουθούν ένα αυστηρό ημερήσιο πρόγραμμα με ομαδικές ψυχαγωγικές ή αθλητικές ή πολιτιστικές εκδηλώσεις. Εγκαθίστανται σε περιοχές που διαθέτουν ένα κατάλληλο φυσικό περιβάλλον και συντηρούνται είτε από τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης είτε από Δημόσιους φορείς, είτε από ιδιωτικούς Κερδοφορικούς φορείς.

Παρόμοια με τις κατασκηνώσεις είναι τα οργανωμένα camping που παρέχουν τις ίδιες ευκολίες με τις κατασκηνώσεις , διαθέτων ακόμη και θέσεις στάθμευσης αυτοκινήτων με παροχές νερού και φωτός και χρησιμοποιούνται κυρίως για ενήλικες τουρίστες που μετακινούνται με αυτοκίνητα ή με αυτοκινούμενα ή με ρυμουλκούμενα τροχόσπιτα.

Το Camping συνήθως παρέχουν και υπηρεσίες ασφαλείας αφού ο χώρος τους είναι συνήθως περιφραγμένος , η είσοδος και η έξοδος σε αυτά ελέγχεται και υπάρχει καθ ύψαξη από φύλακες σε 24ωρη βάση.

Από τουριστικής απόψεως, στην περίπτωση των Camping γίνεται λόγος για τον τουρισμό των Camping.

Και οι δύο αυτές μορφές τουρισμού είναι από τις πιο φθηνές τουριστικές μορφές αφού προσφέρουν φθηνά προϊόντα διατροφής και διαμονής και οι δύο μορφές εμπεριέχουν στοιχεία περιπέτειας και η ποιότητα των τουριστικών προϊόντων εξαρτάται από την οργάνωση και από τη χρηματοδοτική ικανότητα των οργανωτών τους.

Οι δημόσιες κατασκηνώσεις δεν είναι κερδοσκοπικές σε αντίθεση με τις ιδιωτικές και τα Camping.

Όσον αφορά τα ορεινά θέρετρα αυτά αναπτύχθηκαν για να εξυπηρετήσουν το μαζικό Ορεινό τουρισμό, όπως είναι ο χιονοδρομικός τουρισμός και πολλά εξελίχθηκαν σε παγκόσμιας φήμης κοσμοπολίτικα κέντρα. Τα πρώτα όμως ορεινά τουριστικά θέρετρα ιδρύθηκαν για να εξυπηρετήσουν τον ορεινό θεραπευτικό τουρισμό και μερικά για να εξυπηρετήσουν τον παραθεριστικό τουρισμό πριν κυριαρχήσει ο θερινός παράκτιος μαζικός τουρισμός. (Σφακιανάκης, σελ.213)

2.5 Ορεινός ποδηλατικός τουρισμός

Ποδηλασία είναι η τέχνη της οδήγησης ενός ποδηλάτου, το οποίο μπορεί να οριστεί σαν μια ποδοκίνητη ελαφριά δίτροχη μεταλλική κατασκευή που αποτελείται από ένα μεταλλικό σκελετό, δύο μεγάλης διαμέτρου ακτινωτούς τροχούς, ένα ραβδωτό τιμόνι και ένα κάθισμα, επιμήκης, υψηλή και μη ισορροπούσα αφ'εαυτής.

Η ποδηλασία είναι γνωστή σε όλο το κόσμο και εξυπηρετεί τρεις κυρίως σκοπούς):

- Τη μεταφορά των ανθρώπων, σαν συγκοινωνιακός τρόπος,

- Την ψυχαγωγία και τη σωματική άσκηση,
- Τη συμμετοχή σε αγώνες ποδηλασίας.

Ανάλογα με το σκοπό που εξυπηρετούν τα ποδήλατα διακρίνονται:

- Στα κοινά ή συνήθη ποδήλατα που χρησιμοποιούνται σαν συγκοινωνιακό μέσο.
- Στα διάφορων τύπων ποδήλατα ψυχαγωγίας και σωματικής άσκησης που μπορούν να είναι κοινά ποδήλατα, ειδικής κατασκευής ή και σωματική άσκηση.
- Στα αγωνιστικά ποδήλατα των οποίων ο τύπος και η κατασκευή εξαρτάται από το είδος των αγώνων στους οποίους συμμετέχουν.

Ωθηση στην ανάπτυξη της ποδηλασίας έδωσε η αναζήτηση του ανθρώπου για έναν αποτελεσματικό, φθινό και φιλικό προς το περιβάλλον τρόπο μεταφοράς του και η αναζήτηση ενός τρόπου άσκησής του την οποία λόγω του τρόπου ζωής του στα αστικά κέντρα, την καθιστική ζωή και την μηχανοκίνητη μεταφορά του προς και από τον τόπο της εργασίας του, αποστερείται. Στην ανάπτυξη της ποδηλασίας συνετέλεσε και η διαπίστωση ότι μπορεί να καταστεί ψυχαγωγική δραστηριότητα όταν γίνεται στους δρόμους της Υπαίθρου, στα πάρκα, στους χαμηλής κυκλοφορίας περιαστικούς δρόμους και στα ανοικτά γήπεδα.

Στις αρχές του 1980, ανακαλύφθηκε το ποδήλατο βουνού στην Καλιφόρνια των ΗΠΑ για να ικανοποιήσουν οι ποδηλάτες τις ανάγκες ανάβασης και κατάβασης σε λόφους και βουνά και της κίνησής τους εκτός των δρόμων.

Το ποδήλατο βουνού είναι ειδικής κατασκευής ποδήλατο. Ο σκελετός του κατασκευάζεται από τα ίδια υλικά που κατασκευάζονται και οι σκελετοί των άλλων ποδηλάτων, δηλαδή από χάλυβα ή αλουμίνιο ή ίνες άνθρακα, αλλά με προδιαγραφές που τον κάνουν πολύ ανθεκτικό. Έχουν ίσιο τιμόνι, γερά φρένα και πλατιά, χαμηλής πίεσης ελαστικά. Το κύριο όμως χαρακτηριστικό τους είναι ότι έχουν μέχρι και 24 ταχύτητες για να αυξομειώνεται γρήγορα η ταχύτητα τους όταν κινούνται εκτός δρόμων. Τα περισσότερα επίσης φέρουν ανάρτηση μπροστά ή πίσω ή και στα δύο μέρη για να απορροφούνται οι κραδασμοί που προκαλούν οι ανωμαλίες του εδάφους.

Τα ποδήλατα βουνού κινούνται σε ορεινά, ανηφορικά ή κατηφορικά, μονοπάτια, πάνω σε χώμα ή σε χόρτα, περνούν εύκολα λακκούβες νερού και άλλες εδαφικές ανωμαλίες, μεταφέροντας έτσι τους ποδηλάτες ακόμη και στα πιο δύσκολα μέρη της Υπαίθρου και των λοφωδών ή ημιορεινών περιοχών.

Ο κύριος λόγος για τον οποίο κατασκευάστηκαν τα ποδήλατα βουνού και ο κύριος σκοπός που εξυπηρετούν είναι αυτή η δυνατότητά τους. Η δυνατότητά δηλαδή να φέρουν τους ποδηλάτες στο παρθένο φυσικό περιβάλλον, στις όμορφες φυσικές περιοχές για να απολαμβάνουν τον καθαρό αέρα, να έρχονται σε επαφή με τη χλωρίδα και πανίδα, να χαίρονται την ησυχία της εξοχής, ενώ συγχρόνως μπορούν να ασκούντα σωματικά και να διασφαλίζουν τη φυσική τους κατάσταση.

Στις αρχές 1990, το ποδήλατο βουνού εισέβαλε στα τουριστικά θέρετρα και στα ξενοδοχεία. Πολλοί τουρίστες ζητούσαν, κατά τη διάρκεια των διακοπών τους να ασκηθούν και να ψυχαγωγηθούν συγχρόνως. Και πολλοί από αυτούς ζητούσαν την ορεινή ποδηλασία. Έτσι δημιουργήθηκε ένα ρεύμα τουριστών που αναζητούσε τη δυνατότητα της ορεινής ποδηλασίας και φυσικά οι τουριστικοί επιχειρηματίες τους την πρόσφεραν. Ο ορεινός ποδηλατικός τουρισμός έγινε τότε πραγματικότητα. Η τουριστική πελατεία όμως αυτής της μορφής τουρισμού δεν περιορίζεται μόνο στους τουρίστες που εξασκούν μια άλλη μορφή τουρισμού σε ένα τουριστικό κατάλυμα.

Σε πολλές περιοχές ομάδες ποδηλατών βουνού, κάνουν μεγάλες ή μικρές εκδρομές και περιηγήσεις και πολλοί ταξιδεύουν για να μεταβούν σε περιοχές κατάλληλες για τον Ορεινό Ποδηλατικό Τουρισμό.

Όπως ο τουρισμός αθλημάτων Υπαίθρου, ο Κυνηγετικός και ο Ιππικός τουρισμός, το ίδιο και ο ορεινός ποδηλατικός τουρισμός είναι μικρού μεγέθους, ακριβός και εξασκείται από ιδιαίτερη ομάδα ανθρώπων που είναι νέοι, δυνατοί και με θέληση να ασκηθούν και να ψυχαγωγηθούν στο ορεινό περιβάλλον.

Πρέπει ακόμη να σημειωθεί ότι εκτός από τον ψυχαγωγικό ποδηλατικό ορεινό τουρισμό έχουν θεσπιστεί και αγώνες ποδηλάτου βουνού και ιδιαίτερα αγώνες μεγάλων αποστάσεων, κατάβασης και ανάβασης βουνών και κατάβασης slalom. Οι αγώνες μεγάλων αποστάσεων με ορεινά ποδήλατα έχουν καθιερωθεί και σαν ολυμπιακό άθλημα από το 1996. (Σφακιανάκης, σελ.214)

Κεφάλαιο 3

Χιονοδρομικός τουρισμός και τουρισμός χειμερινών αθλημάτων

Εισαγωγή

Ski στην Αγγλική γλώσσα σημαίνει ένα μόνο ή ένα ζευγάρι ειδικά πέδιλα, από στενόμακρα κομμάτια ξύλου ή πλαστικού ή άλλου συνθετικού υλικού ή plexiglass, που είναι καμπυλωτά στο μπροστινό μέρος τους, έχουν μήκος 1,70-1,80 μέτρα και πλάτος 15 cm και χρησιμοποιούνται για να γλιστράει αυτός που τα φοράει στα πόδια του, πάνω στο χιόνι, στον πάγο ή στο νερό, μόνος του ή επιβοηθούμενος.

Το άθλημα κατά το οποίο κάποιος γλιστράει μόνος του ή επιβοηθούμενος πάνω στο χιόνι, λέγεται χιονοδρομία ή σκι επί χιονιού. Όταν γλιστράει πάνω στον πάγο λέγεται παγοδρομία ή σκι επί πάγου και όταν γλιστράει πάνω στο νερό (θαλάσσιο ή λιμναίο) λέγεται υδατοδρομία ή σκι επί νερού.

Χιονοδρομικός τουρισμός είναι η εναλλακτική μορφή τουρισμού κατά τη διάρκεια της οποίας η κύρια δραστηριότητα των τουριστών είναι οι χιονοδρομίες.

Τουρισμός Χειμερινών αθλημάτων (χιονοδρομικών ή παγοδρομικών) είναι η εναλλακτική μορφή τουρισμού κατά τη διάρκεια της οποίας η κύρια δραστηριότητα των τουριστών είναι η ενασχόλησή τους με τα χειμερινά αθλήματα.

Σαν χειμερινά αθλήματα εννοούνται τα χιονοδρομικά και παγοδρομικά αθλήματα δηλαδή που διεξάγονται πάνω στο χιόνι ή στον πάγο, τα οποία διακρίνονται από την απλή χιονοδρομία και παγοδρομία που είναι ήπιες μορφές άσκησης πάνω σε χιόνι ή σε πάγο.

Συχνά, αλλά όχι σωστά, ο χιονοδρομικός τουρισμός αναφέρεται σαν χειμερινός ή ορεινός τουρισμός. Και είναι πράγματι και χειμερινός και ορεινός. Και άλλες όμως μορφές τουρισμού είναι χειμερινές (τουρισμός παραχείμασης) και ορεινές (ορειβατικός, ποδηλατικός, περιπατητικός κ.λπ.) Συνεκδοχικά τα αναφερόμενα σαν χειμερινά αθλήματα, δεν είναι τα αθλήματα που γίνονται κατά τη διάρκεια του χειμώνα (πάρα πολλά αθλήματα μπορούν να γίνονται τον χειμώνα), αλλά είναι τα χιονοδρομικά και τα παγοδρομικά αθλήματα μόνο. Το ορθότερο θα ήταν τα αθλήματα αυτά να μην αποκαλούνται χειμερινά αλλά χιονοδρομικά και παγοδρομικά αθλήματα. Στην τουριστική βιβλιογραφία όμως επικρατεί ο όρος χειμερινά αθλήματα. (Σφακιανάκης,

3.1. Ιστορική ανασκόπηση

Οι χιονοδρομίες και οι ελκηθροδρομίες αναπτύχθηκαν από την αρχαιότητα στις χώρες της Βόρειας Ευρώπης και κυρίως στις Σκανδιναβικές χώρες που είναι χιονοσκεπές κατά τη μεγαλύτερη περίοδο του έτους. Ήταν τότε το μόνο μέσο μετακίνησης ανθρώπων και διακίνησης αγαθών πάνω στη στεριά.

Αργότερα και συγκεκριμένα από τη δεκαετία του 1930 οι χιονοδρομίες άρχισαν να διαμορφώνονται σε άθλημα χωρίς ποτέ να πάψουν να εξυπηρετούν ανάγκες μεταφοράς και διακίνησης αγαθών στις χιονοσκεπείς περιοχές των παραπάνω χωρών.

Ακολούθησε το boom των χιονοδρομιών, δηλαδή η εκρηκτική ανάπτυξη τους σαν άθλημα που αποκτούσε ημέρα πολλούς λάτρεις και διαδιδόταν σε όλες τις χώρες της Ευρώπης, της βόρειες Αμερικής και σε πολλές χώρες του κόσμου.

Τότε εμφανίστηκαν και τα πρώτα Χιονοδρομικά Κέντρα, οι χώροι δηλαδή που διέθεταν την κατάλληλη χιονοδρομική και τουριστική υποδομή που δέχονται τους χιονοδρόμους / τουρίστες που αποτελούν και την τουριστική πελατεία του Χιονοδρομικού Τουρισμού.

Πολύ γρήγορα τα Χιονοδρομικά Κέντρα εξελίχθηκαν σε κοσμοπολίτικα κέντρα, γιατί οι χιονοδρομίες έγιναν το αγαπημένο σπορ του διεθνούς jet set, πλουσίων και νεόπλουτων, καλλιτεχνών και άλλων προσωπικοτήτων που επιζητούσαν την κοινωνική προβολή και καταξίωση, άσχετο αν οι περισσότερη από αυτούς δεν μπορούσαν και δεν ήξεραν να χιονοδρομούν.

Στις τελευταίες δεκαετίες άρχισαν να επιδίδονται στις χιονοδρομίες και οι oligότερο πλούσιοι, τα Χιονοδρομικά Κέντρα πολλαπλασιάστηκαν και ο χιονοδρομικός τουρισμός όπως και ο τουρισμός των χιονοδρομικών αθλημάτων έλαβαν σε μερικές περιπτώσεις (Περιοχή Άλπεων στην Ευρώπη) τη μορφή του μαζικού τουρισμού.

Σήμερα οι χιονοδρομίες και τα χιονοδρομικά αθλήματα είναι πολύ δημοφιλή και έχουν εδραιωθεί τόσο, ώστε στο σύνολό τους αποτελούν τα αθλήματα της δεύτερης μετά τους Θερινούς Ολυμπιακούς αγώνες, αθλητικής εκδήλωσης αυτής των Χειμερινών Ολυμπιακών Αγώνων.

3.2 Τα χιονοδρομικά Κέντρα

Για να γίνουν χιονοδρομίες είναι απαραίτητη η ύπαρξη terrain ή πιστών χιονοδρομίας που είναι συνήθως υψίπεδα και ελαφριάς κλίσης πλαγιές σκεπασμένες με στρώμα χιονιού αρκετού πάχους. Οι καιρικές συνθήκες πρέπει να είναι κατάλληλες για τη διατήρηση του χιονιού και κατά κανόνα τέτοιες συνθήκες επικρατούν κατά τη διάρκεια του χειμώνα. Οι πίστες χιονοδρομίας πρέπει επίσης να είναι προσπελάσιμες.

Στις περιοχές που υπάρχουν οι παραπάνω βασικές και απαραίτητες προϋποθέσεις ιδρύονται τα χιονοδρομικά κέντρα τα οποία είναι κέντρα υποστήριξης των χιονοδρομιών και αθλητών.

Τα χιονοδρομικά κέντρα ποικίλλουν σε μέγεθος από τα πιο μικρά που διαθέτουν τον ελάχιστο απαιτούμενο εξοπλισμό μέχρι και τα μεγάλα χιονοδρομικά τουριστικά θέρετρα που εξυπηρετούν χιλιάδες χιονοδρόμους και επισκέπτες και έχουν την κατάλληλη υποδομή για τη διεξαγωγή κάθε χιονοδρομικού αθλήματος. Ανάλογα με το μέγεθος του Χιονοδρομικού Κέντρου είναι και το μέγεθος της γενικής και ειδικής υποδομής του Κέντρου.

Τα μεγάλα και διεθνούς φήμης Χιονοδρομικά Κέντρα της Ευρώπης, των ΗΠΑ και της Ιαπωνίας είναι συνήθως περιοχές ολοκληρωμένης τουριστικής ανάπτυξης και ενδεικτικά μπορούν να διαθέτουν:

- Κατάλληλα χιονοδρομικά terrain και πίστες για διάφορες παραλλαγές των χιονοδρομιών και για διάφορης εκπαίδευσης και ικανότητας σκιερς (πίστες για παιδιά, πίστες για αρχάριους χιονοδρόμους, δύσκολες πίστες για τους έμπειρους χιονοδρόμους κ.λπ.)
- Αναβατήρες (ski lifts) που μπορεί να είναι κυλιόμενα πάνω σε σιδερένια σχοινιά μονά καθίσματα ή κλειστά βαγόνια με χωρητικότητα πολλών ατόμων.
- Μηχανολογικό εξοπλισμό χιονόστρωσης (χιονοστρωτήρες) και εξοπλισμού παραγωγής τεχνητού χιονιού για ενίσχυση του στρώματος χιονιού που καλύπτει τις πίστες.
- Σχολές εκμάθησης διαφόρων ειδών χιονοδρομιών και άλλων αθλημάτων για όλες τις πίστες.
- Σχολές εκμάθησης διαφόρων ειδών χιονοδρομιών και άλλων αθλημάτων για όλες τις ηλικίες.
- Σταθμούς Α'βοηθειών και Υγειονομικούς Σταθμούς.

- Σύστημα διάσωσης κινδυνευόντων και αντιμετώπισης εκτάκτων αναγκών.
- Ειδικό προσωπικό όπως έμπειροι εκπαιδευτές σκι, ειδικοί οδηγοί για το εκτός πιστών σκι, ομάδες χιονοδρόμων τραυματιοφορέων, ιατροί, γυμναστές, φυσιοθεραπευτές κ.λπ.
- Ξενοδοχειακή υποδομή μέσα και έξω από τα χιονοδρομικά Κέντρα και εγκαταστάσεις εστίασης (Εστιατόρια, Καφετέριες, Μπαρ, Snuck bars κ.λπ.)
- Χώρους ψυχαγωγίας και αίθουσες πολιτιστικών εκδηλώσεων.
- Χώρους και εγκαταστάσεις κατάλληλες για την τέλεση των λοιπών χειμερινών αθλημάτων (σκι, το ελεύθερο σκι, τα άλματα, το δίαθλο (σκι σε συνδυασμό με σκοποβολή κ.λπ.)
- Χώρους για άλλα αθλήματα όπως γήπεδα αθλοπαιδιών, αίθουσες μπόουλινγκ, εσωτερικές πισίνες για κολύμβηση, εξωτερικούς χώρους για ιππασία κ.λπ.
- Εγκαταστάσεις τουρισμού υγείας, όπως χώροι φυσιοθεραπείας, solaria, σάουνα, φυσικής άσκησης, μάλαξης.
- Γυμναστήρια ενόργανης γυμναστικής και αίθουσες εσωτερικών αθλημάτων.
- Χώρους παγοδρομιών, ελκυθοδρομιών και χόκεϊ επί πάγου.
- Καζίνα
- Εκθεσιακούς και συνεδριακούς χώρους και χώρους πολιτιστικών εκδηλώσεων.
- Παιδικούς σταθμούς.
- Ελικοδρόμια μέσα στα Χιονοδρομικά Κέντρα και αεροδρόμιο στην εγγύς περιοχή.
- Κατάλληλη υποδομή της ευρύτερης περιοχής μέσα στην οποία βρίσκεται το χιονοδρομικό κέντρο (Δρόμοι-Δίκτυα παροχής νερού, ηλεκτρικού ρεύματος, αποχέτευσης κ.λπ.).
- Διοικητικά κτίρια.

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι τα μεγάλα χιονοδρομικά κέντρα δεν είναι μόνο κέντρα του χιονοδρομικού τουρισμού αλλά σαν περιοχές ολοκληρωμένης τουριστικής ανάπτυξη εξυπηρετούν και άλλες μορφές τουρισμού όπως τον τουρισμού Υγείας, τον τουρισμού αθλημάτων Υπαίθρου, τον Συνεδριακό και Εκθεσιακό Τουρισμό και λειτουργούν σαν κοσμοπολίτικα κέντρα όπου συναντώνται προσωπικότητες του καλλιτεχνικού χώρου και οι άνθρωποι του πλούτου για λόγους κοινωνικής καταξίωσης μάλλον παρά χιονοδρομικής άσκησης (Σφακιανάκης, σελ.217) .

3.3. Η αγορά του χιονοδρομικού τουρισμού

Το μέγεθος της αγοράς του χιονοδρομικού τουρισμού διαφέρει από χώρα σε χώρα. Στις χώρες της Βόρειας Ευρώπης και Βόρειας Αμερικής, στις οποίες μεγάλες περιοχές είναι χιονοσκεπείς κατά τη μεγαλύτερη διάρκεια του χρόνου, υπάρχει μακράιωνη παράδοση χιονοδρομιών και οι κάτοικοί τους είναι εξοικειωμένοι με το αντίστοιχο άθλημα.

Οι κάτοικοι των αστικών κέντρων αυτών των περιοχών κάνουν συχνά μικρές ή μεγάλες εκδρομές για να βρεθούν στα Χιονοδρομικά Κέντρα. Συνήθως αφιερώνουν τα Σαββατοκύριακα τους, αλλά και πολλοί από αυτούς αφιερώνουν μέρος από τις κύριες ή τις δεύτερες διακοπές τους για να κάνουν χιονοδρομίες.

Υπολογίζεται, χωρίς να υπάρχουν ακριβείς αριθμοί, ότι το 30% των κατοίκων νεαρής και μέσης ηλικίας αυτών των περιοχών, όπως και των παρααλπικών περιοχών των χωρών της Κεντρικής Ευρώπης, κάνουν χιονοδρομικό τουρισμό.

Στις λοιπές χώρες της Ευρώπης, στις ΗΠΑ και στην Ιαπωνία το ποσοστό αυτό κυμαίνεται από 8-10%.

Στις χώρες της Εύκρατης ζώνης η περίοδος του χιονοδρομικού τουρισμού περιορίζεται στους τρεις χειμερινούς μήνες (Δεκέμβριο, Ιανουάριο, Φεβρουάριο) και ο αριθμός των χιονοδρομών είναι πολύ χαμηλός. Στη χώρα π.χ. υπάρχουν μόνον 50.000, αν και οι επισκέπτες των χιονοδρομικών κέντρων είναι περισσότεροι.

Όσον αφορά τους τουρίστες του χιονοδρομικού τουρισμού είναι άνθρωποι νεαρής ή μέσης ηλικίας, κυρίως εύποροι, ξοδεύουν τρεις φορές περισσότερα από όσα ξοδεύει ένας μέσος τουρίστας του μαζικού παράκτιου τουρισμού, και όσοι από αυτούς κάνουν χιονοδρομικό τουρισμό στα Κοσμοπολίτικα Χιονοδρομικά Κέντρα ξοδεύουν πολύ περισσότερα.

Έχει υπολογιστεί ότι από τους επισκέπτες ενός χιονοδρομικού Κέντρου μόνο το 1/3 επιδίδεται στις χιονοδρομίες, ενώ τα 2/3 ή αγοράζουν τα λοιπά πλην των χιονοδρομικών προϊόντων του κέντρου ή απλώς το επισκέπτονται για να δείξουν ότι είναι εύποροι ή κοσμοπολίτες.

Συνήθως οι τουρίστες του χιονοδρομικού τουρισμού κάνουν και θερινές διακοπές, μια ή δύο φορές το χρόνο και ανήκουν στην κατηγορία των δύσκολων, απαιτητικών και έμπειρων τουριστών.

Η χώρα μας δεν φιλοξενεί τουρίστες χιονοδρομικού τουρισμού προερχόμενους από

τις χώρες που προέρχονται οι τουρίστες του Θερινού μαζικού τουρισμού, αφού ξ Ελληνικός χιονοδρομικός τουρισμός βρίσκεται στα σπάργαλα του ακόμη και τα Ελληνικά Χιονοδρομικά Κέντρα δεν μπορούν ούτε κατ' ελάχιστον να συγκριθούν με τα αντίστοιχα της Κεντρικής και Βόρειας Ευρώπης. Αυτό είναι απόλυτα δικαιολογημένο γιατί οι Έλληνες ουδέποτε χρειάστηκαν τα Ski και καμία χιονοδρομική παράδοσή έχουν. Το θερμό κλίμα που επικρατεί καθιστά πολλές φορές προβληματική τη λειτουργία των 13 μικρών χιονοδρομικών Κέντρων που υπάρχουν, λόγω έλλειψης αρκετού χιονιού και τα περισσότερα από αυτά είναι σαν επιχειρήσεις ζημιογόνες.

3.4 Ο Τουρισμός των χιονοδρομικών αθλημάτων

Τα χιονοπαγοδρομικά ή ορεινά αθλήματα όπως συχνά ονομάζονται, είναι συνυφασμένα με τις χιονοδρομίες. Τα περισσότερα από αυτά είναι διάφορες παραλλαγές των χιονοδρομιών, διεξάγονται στα ίδια Χιονοδρομικά Κέντρα, χρησιμοποιούν τον ίδιο εξοπλισμό και εξασκούνται από τους ίδιους χιονοδρόμους.

Ουσιαστικά δηλαδή ο τουρισμός των χιονοδρομικών αθλημάτων είναι ένα κομμάτι του χιονοδρομικού τουρισμού και έχει τα ίδια χαρακτηριστικά και την ίδια τουριστική πελατεία.

Όμως συχνά διακρίνεται σαν ιδιαίτερη εναλλακτική μορφή τουρισμού, για δύο κυρίως λόγους:

- Γιατί καθιερώθηκαν οι χειμερινοί ολυμπιακοί αγώνες , που είναι όπως προαναφέρθηκε , οι αγώνες των χιονοδρομικών αθλημάτων.
- Γιατί διεξάγονται πλην των χειμερινών ολυμπιακών αγώνων και πολλοί τοπικοί, περιφερειακοί, εθνικοί και διεθνείς χιονοδρομικοί αγώνες, οι αθλητές και οι θιασώτες των οποίων στο σύνολο τους αποτελούν την τουριστική πελατεία αυτής της ξεχωριστής μορφής τουρισμού.

Οι χειμερινοί Ολυμπιακοί αγώνες καθιερώθηκαν το 1921 και έγιναν για πρώτη φορά 1924. Από τότε μέχρι και 1992 γινόταν κάθε χρόνο που γινόταν και οι θερινοί ολυμπιακοί αγώνες. Από το 1994 άρχισαν να γίνονται στο μέσο της τετραετίας που χωρίζει δύο διαδοχικούς θερινούς ολυμπιακούς αγώνες.

Στους πρώτους χειμερινούς ολυμπιακούς αγώνες (1924) τα χειμερινά αθλήματα ήταν 7 με 14 συνολικά αγωνίσματα. Στους τελευταίους (1998) τα αθλήματα ήταν 9 με

60 συνολικά αγωνίσματα.

Τα χειμερινά αθλήματα ή χιονοπαγοδρομικά αθλήματα διακρίνονται στα αθλήματα των χιονοδρομιών και στα αντίστοιχα των παγοδρομιών.

Τα κυριότερα χιονοδρομικά αθλήματα είναι:

3.4.1 Αθλήματα σκί

- Το Αλπικό σκί με τέσσερα αγωνίσματα (σκί κατάβασης, slalom, γιγαντιαίο slalom και υπεργιγαντιαίο slalom) και το σύνθετο σκί που είναι συνδυασμός του σκί κατάβασης του slalom.
- Το Σκανδιναβικό σκί ή σκί μεγάλων αποστάσεων που γίνεται σε αποστάσεις 5-50 χιλιομέτρων και έχει τα αγωνίσματα 15, 30, 50 χιλιομέτρων για τους άνδρες και 5, 10, 30 χιλιομέτρων για τις γυναίκες και τις σκυταλοδρομίες των 4 X 10 χιλιομέτρων για τους άνδρες και 4 X5 χιλιομέτρων για τις γυναίκες.
- Το σκί με άλματα που γίνονται από εξέδρες των 70, 90, 120 μέτρων σε τρία αντίστοιχα αγωνίσματα.
- Το ελευθέρου στυλ σκί με τρεις παραλλαγές (acroski, moguls, aerial)
- Το διάθλο που είναι συνδυασμός σκί μεγάλων αποστάσεων και σκοποβολής.
- Το extreme ski που είναι που είναι το επικίνδυνο σκί (κατάβαση σε απότομες πλαγιές και κάτω από επικίνδυνες συνθήκες.)
- Το snowboarding που είναι σκί με ένα μόνο πέδιλο.
- Το σκί σε συνδυασμό με αλεξίπτωτο.
- Το telemark σκί (telemark = περιοχή της Νορβηγίας) με ιδιαίτερη τεχνική.

3.4.2 Παγοδρομικά αθλήματα

- Χόκεϊ επί πάγου
- Το πατινάζ επιδείξεων
- Το καλλιτεχνικό πατινάζ (χορός επί πάγου)
- Οι αγώνες ταχύτητας επί πάγου (400, 500 και 1000 m)

Το ανώτατο Διοικητικό όργανο των χιονοδρομιών είναι η διεθνής ομοσπονδία σκί (FIS = Federation Internatinal de ski) και των παγοδρομιών η διεθνής Ένωση Παγοδρομιών (ISU = International Skating Union). Τα όργανα αυτά είναι υπεύθυνα για την οργάνωση των αντίστοιχων αγώνων κυπέλλων και πρωταθλημάτων σε παγκόσμια κλίμακα, ενώ διεξάγονται και πολλοί αγώνες σε διάφορα χιονοδρομικά και παγοδρομικά κέντρα σε τοπική περιφερειακή και Εθνική κλίμακα. Για την οργάνωση των Χειμερινών Ολυμπιακών αγώνων υπεύθυνη είναι η Διεθνής ολυμπιακή Επιτροπή.

Οι παραπάνω αγώνες συνήθως συγκεντρώνουν πολλούς θεατές οι οποίοι όταν μετακινούνται για να μεταβούν στους τόπους τέλεσης των αγώνων, χαρακτηρίζονται σαν τουρίστες του τουρισμού των χειμερινών αθλημάτων.

Κεφάλαιο 4

Περιπατητικός τουρισμός

4.1. Η ταυτότητα του Περιπατητικού τουρισμού

Ο άνθρωπος είναι φύσει περιπατητικό όν. Η ικανότητα του να πεζοπορεί ήταν ανέκαθεν η κυρίαρχη δύναμη του στον αγώνα της επιβίωσης, μαζί με τη δύναμη της διανόησης του.

Η πεζοπορία σαν φυσική σωματική δραστηριότητα είναι συμφυής της ανθρώπινης σωματικής οντότητας, εύκολη στην εξάσκησή της και προσιτή σε όλους. Άνθρωποι οι οποίοι λόγω ηλικίας (μωρά και γέροντες) ή λόγω υγείας (άτομα με κινητικά προβλήματα) δεν μπορούν να περπατήσουν χαρακτηρίζοντας σαν άτομα με ειδικές ανάγκες.

Από πολύ νωρίς εξακριβώθηκε ότι η πεζοπορία δεν είναι μόνο το φυσικό προσόν της κίνησης του ανθρώπου που του επιτρέπει κυριολεκτικά “να ζει”, αλλά ότι είναι απαραίτητη και για τη σωματική και ψυχική ισορροπία που και για αυτό είναι επιβεβλημένη ακόμη και αν δεν υπάρχει ανάγκη εξάσκησης της.

Δυστυχώς μετά τα μέσα του 20ού αιώνα, πολλοί άνθρωποι και κυρίως οι κάτοικοι των ανεπτυγμένων χωρών, αιχμαλωτίστηκαν από την τεχνολογία της εποχούμενης μεταφοράς τους και περιορίστηκαν από τις τεχνομορφικές επαγγελματικές τους υποχρεώσεις και τις χρονικές απαιτήσεις τους.

Έτσι ξέχασαν να περπατούν. Ή δεν μπορούσαν να το κάνουν από έλλειψη χρόνου. Και όταν περπατούσαν έτρεχαν για να προφθάσουν το λίγο χρόνο που η κυψελοειδούς μορφής ζωή τους, τους έδινε.

Όταν οι άνθρωποι κουράστηκαν από τις ψυχοσωματικές επιβαρύνσεις του περιβάλλοντος μέσα στο οποίο ζούσαν και από τον τρόπο ζωής τους, αντιλήφθηκαν ότι ξέχασαν τη φύση τους και τη φύσει περιπατητική τους οντότητα και ότι στερήθηκαν τα ευεργετικά αποτελέσματα του περπατήματος και κέρδισαν τις βλαβερές συνέπειες της καθιστικής και εποχούμενης ζωής.

Σαν αντίδραση σε αυτή τη διαπίστωση οι άνθρωποι άρχισαν σιγά-σιγά να ενδιαφέρονται για την πεζοπορία και το ενδιαφέρον τους αυτό μορφοποιήθηκε από τη δεκαετία του 1970, όταν άρχισαν να αναζητούν πιο φυσικούς και υγιεινούς τρόπους

ζωής και να στρέφονται προς τη φύση, από την οποία είχαν απομακρυνθεί.

Αυτό το ενδιαφέρον, συνεπικουρούμενο και από τις ασχήμιες του μαζικού τουρισμού και από τις δυσμενείς του επιδράσεις στο περιβάλλον, τους προέτρεψε να αναζητούν τη χαρά της πεζοπορίας όταν και όσο μπορούν ακόμη και κατά τη διάρκεια των διακοπών τους. Έτσι άρχισε να δημιουργείται ο περιπατητικός τουρισμός, που μπορεί να οριστεί σαν η εναλλακτική μορφή τουρισμού κατά τη διάρκεια της οποίας η κύρια δραστηριότητα των τουριστών είναι η πεζοπορία.

Αυτή η πεζοπορία γίνεται σε βατές λοφώδεις και ημιορεινές περιοχές με σκοπό την ήπια σωματική άθληση μέσα σε ένα παρθένο φυσικό περιβάλλον και με τη δυνατότητα περιήγησης και επίσκεψης αξιοθέατων περιοχών (αρχαιολογικών και ιστορικών χώρων, παραδοσιακών χωριών και οικισμών, τοπίων φυσικού κάλλους, αρχιτεκτονικών μνημείων, μοναστηριών, εθνικών δρυμών κ.λπ.), που βρίσκονται κοντά στα μονοπάτια της πεζοπορίας και με τη δυνατότητα επίσης άσκησης παράλληλων και συγγενικών μορφών τουρισμού όπως του οικοτουρισμού, του φυσιογνωστικού, του αγροτικού, του Ορειβατικού και άλλων μορφών τουρισμού.

Ο Περιπατητικός Τουρισμός ήταν η πρώτη μορφή του Ορειβατικού Τουρισμού, αργότερα όμως όταν οι ορειβάτες καθόρισαν σαν κύριο σκοπό τους την ανάβαση στις κορυφές των βουνών, ο περιπατητικός τουρισμός ξεχώρισε και ανεξαρτητοποιήθηκε από τον Ορειβατικό, σαν τουρισμός για όλους που μπορούν να περπατούν, ανεξάρτητα από την ηλικία τους, χωρίς να είναι απαραίτητο να έχουν ειδικές γνώσεις ή να χρησιμοποιούν ειδικό εξοπλισμό.

4.2. Τα Ευρωπαϊκά μονοπάτια μεγάλων διαδρομών

Στην καθιέρωση του περιπατητικού τουρισμού σαν ανεξάρτητης εναλλακτικής μορφής τουρισμού, συνετέλεσε η απόφαση της Ευρωπαϊκής Ένωσης Ορειβασίας - Πεζοπορίας να καθιερωθεί με τη βοήθεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης τα λεγόμενα Ευρωπαϊκά Μονοπάτια Μεγάλων Διαδρομών τα οποία διασχίζουν όλες τις χώρες της ΕΕ και έχουν επισημανθεί επί εδάφους. Τα μονοπάτια αυτά είναι οκτώ και φέρουν τις χαρακτηριστικές ονομασίες E1, E2, E3, E4, E5, E6, E7 και E8. Δύο από τα μονοπάτια αυτά το E4 και E6 που ξεκινούν από την Ιβηρική Χερσόνησο και τη Δανία, καταλήγουν στην Ελλάδα και σαν E6 GR, τη διασχίζουν από Βορρά προς Νότο και από Δυσμιάς προς Ανατολάς.

a) Το μονοπάτι E4 GR

Το Ευρωπαϊκό μονοπάτι μεγάλων διαδρομών E4, ξεκινάει από τα Πυρηναία και αφού διασχίσει τις χώρες της Κεντρικής Ευρώπης, φθάνει στην Ελλάδα μέσω της Γιουγκοσλαβίας, στο φυλάκιο της Νίκης βόρεια της Φλώρινας. Από την Νίκη, αφού διασχίζει ολόκληρη τη χώρα, φθάνει μέχρι το Γύθειο και από εκεί επεκτείνεται στην Κρήτη την οποία διασχίζει από Δυσμάς προς Ανατολάς.

Το μονοπάτι αυτό επισημαίνεται επί του εδάφους με ενδεικτικές πινακίδες και γίνεται βατό με διευθετήσεις ή διανοίξεις ορισμένων τμημάτων του, από τους ορειβατικούς συλλόγους των περιοχών από τις οποίες διέρχεται, συχνά με επιδοτήσεις που χορηγούνται με διάφορα προγράμματα της ΕΕ. Οι ορειβατικοί σύλλογοι επίσης προσφέρουν τα ορειβατικά καταφύγια τους στους περιπατητές, όπως και στοιχεία πληροφόρησης για τα μονοπάτια, τις υπάρχουσες δυσκολίες, τις καιρικές συνθήκες κ.λπ.

Το Τμήμα Εκδόσεων του ΕΟΤ έχει εκδώσει ειδικό έντυπο για το μονοπάτι E4 GR στο οποίο αναφέρεται η ακριβής διαδρομή του, τα σημεία από τα οποία διέρχεται, η χιλιομετρική απόσταση μεταξύ των σημείων αυτών, οι απαιτούμενες ώρες πεζοπορίας για κάθε απόσταση, τα σημεία που διαθέτουν ευκολίες διανυκτέρευσης και διατροφής και τους υπεύθυνους προς τους οποίους μπορούν να απευθυνθούν οι περιπατητές για κάθε βοήθεια ή πληροφορία.

Το μονοπάτι E4 GR έχει τρία κύρια τμήματα. Το πρώτο τμήμα που λέγεται βόρειο τμήμα διέρχεται από Νίκη-Φλώρινα-Έδεσσα-Νάουσα-Λινόχωρο-Μετέωρα-Καρπενήσι και καταλήγει στους Δελφούς. Έχει μήκος πάνω από 1000 χιλιόμετρα και χρειάζονται πάνω από 200 ώρες καθαρής πεζοπορίας για να το διασχίσει ένας μέσης αντοχής πεζοπόρος. Συνήθως κάθε ημέρα γίνονται 6 ώρες πεζοπορίας με ταχύτητα 5 χιλιόμετρα ανά ώρα. Έτσι για το βόρειο τμήμα του E4 GR, χρειάζονται 35 ημέρες για να καλυφθεί η διαδρομή του.

Το δεύτερο τμήμα του E4 GR, που λέγεται Νότιο τμήμα, ξεκινάει από τους Δελφούς και μέσω Διακοφτού, Καλαβρύτων, Βυτίνας, Τρίπολης και Σπάρτης καταλήγει στο Γύθειο. Έχει μήκος πάνω από 350 χιλιόμετρα και χρειάζονται πάνω από 70 ώρες καθαρής πεζοπορίας για να το διασχίσει ένας μέσης αντοχής πεζοπόρος, δηλαδή 13 ημέρες, σύμφωνα με τις παραπάνω παραδοχές αντιστοιχίας ωρών-ημερών και χιλιομέτρων. Το τμήμα αυτό θεωρείται πιο εύκολο από το Βόρειο τμήμα και μπορεί να

περπατηθεί καθ' όλη τη διάρκεια του έτους, σε αντίθεση με το Βόριο τμήμα, πολλά τμήματα του οποίου “κλείνουν” τον χειμώνα λόγω χιονοπτώσεων.

Το τρίτο τμήμα του Ε4 GR που λέγεται τμήμα της Κρήτης, ξεκινάει από το Καστέλι Κισσάμου Χανίων και μέσω Παλαιοχώρας Σφακίων, Σούγιας Ομαλού, Αργυρούπολης, Ψηλορείτη καταλήγει στα Λασιθιώτικα Όρη. Έχει μήκος 150 περίπου χιλιόμετρα και απαιτεί 40 ώρες καθαρής πεζοπορίας για να διασχιστεί, δηλαδή περίπου 10 ημέρες. Το τμήμα αυτό δεν έχει ακόμη επισημανθεί ολόκληρο επί του εδάφους, αλλά οι τοπικοί ορειβατικοί σύλλογοι γνωρίζουν την ακριβή διαδρομή του και παρέχουν όλες τις σχετικές πληροφορίες στους ενδιαφερόμενους.

b) Το μονοπάτι Ε6 GR

Το μονοπάτι Ε6 ξεκινάει από τη GR στο Φυλάκιο της Νίκης. Από εκεί διακλαδίζεται σε δύο κλάδους, έναν προς ανατολάς και έναν προς δυσμάς που αποτελούν το Ανατολικό και το Δυτικό τμήμα του μονοπατιού, αντίστοιχα.

Το Ανατολικό τμήμα ξεκινάει από τη Νίκη και μέσω Φλώρινας, Έδεσσας, Καϊμακτσαλάν, Σερρών, Δράμας, Ροδόπης, Αλεξανδρούπολης, Ορεστιάδας καταλήγει στις Καστανιές Έβρου.

Έχει μήκος πάνω από 700 χιλιόμετρα και χρειάζονται 140 ώρες καθαρής πεζοπορίας για να διανύσει ένας μέσης αντοχής πεζοπόρος, δηλαδή 24 ημέρες πεζοπορίας.

Το μονοπάτι Ε6 GR δεν έχει επαρκώς επισημανθεί, ακολουθεί τη γενική κατεύθυνση της Εγνατίας οδού και σε μερικά σημεία του “κλείνει” κατά τη διάρκεια του Χειμώνα. (Χιονοδρομ.Κεντρο.Παρν.)

4.3. Η διαδικασία της πεζοπορίας.

Συνήθως ο περιπατητικός τουρισμός γίνεται από ομάδες τουριστών 5-15 ατόμων. Οι ομάδες αυτές πρέπει να είναι κατάλληλα οργανωμένες και εξοπλισμένες και να έχουν σχεδιάσει λεπτομερώς ποιο κομμάτι του ενός ή του άλλου μονοπατιού θα περπατήσουν.

Όλα τα κομμάτια των μονοπατιών δεν έχουν την ίδια δυσκολία διάβασης. Η δυσκολία αυτή μετράται με μία εξαβάθμια κλίμακα από το 1 που αντιπροσωπεύει το ευκολότερο κομμάτι του μονοπατιού μέχρι το 6 αντιπροσωπεύει το δυσκολότερο. Τα

Ελληνικά μονοπάτια κυμαίνονται από 2-4, αλλά υπάρχουν και δυσκολότερα τμήματα τους. Το κομμάτι π.χ. του E4 GR Λιτόχωρο-Σκαλιά-Λιβαδερό έχει βαθμό δυσκολίας 5 και δεν μπορούν όλοι οι περιπατητές να το διασχίσουν. Οι περιπατητές επιλέγουν συνήθως ένα κομμάτι ενός μονοπατιού και ανάλογα με το διαθέσιμο χρόνο τους και την αντοχή τους σε συνδυασμό με το βαθμό δυσκολίας αυτού του κομματιού, το διασχίζουν.

Επειδή ο Περιπατητικός Τουρισμός δεν είναι άθλημα αντοχής, απόστασης ή χρόνου, αλλά είναι ευχάριστη ψυχαγωγική και περιηγητική δραστηριότητα κάθε ομάδα τουριστών διαλέγει τι θέλει να δει, τι θέλει να απολαύσει και ανάλογα με τις επιθυμίες της προτιμά το ένα ή το άλλο κομμάτι του E4 GR ή του E6 GR.

Οι ομάδες των περιπατητών πρέπει να είναι ομοιογενείς. Να αποτελούνται δηλαδή από άτομα ίδιας ηλικίας, ίδιας εξάσκησης, ίδιας εμπειρίας και ίδιας περιπατητικής αντοχής. Ακόμη τα άτομα αυτά πρέπει να έχουν κοινά ενδιαφέροντα, να έχουν πνεύμα ομάδες, να έχουν ικανότητα ομαδικής συμβίωσης και αν είναι δυνατόν να είναι φίλοι μεταξύ τους ή να γνωρίζονται από προηγούμενες περιπατητικές δραστηριότητες. Τα μέλη κάθε ομάδες είναι συνήθως άνδρες, αλλά τα τελευταία χρόνια πολλές γυναίκες συμμετέχουν στον Περιπατητικό τουρισμό.

Κάθε ομάδα πρέπει να έχει τον Αηγό της που είναι ένα μέλος της ομάδας, συνήθως ο πιο έμπειρος, που εκλέγεται ομόφωνα πριν αρχίσει το περιπατητικό ταξίδι.

Όταν το μονοπάτι που θα διασχίσει μια ομάδα είναι ορεινό, δύσκολο και επικίνδυνο, τότε είναι σκόπιμο να υπάρχει ένας οδηγός βουνού. Οδηγοί βουνού είναι συνήθως τα μέλη των ορειβατών Συλλόγων των περιοχών από τις οποίες διέρχεται το μονοπάτι, μπορούν όμως να είναι και απλοί κάτοικοι αυτών των περιοχών, κυρίως βοσκοί, δασικοί υπάλληλοι, κυνηγοί, μέλη διαφόρων οικολογικών συλλόγων κ.λπ. Που γνωρίζουν τη διαδρομή.

Οι περιπατητές έχουν συνήθως ειδικό ατομικό και ομαδικό εξοπλισμό. Ο ατομικό εξοπλισμός είναι κυρίως η κατάλληλη ένδυση και υπόδηση. Ειδικά παπούτσια μαζί με ένα εφεδρικό ζευγάρι, αθλητικές χοντρές απορροφητικές κάλτσες, πουλόβερ και αδιάβροχα, ακόμα και κατά το καλοκαίρι, γάντια, γυαλιά ηλίου, φακοί με εφεδρικές μπαταρίες, ατομικά είδη καθαριότητας και ατομικά αντίσκηνα για τις περιπτώσεις διανυκτέρευσης στην Ύπαιθρο, είναι απαραίτητα.

Ο ομαδικός εξοπλισμός περιλαμβάνει κινήτα τηλέφωνα, ασυρμάτους, πιθανώς

μικρές φορητές τηλεοράσεις, συσκευές εντοπισμού (GPS), κιβώτια πρώτων βοηθειών, σχοινιά, φωτοβολίδες, αντιοφικούς ορούς και αντικωνοπικά σπρέι ή αλοιφές. Όλα αυτά φυσικά εξαρτώνται από το μέγεθος της ομάδας, την ικανότητα της να τα μεταφέρει, την εποχή του έτους και το είδος της διαδρομής.

Για μεγάλες ομάδες είναι χρήσιμη η παρουσία ενός γιατρού ή σε ανάγκη ενός νοσοκόμου και για τις δύσκολες διαδρομές είναι ανάγκη η παρουσία ενός οδηγού βουνού.

Ο περιπατητικός τουρισμός συνδέεται στενά με το Ορειβατικό. Όπως ήδη αναφέρθηκε οι ορειβατικοί σύλλογοι επισημαίνουν τα περιπατητικά μονοπάτια, παρέχουν τα καταλύματα τους στους περιπατητές, παρέχουν τους οδηγούς βουνού και προ παντός παρέχουν κάθε πληροφορία που αφορά τις περιπατητικές διαδρομές. Δίδουν τις διευθύνσεις τους και τα τηλέφωνα τους και καλό είναι όλοι οι περιπατητές πριν επιχειρήσουν μια διαδρομή να έρχονται σε επαφή μαζί τους. Ο περιπατητικός τουρισμός είναι ψυχαγωγία, ήπια σωματική άσκηση, γνωριμία με τη φύση και ευχάριστη συμβίωση με τους άλλους περιπατητές. Δεν πρέπει να καταλήγει σε περιπέτεια επειδή οι περιπατητές δεν είχαν την πρόνοια να επικοινωνήσουν με τους ορειβατικούς συλλόγους.

4.4. Περιπατητικά και Πολιτιστικά Μονοπάτια – Σύνδεση Περιπατητικού με Πολιτιστικού Τουρισμού.

Τα Περιπατητικά Μονοπάτια είναι βασικά Ορεινά Μονοπάτια. Είναι δηλαδή διαδρομές που διασχίζουν λοφώδες και ημιορεινές περιοχές που χαρακτηρίζουν από το ανόθευτο φυσικό περιβάλλον, τα παιδιά ιδιαίτερου φυσικού κάλλους και τον πλούτο τους σε σπάνιες ή άγνωστες μορφές πανίδας και χλωρίδας.

Όταν όμως χαράσσονται τα μονοπάτια αυτά καταβάλλεται προσπάθεια να διέρχονται από ιστορικά και άλλα πολιτιστικά μνημεία της περιοχής όπου και όσο είναι δυνατόν. Έτσι οι περιπατητές θα έχουν τη δυνατότητα να επικοινωνούν με τον πολιτισμό της περιοχής, να κάνουν δηλαδή παράλληλα με τον περιπατητικό και πολιτιστικό τουρισμό. Υπό αυτήν την άποψη τα περιπατητικά μονοπάτια συμπίπτουν και με τα ορειβατικά, μέχρι τα σημεία που αρχίζει η καθαρή ορειβασία.

Κεφάλαιο 5

Χειμερινός τουρισμός στην Αράχωβα

5.1. Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Βάζουμε τον χειμερινό τουρισμό «στο παιχνίδι».

Ο ήλιος και η θάλασσα σημάδεψαν την ελληνική τουριστική ταυτότητα στη διάρκεια των χρόνων και προσδιόρισαν κατ' επέκταση τη βάση ανάπτυξης της τουριστικής βιομηχανίας μας. Η πραγματικότητα αυτή δεν ανταποκρίνεται πια στο εύρος των υπηρεσιών που μπορεί να προσφέρει σήμερα η χώρα μας ως κορυφαίος τουριστικός προορισμός διεθνώς. Πρέπει να εμπεδώσουμε την αντίληψη ότι η Ελλάδα έχει αποθέματα ανάπτυξης κι άλλων μορφών τουρισμού.

Προτεραιότητα λοιπόν δεν μπορεί παρά να αποτελεί η προσέλευση ταξιδιωτών – και κατ' επέκταση συναλλάγματος- όχι μόνο τους καλοκαιρινούς μήνες αλλά και κατά την διάρκεια της χειμερινής περιόδου. Όταν αναφερόμαστε σε αυτόν στο μυαλό μας έρχονται οι χιονοδρομικές εγκαταστάσεις και πιο συγκεκριμένα τον Παρνασσό που συγκαταλέγεται μεταξύ των πλέον ελκυστικών των Βαλκανίων.

Και ο Παρνασσός είναι για την Αράχωβα η χρυσή κορώνα και η φήμη της. Για τον Αραχωβίτη το λίκνο και η περηφάνια του. Κάτω απ' τον ίσκιο του, αιώνες τώρα, γεννιέται, ζει, ανασαίνει, προοδεύει. Στην κοινή συνείδηση Παρνασσός και Αράχωβα είναι όροι ταυτόσημοι.

Η εργασία αυτή αναφέρεται στον χειμερινό τουρισμό της Αράχωβας.

Μέσα σ' αυτήν αναφέρω γιατί η Αράχωβα είναι η Μύκονος του χειμώνα. Πως εξελίχτηκε ο χειμερινός τουρισμός. Που βοήθησε αυτή η εξέλιξη. Ανέβηκε το οικονομικό και το εργατικό δυναμικό? Γιατί ο τουρίστας θα διαλέξει για τις χειμερινές του ,συνήθως, διακοπές την Αράχωβα κι όχι κάποιο άλλο μέρος. Αυτή η ανερχόμενη τουριστική κίνηση είχε επιπτώσεις στην κωμόπολη; Αν ναι ποια είναι τα μειονεκτήματα και ποια τα πλεονεκτήματα αυτής της ανάπτυξης; Στη δεύτερη φάση της εργασίας θα κάνω έρευνα πεδίου και σχολιασμό των αποτελεσμάτων. (Θα πάρω συνεντεύξεις από ξενοδόχους). Τελειώνοντας θα δώσω μερικές κατά τη γνώμη μου προτάσεις βελτίωσης του χειμερινού τουρισμού στην Αράχωβα.

5.2. Τι είναι τουρισμός

Οι μετακινήσεις ταξιδιωτών από τόπο σε τόπο με σκοπό την αναψυχή ή την επίσκεψη διαφόρων αξιόλογων χωρών και το σύνολο των υπηρεσιών ή οργανισμών που εξυπηρετούν αυτή την μετακίνηση σε μια χώρα, ονομάζεται τουρισμός.

Ο τουρισμός είναι μια πηγή για να πλουτίσει και να ευημερήσει, ο άνθρωπος και γενικότερα μια χώρα.

5.3. Η εξέλιξη του τουρισμού (και ειδικά του χειμερινού) στην Ελλάδα

Η αποκατάσταση του συστήματος αδειοδότησης και ελέγχου του τουριστικού προϊόντος σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο και η επέκταση της τουριστικής περιόδου με την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού, είναι οι δύο βασικές προτεραιότητες του Ε.Ο.Τ. Την επισήμανση αυτή έκανε ο καθηγητής κ. Χάρης Κοκκώσης, μιλώντας στην εκδήλωση που οργάνωσε η Κάπα Σίγμα ΔΕΛΤΑ Α.Ε, για την **ανάπτυξη του χειμερινού τουρισμού**.

Συνεχίζοντας ο κ. Κοκκώσης τόνισε ότι «ο χειμερινός –χιονοδρομικός τουρισμός είναι ένα πεδίο δραστηριοτήτων με μεγάλες προοπτικές ανάπτυξης, και στο πλαίσιο αυτό ο Ε.Ο.Τ θα συμβάλει τόσο με πρόγραμμα προβολής εσωτερικού τουρισμού όσο και με τα προγράμματα εξωτερικού τουρισμού.»

{ www.traveldailynews.gr : (Εναλλακτικός Τουρισμός: Χειμερινός) Κοκκώσης :Ο χιονοδρομικός τουρισμός έχει μεγάλες προοπτικές ανάπτυξης }

«Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των ορεινών περιοχών της χώρας μας έχουν ξεχωριστό ενδιαφέρον, καθώς καλύπτουν το 42% της συνολικής έκτασης της Ελλάδας, δεδομένα που καθιστούν αναγκαία την άσκηση ολοκληρωμένης πολιτικής για την ανάπτυξη τους, με την στήριξη των τοπικών πληθυσμών και την ενθάρρυνση φιλικών προς το περιβάλλον επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, που αξιοποιούν τους φυσικούς πόρους και δημιουργούν νέες θέσεις απασχόλησης και συμπληρωματικά εισοδήματα (αγροτουρισμός - ανάπτυξη ορεινών περιοχών – χιονοδρομικός τουρισμός).»

Τα τελευταία χρόνια έχουν αναπτυχθεί πάνω από 15 χιονοδρομικά κέντρα με σύγχρονες εγκαταστάσεις και συνεχώς αυξανόμενη προσέλευση ανθρώπων που αγαπούν τη φύση, το χιόνι και τα χειμερινά αθλήματα. Πρωτοπόρος στην ίδρυση χιονοδρομικών κέντρων ήταν ο Ε.Ο.Τ με την δημιουργία του χιονοδρομικού κέντρου Παρνασσού. Πολλές επενδύσεις ιδιωτικών κεφαλαίων και άλλες κινήσεις έχουν γίνει στο σύνολο των

ελληνικών βουνών.

«*Η τρέλα δεν πηγαίνει στα βουνά*», ο Έλληνας όμως πάει. Και όπως λέει ο πρόεδρος της Πανελληνίας Ομοσπονδίας Ξενοδόχων, Ανδρέας Ανδρεάδης:

«έχουμε 16 εκατομμύρια ξένους τουρίστες και 4 εκατομμύρια Έλληνες , εκ των οποίων τα 3,5 εξ αυτών έχουν να κάνουν με τη θερινή περίοδο.»

Συνεπώς, ο χειμερινός τουρισμός εκπροσωπεί ποσοστό 3% - 4% της συνολικής τουριστικής κίνησης. Ωστόσο και σε αυτό το κομμάτι υπήρξε κάμψη στο 10% - 20%, κυρίως όσον αφορά στις πόλεις.

Τη μεγαλύτερη πτώση είχε η Αθήνα – λόγω και των γεγονότων του Δεκεμβρίου- η οποία έφτασε το 20%. Ακολουθεί η Θεσσαλονίκη με 15% και οι μικρότερες επαρχιακές πόλεις με 10% - 15%.

Αντίθετα, ο τουρισμός του βουνού και του Σαββατοκύριακου έμεινε στα περσινά επίπεδα.

Το Πήλιο η Αράχωβα ,η περιοχή της Πίνδου, τα Ζαγοροχώρια , η ορεινή Πελοπόννησος και η βόρεια Ελλάδα κράτησαν τα επίπεδα τους ή είχαν μονοψήφια πτώση. Κυρίως επειδή υπήρχε καλύτερο χιόνι στα χιονοδρομικά κέντρα από άλλες χρονιές.

{ www.apogevmatini.gr : (Άμεση υλοποίηση του στρατηγικού σχεδίου διαφήμισης)}

Τον τελευταίο χρόνο, λόγω των καλών καιρικών συνθηκών, της καλής διαφήμισης καθώς και των εκσυγχρονισμένων χιονοδρομικών εγκαταστάσεων, η χειμερινή τουριστική κίνηση είχε άνοδο περίπου στο 10% - 15% και οι προορισμοί με τον περισσότερο κόσμο είναι οι εξής : **Καϊμακτσαλάν, Καρπενήσι, Παρνασσός, Καλάβρυτα, Ελάτη, Περτούλι, Πήλιο, Λίμνη Πλαστήρα, Ζαγοροχώρια.**

Βάζουμε λοιπόν τον χειμερινό τουρισμό «στο παιχνίδι».

5.4. Ναυαρχίδα του χειμερινού τουρισμού το χιονοδρομικό κέντρο Παρνασσού.

Θέλουμε την Ελλάδα ελκυστικό προορισμό και τους χειμερινούς μήνες. Άλλωστε, αυτή είναι η προσπάθεια που ανταποκρίνεται στο γενικότερο στρατηγικό σχεδιασμό και την ευρύτερη φιλοσοφία μας για το μοντέλο τουριστικής ανάπτυξης του τόπου μας. Το

μοντέλο της βιωσιμότητας, της εξειδίκευσης, της ισχυρής ανταγωνιστικότητας, με όφελος στη διεύρυνση της τουριστικής περιόδου και την άμβλυνση της Ελλάδας , σήμερα αναδεικνύεται σε θρυαλλίδα της πολιτικής μας. Παρά το γεγονός ότι η Ελλάδα , είναι μια χώρα με τέσσερις εποχές, παρά το γεγονός ότι διαθέτει τις προϋποθέσεις και τις δυνατότητες να αναπτύξει τουριστικές δραστηριότητες και τους χειμερινούς μήνες ,παρά το γεγονός ότι ο εσωτερικός τουρισμός κατά τη διάρκεια των χειμερινών μηνών πολλαπλασιάζεται χρόνο με το χρόνο, δεν υπήρξε ποτέ ολοκληρωμένο και ουσιαστικό στρατηγικό σχέδιο για την ανάπτυξή του. Πρόκειται για μια ανεκμετάλλευτη δεξαμενή. Μια μοναδική ευκαιρία για βιώσιμη ανάπτυξη της ενδοχώρας. Μια ευκαιρία που δεν πρέπει να αφήσουμε να πάει χαμένη. Θέλουμε και πρέπει να προχωρήσουμε με δυναμισμό στην ανάπτυξη ειδικών μορφών τουρισμού και τους δώδεκα μήνες του χρόνου. Θα συνεχίσουμε με αποφασιστικότητα να θωρακίζουμε το χιονοδρομικό κέντρο Παρνασσού με έργα, υποδομές και αναπτυξιακές παρεμβάσεις προκειμένου να κατοχυρώνεται ,κάθε χρόνο όλο και περισσότερο, η διττή ηγέτιδα θέση του :αφενός ως ναυαρχίδα του χειμερινού τουρισμού στην Ελλάδα και αφετέρου ως κέντρο-πρότυπο για την ευρύτερη περιοχή των Βαλκανίων.

{ www.aftodioikisi.gr : (Ηρακλής Βάλβης, Γενικός Γραμματέας του Ε.Ο.Τ Ναυαρχίδα του χειμερινού τουρισμού το χιονοδρομικό κέντρο Παρνασσού.)

5.5. Ιστορική αναδρομή – Ιστορία της Αράχωβας

Η Αράχωβα είναι κτισμένη στις γραφικές μεσημβρινές βουνοπλαγιές του Παρνασσού σε υψόμετρο 980 μ., ακριβέστερα δε πάνω στους βραχώδεις λόφους *Αγίου Γεωργίου- Κουμούλας – Κουτρούλη, Αφανού και Σφαλάκι*, κάτω ακριβώς από το απόκρημνο βραχώδες του Παρνασσού και στο όρος *Πετρίτη*.

Για την προέλευση του τοπωνυμίου υπάρχουν δυο εκδοχές: κατ' άλλους ότι προέρχεται από την σλαβική λέξη «*Ράχοβα*» που σημαίνει τόπος καρυδιών, δεδομένου ότι στην περιφέρεια του χωριού οι καρυδιές ήταν και είναι άφθονες , κατ' άλλους δε από το «*Ράχις*» λόγω της κτήσης της πάνω σε πολλές ράχες.

Την σημερινή Αράχωβα κατά την αρχαιότητα την αποτελούσαν δυο πόλεις. Η *Ανεμώρεια* (άνεμος και όρος) που βρισκόταν στο δυτικό μέρος της σημερινής πόλης και η *Κυπάρισσος* στο ανατολικό μέρος και στη θέση Πάνια. Η τελευταία είχε λάβει μέρος

στον Τρωικό πόλεμο, όπως αναφέρεται στην *Ιλιάδα*, με τους στρατηγούς της *Σάμιο και Επίστροφο*.

Όταν καταστράφηκαν οι δυο αυτές αρχαίες πόλεις, (*Ανεμώρεια και Κυπάρισσος*) από τις επιδρομές των Σλάβων, οι κάτοικοί τους, ήρθαν και φώλιασαν για περισσότερη ασφάλειά τους, στις πιο πάνω προς τα ριζά του Παρνασσού πλαγιές. Και οι μεν κάτοικοι της Ανεμώρειας έκτισαν τους οικισμούς των στους λόφους και ήταν πιο κοντά στις παλιές τους κατοικίες, στις θέσεις «*Κομούλα*», «*Σφαλάκι*», και «*Αι- Γιώργη*», οι δε της *Κυπαρίσσου* (σημερινή Πάνια), στους λόφους «*Κουτρούλη*», «*Αφανός*», και κάτω απ' το βράχο του σημερινού Ρολογιού (*Ωρα*) στην περιοχή του «*Αι- Γιάννη*».

Με τα χρόνια και κυρίως μετά την Επανάσταση του 1821, οι οικισμοί αυτοί ενώθηκαν, αφού χτίστηκαν κι' άλλα σπίτια στους μεταξύ των χώρους και αποτέλεσαν ένα χωριό, την Αράχωβα.

Η *Αράχωβα* ή *Ράχωβα*, από το *ραχόβιος* (ο διαβιών στην ράχη), όπως ονομάζετο μέχρι της συστάσεως του Ελληνικού κράτους, οπότε πήρε το φωνητικό Α χάριν ευφωνίας και έγινε Αράχωβα. Ο πρώτος μάλιστα που την αποκαλεί Αράχωβα είναι ο Δημήτριος Υψηλάντης σε διαταγές του, όταν είχε το αρχηγείο του σ' αυτήν τον Αύγουστο του 1829.

Μια διαρκή ιστορική ζωή που προχωρώντας μέσα στο χρόνο συναντάμε πάντα παρόντες τους Αραχωβίτες να πολεμούν για τα ιδανικά της Ελλάδας λαμβάνοντας μέρος σε όλους τους Εθνικούς αγώνες. Το 1826 συντελέστηκε ένα από τα κορυφαία γεγονότα της Ελληνικής επανάστασης, η *Μάχη της Αράχωβας*, που καθόρισε τη μετέπειτα έκβαση της Επανάστασης. Ο Γεώργιος Καραϊσκάκης αντιμετώπισε νικηφόρα 2000 Τουρκαλβανούς, απέναντι από την εκκλησία του Αγίου Γεωργίου, εκεί που σήμερα γίνεται προς τιμήν των αγωνιστών, ο ανηφορικός δρόμος νέων και γερόντων, στη διάρκεια του πανηγυριού.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η πρώτη επαναστατημένη σημαία της Ρούμελης υπήρξε η Αραχωβίτικη η οποία δόθηκε στον *Αθανάσιο Διάκο* και χάθηκε στην *Αλαμάνα*. Αντίγραφο της υπάρχει κεντημένο στην εκκλησία του Αγίου Γεωργίου.

Σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη της περιοχής αποτέλεσε η δημιουργία των Χιονοδρομικών Κέντρων Παρνασσού. Οι δυο ψηλότερες κορυφές του, είναι η *Λιάκουρα* (*Λυκώρεια*) 2457μ. και ο *Γεροντόβραχος* 2435 μ. Ανάμεσα σε αυτές τις κορυφές και στη ράχη Αρνόβρυση, λειτουργούν τα δυο γνωστότερα χιονοδρομικά κέντρα:

- Φτερόλακα
- Κελάρια

5.6. Γιατί η Αράχωβα και όχι κάπου αλλού;

Τόσο κοντά και συγχρόνως τόσο μακριά η Αράχωβα βρίσκεται σχεδόν μιάμιση ώρα από το κέντρο της Αθήνας. Μπορεί να μας εξηγήσει κάποιος πως γίνεται, όταν παίρνεις εκείνη τη στροφή στο δρόμο και πέφτεις πάνω σε μια πανοραμική, σαν να έχει βγει από καρτ-ποστάλ, εικόνα του χωριού, να αλλάζει αυτομάτως η ψυχολογία σας; Για τους Αθηναίους η Αράχωβα είναι το χωριό που έχουν αφήσει όλοι τους πίσω. Συνδυάζει την κοσμοπολίτικη αντίληψη ενός θέρετρου των Άλπεων με την αρχοντική παράδοση ενός χωριού της Βοιωτίας. Είναι από τα μέρη εκείνα που έχεις το δικαίωμα της επιλογής. Επιζητάς το κοινωνικό κουτσομπολιό, το ανακάτεμα, το θόρυβο, τη δυνατή μουσική, τη διασκέδαση μέχρι πρωίας; Έχεις επιλογές. Από την άλλη, θέλεις να απομονωθείς, να ξεκουραστείς, να βυθιστείς στις σκέψεις και στα όνειρά σου; Έχεις επιλογές. Οι ποιοτικοί ξενώνες βρίσκονται εντός και εκτός του οικισμού. Οι καλές ταβέρνες και τα εστιατόρια κυριολεκτικά έχουν αρχίσει να κυκλώνουν τον Παρνασσό. Η ανακαίνιση του χιονοδρομικού κέντρου, σε συνδυασμό με τον αρχαιολογικό χώρο των Δελφών, η στρατηγική θέση της Αράχωβας (μιάμιση ώρα από την Αθήνα), η ποιότητα των υπηρεσιών και το μοναδικό τοπίο του Παρνασσού συνθέτουν ένα εκρηκτικό μείγμα, που καθιστούν τον τόπο προορισμό για χειμερινές διακοπές ακόμη και για τουρίστες εκτός των ελληνικών συνόρων.

Αράχωβα «η Μύκονος του χειμώνα» πως την αποκαλούν, γιατί εδώ η ζωή ξεκινάει το πρωί και τελειώνει το επόμενο πρωί... Αυτό το ορεινό χωριό αποτελεί ανεξάντλητη πηγή ζωντάνιας, καλοπέρασης, και κεφιού κερδίζοντας κάθε χρόνο το στοίχημα. Η κοσμοπολίτικη ατμόσφαιρα απαιτεί να είστε πάντα “*in fashion*” ακόμα και στο βουνό. Όταν τη μέρα διαδέχονται οι λευκές νύχτες, πρωταγωνιστές γίνονται τα μπαράκια. Η νυχτερινή ζωή στην Αράχωβα είναι πολύ έντονη και καλύπτει όλα τα γούστα. Αν και μια δύσκολη μέρα στο βουνό δύσκολα συνδυάζεται με ξενύχτι το ίδιο βράδυ, ακόμα και οι φανατικοί του σκι δεν μπορούν να αντισταθούν στα νυχτοπερπατήματα, με αποτέλεσμα τα μπαράκια να είναι ασφυκτικά γεμάτα με θαμώνες που δεν διστάζουν να έρθουν ακόμα και με τις “*trendy*” φόρμες του σκι. Το κοσμοπολίτικο αυτό χωριό δεν κοιμάται

ποτέ... New entries , αλλά και all time classic café, bar, clubs και ταβέρνες μας κάνουν να σκεφτόμαστε πως κάθε φορά στην Αράχωβα μοιάζει να είναι η πρώτη.

5.7. Η εξέλιξη του τουρισμού στην Αράχωβα

Πανάρχαια η ιστορία της Αράχωβας και σπουδαία η τουριστική της εξέλιξη. Η Αράχωβα, ήταν πολυδιαφημισμένο κέντρο θερινών διακοπών από τα προπολεμικά χρόνια με μεγάλη κοσμοσυρροή κατά τους θερινούς μήνες. Το υγιεινό της κλίμα ήταν αυτό που προσήλκυε τους παραθεριστές κυρίως τους φυματικούς πριν το '40. Κατά την περίοδο του '50 το ύφος του τουρισμού άλλαξε. Η ανάδειξη των Δελφών, από τον Άγγελο Σικελιανό και η προνομιούχα θέση που έχει (κοντά στους Δελφούς) την έκανε γνωστή έξω από τα εγχώρια σύνορα, και έτσι άρχισε η κοσμοσυρροή ξένων τουριστών, κυρίως κατά τους θερινούς μήνες. Και η τουριστική άνοδος συνεχίζεται με την δημιουργία του χιονοδρομικού κέντρου. Πριν από τέσσερις περίπου δεκαετίες, λίγοι άνθρωποι, χωρίς να το ξέρουν, έγραψαν ιστορία με τα ξύλινα τότε πέδιλά τους! Χωρίς να έχουν καμία στήριξη από την πολιτεία, όπως συμβαίνει συνήθως, με μόνα εφόδια την αγάπη τους για το σκι, και το ελληνικό πείσμα, πέτυχαν να χαράξουν τις πρώτες σελίδες σε ένα άθλημα που ήταν ανύπαρκτο.

Σήμερα οι Αράχωβα έχει εξελιχτεί σε ένα μοντέρνο χιονοδρομικό θέρετρο . Παράλληλα ,όμως, είναι ιδανικό μέρος για καλοκαιρινές αποδράσεις ,μακριά από την πολύβουη μεγαλούπολη, αφού εκτός από τις ομορφιές που προσφέρει μια περιήγηση στα καταπράσινα δροσερά μονοπάτια του Παρνασσού, βρίσκεται κοντά στις παραλίες του *Γαλαξιδίου, της Ιτέας, της Αντίκυρας, του Αγίου Νικολάου*. Η Αράχωβα συνδυάζει τη φυσική ομορφιά και τα γραφικά όμορφα σπίτια με σύγχρονους ξενώνες, μοντέρνες ξενοδοχειακές μονάδες και πληθώρα επιλογών διασκέδασης, που μπορούν να ικανοποιήσουν και τους πιο απαιτητικούς επισκέπτες.

Οι ζεστοί και φιλόξενοι κάτοικοί της ξέρουν να συνδυάζουν τις σύγχρονες ανέσεις που αναζητούν οι επισκέπτες με τη γραφικότητα και την ομορφιά της παράδοσης.

Κάθε άνοιξη πραγματοποιείται μεγάλος εορτασμός προς τιμήν του Αγίου Γεωργίου πολιούχου της Αράχωβας. Το «*Πανηγυράκι*» είναι μια λατρεία που χάνεται στα βάθη του χρόνου και συνδέεται με τους θρύλους, τις παραδόσεις και την ιστορία της πόλης.

5.8. Λίγα λόγια για τον εορτασμό του Αγίου Γεωργίου

Ξεκινά το βράδυ της 22^{ας} Απριλίου και διαρκεί τρεις μέρες. Κατά τη διάρκεια του, πραγματοποιείται αγώνας Αραχωβιτών που ντύνονται με τοπικές ενδυμασίες και με συνοδεία της πίπιζας και του νταουλίου, χορεύουν το «Πανηγυράκι» παραδοσιακό τοπικό χορό, στον προαύλιο χώρο του *Ιερού Ναού του Αγίου Γεωργίου*.

Η Αράχωβα είναι διάσημη σε όλο τον κόσμο για τα χειροποίητα ολόμαλλα υφαντά, τα οποία φτιάχνονται με φυτικά χρώματα σε παραδοσιακούς αργαλειούς. Υπέροχα και υψηλής ποιότητας είναι και τα τοπικά παραδοσιακά προϊόντα της. Όποιος έρχεται στην πόλη δεν μπορεί να μη γευθεί τα μοναδικά τυριά - *φορμαέλα και οψιμοτόρι* - καθώς και *ελιές, λάδι, μαρμελάδες, μέλι, όσπρια, τραχανά, χυλοπίτες*.

5.9. Παρνασσός – εξέλιξη του Χιονοδρομικού Κέντρου

*Ήθελα να μουν Λιάκουρα
Στου Παρνασσού τον ώμο
Να ζήσω χρόνια αμέτρητα
Να ζήσω μιλιούνια
Να χω το μάτι του αετού
Και του λαγού το άκου
Να διαλαλώ το τι θα δω
Χειμώνα καλοκαίρι
Εδώ ψηλά στον Παρνασσό
Εδώ ψηλά στο χιόνι!!!*

Δ. Γιαννακόπουλος

Ο Παρνασσός αποτέλεσε πηγή έμπνευσης για πλήθος ποιητών από τον Όμηρο έως και τον Παλαμά. Η επιβλητικότητά του έδωσε «τροφή» στη φαντασία των θνητών ώστε να τον θεωρήσουν κατοικία ημίθεων και θεών. Οι μύθοι και οι θρύλοι για την κάθε κορυφή, βουνοπλαγιά και τοποθεσία άντεξαν στον χρόνο και πρόσθεσαν δέος και γοητεία στο περήφανο βουνό. Το πυκνό δάσος και τα απόκρημνα βράχια αποτέλεσαν τα κρησφύγετα και τα ορμητήρια των ντόπιων στις μάχες που έδιναν κάθε φορά με τους κατακτητές του τόπου.

Και η ιστορία συνεχίζεται

Το 1967 γίνεται η πρώτη ασφαλτόστρωση του δρόμου προς τον Παρνασσό και οι πρώτες συζητήσεις για παραχωρήσεις εκτάσεων σε φορείς που θα δημιουργήσουν κέντρα χειμερινών σπορ.

Η πρώτη παραχώρηση έγινε το 1968 στη Γαλλική εταιρία της ΠΕΣΣΙΝΕ που εκμεταλλευόταν το αλουμίνιο της περιοχής και είχε έδρα την παραλία Διστόμου (Άσπρα Σπίτια). Η εταιρία με τη σειρά της τοποθέτησε μηχανισμούς έτσι ώστε να διευκολύνονται οι πρώτοι σκιέρ που γλιστρούσαν στις πλαγιές του Παρνασσού. Η εγκατάσταση έγινε στη θέση Φτερόλακα και ανάμεσα στους «μετρημένους» χιονοδρόμους υπήρξαν ευτυχώς και ελάχιστοι Έλληνες που εργάζονταν στο εργοστάσιο της αλουμίνιας.

Το 1974 στη θέση Γεροντόβραχος λειτουργεί επίσημα το πρώτο χιονοδρομικό κέντρο του Παρνασσού από ομάδα Αθηναίων πολιτών που λάτρευαν τα χειμερινά σπορ. Η ονομασία του κέντρου *Α.Ο.Φ.Σ (Αθηναϊκός Όμιλος Φίλων Σκι)* γνωστό και ως SKI CLUB παραμένει ακόμα και σήμερα. Και δεν χρειάζεται να είναι κανείς μέλος του Club για να απολαύσει τις υπέροχες πλαγιές του Γεροντόβραχου που αποτελούν πρόκληση και απόλαυση για καλούς χιονοδρόμους.

Λίγο αργότερα στις 16 Ιανουαρίου του 1977 από τον Ε.Ο.Τ λειτουργεί επίσημα το χιονοδρομικό κέντρο στη θέση Φτερόλακα. Το χειμώνα του 1981 λειτουργεί ο «πνεύμονας των χειμερινών σπορ της Ελλάδας» στη θέση Κελάρια που αποτελεί αναμφισβήτητα πόλο έλξης για τους επισκέπτες της περιοχής και συνέβαλε σημαντικά στην ανάπτυξη του χειμερινού τουρισμού της χώρας μας.

5.10. Ο Παρνασσός σήμερα

Μετά από 30 χρόνια το χιονοδρομικό κέντρο του Παρνασσού επιτέλους αλλάζει πρόσωπο! Οι νέες πίστες, οι σύγχρονες εγκαταστάσεις, τα events και το ανανεωμένο chalet της Φτερόλακας, είναι λίγες μόνο από τις εκπλήξεις που θα ξαφνιάσουν σήμερα ευχάριστα τους ανυποψίαστους επισκέπτες...

Δεν υπάρχει σκιέρ που να μην έχει «κατέβει» τις παγωμένες πίστες του αρτιότερου χιονοδρομικού κέντρου της Ελλάδας. Ο Παρνασσός, όπου έχουν φιλοξενηθεί μερικοί από τους μεγαλύτερους διεθνείς και εγχώριους χειμερινούς αγώνες, σφύζει από ζωή με

το που πέφτουν οι πρώτες νιφάδες,

Τα χιονοδρομικά του Παρνασσού κατέχουν την πρώτη θέση στις προτιμήσεις των σκιέρ, καθώς διακρίνονται για το υψηλό επίπεδο ασφαλείας στις εγκαταστάσεις τους και τη δυνατότητα εξυπηρέτησης μεγάλου αριθμού επισκεπτών.

Το 2007 η Ε.Τ.Α (Εταιρία Τουριστικής Ανάπτυξης) προκήρυξε διαγωνισμό για να βρει έναν ικανό συνεργάτη να αναλάβει τη συντήρηση και λειτουργία του χιονοδρομικού κέντρου Παρνασσού. Νικητής του διαγωνισμού ήταν η Κοινοπραξία ΑΚΤΩΡ Α.Τ.Ε και ΠΑΝΤΡΑΚ Α.Ε

Οι πρώτες αλλαγές άρχισαν να γίνονται από πέρυσι. Τόσο Ε.Τ.Α όσο και η Κοινοπραξία επένδυσαν πολλά χρήματα με συνέπεια τα αποτελέσματα να γίνουν εμφανή από την πρώτη στιγμή.

Όλες οι πίστες βελτιώθηκαν, ενώ κάποιες από αυτές απέκτησαν σύνδεση μεταξύ τους, παρέχοντας στους σκιέρ πάνω από 16 χλμ. συνολικών διαδρομών. Πραγματοποιήθηκε η σύνδεση με τον Αθηναϊκό Όμιλο Φίλων Σκι και βελτιώθηκε το σύστημα Ski Data με σκοπό να προσφέρει καλύτερη εξυπηρέτηση και μικρότερη διάρκεια αναμονής στους αναβατήρες. Έγινε εκτεταμένη λιθοτριψία των πιετών, ώστε να ελαχιστοποιηθούν οι πέτρες και να προστατεύονται τα σκι και snowboard των επισκεπτών από διάφορα χτυπήματα. Επίσης τοποθετήθηκε ολοκληρωμένη σήμανση πιστών και δρόμων, καινούριοι ηλεκτρονικοί πίνακες πληροφόρησης στα Κελάρια και τη Φτερόλακα, άλλαξε ριζικά η όψη των χώρων στάθμευσης, ανανεώθηκε το κτήριο Κελάρια 1750 και τοποθετήθηκαν τέσσερα επιπλέον ταμεία, ανεβάζοντας έτσι το σύνολο στα οκτώ. Ουρές τέλος!...

Οι αλλαγές δε μπορούσαν να αφήσουν αδιάφορους τους ατίθασους snowboarders που έχουν αποκτήσει πλέον δύο ολόδικά τους Snowboard Park στα Κελάρια και στη Φτερόλακα για άλματα... Υψηλού επιπέδου! Για όσους πάλι στοχεύουν να μάθουν φέτος σκι, θα υπάρχει καινούρια σχολή σκι υπό τη γενική επίβλεψη της κοινοπραξίας σε συνεργασία με τους καλύτερους εκπαιδευτές στην Ελλάδα, καθώς και της L'Ecole du Ski Francais με πρωταρχικό στόχο την παροχή άρτιας εκπαίδευσης στους επίδοξους αθλητές.

Όμως οι εκπλήξεις δε σταματούν εδώ! Τα Σαββατοκύριακα τόσο στη Φτερόλακα όσο και στα Κελάρια θα διοργανώνονται events και βραδινά σκι στα πρότυπα φημισμένων ευρωπαϊκών κέντρων.

Το ανανεωμένο Chalet της Φτερόλακας κάνει σίγουρα αισθητή την παρουσία του. Προσβάσιμο και με το αυτοκίνητο (σε αντίθεση με αυτό στα Κελάρια, όπου θα φτάσετε με εναέριο αναβατήρα) προετοιμάζεται πυρετωδώς για να προσφέρει στους θαμώνες αξέχαστες στιγμές σε υψόμετρο 1800 μ. Η χωρητικότητα του Chalet είναι 250 ατόμων. Εκεί οι χειμερινοί τουρίστες, λάτρεις του σκι, θα απολαύσουν παραδοσιακά φαγητά, ενώ στα μπαρ οι λάτρεις του Après Ski θα μπορούν να πιούν σο αγαπημένο τους ποτό με θέα το χιονισμένο τοπίο και υπό τους ήχους της μουσικής των εκάστοτε DJs.

Επίσης, στο χιονοδρομικό κέντρο από φέτος θα λειτουργεί πάρκο περιπέτειας, Snow Tubing (επιτέλους και στην Ελλάδα) τμήμα υπαίθριων δραστηριοτήτων, παιδικός σταθμός και η πιο μεγάλη εναέρια διαπέραση (flying fox) στη χώρα μήκους 500 μ. όμως και οι σκιέρ δε θα μείνουν απογοητευμένοι... Θα έχουν την ευκαιρία να κάνουν ένα μικρό διάλειμμα για ζεστό κόκκινο κρασί και κάποιο σνακ στις ειδικά διαμορφωμένες καλύβες, που θα βρίσκονται στα lifts αλλά και στην πίστα 6. Σε μια προσπάθεια επιμήκυνσης της τουριστικής περιόδου με την αξιοποίηση του κέντρου κατά τους μήνες Απρίλιο έως Οκτώβριο, πραγματοποιήθηκαν στις 26 – 28 Σεπτεμβρίου στη Φτερόλακα στο νεοσύστατο Ποδηλατικό Πάρκο Παρνασσού, οι πρώτοι αγώνες ορεινής ποδηλασίας (Parnassos Mountain Bike Festival).

Οι πληροφορίες λένε ότι υπάρχουν βλέψεις για περαιτέρω ανάπτυξη, ενώ ο αέρας της αλλαγής θα γίνει ακόμα πιο αισθητός τα επόμενα χρόνια. Άλλωστε, ανάμεσα στα μελλοντικά σχέδια είναι και η μελέτη για πίστες με τεχνητό χιόνι που θα έχουν ως αποτέλεσμα να παραταθεί η διάρκεια ζωής του χιονοδρομικού και να έχει το βουνό ζωή όλο το χρόνο, δίνοντας έτσι και ώθηση στην τουριστική ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής.

Η ανάπτυξη του Παρνασσού έφερε την ανάπτυξη τουριστικών επιχειρήσεων τόσο στην Αράχωβα όσο και καθ' οδόν προς τον Παρνασσό (Λιβιάδι) και στην ευρύτερη περιοχή, με συνέπεια πάρα πολύς κόσμος ντόπιος και μη να απασχολείται σε αυτές τις επιχειρήσεις (ξενοδοχεία, ενοικιαζόμενα δωμάτια, ταβέρνες, καφετέριες, καθώς και πλήθος νέων στις ανακαινισμένες εγκαταστάσεις του Παρνασσού).

Στη δε περιοχή Λιβιάδι έχει δημιουργηθεί ολόκληρη πολιτεία από παραθεριστικές βίλες (Chalet) επωνύμων, για την κατασκευή των οποίων απασχολείται πλήθος εργατοτεχνικών.

Όλα αυτά είχαν σαν συνέπεια την οικονομική ευημερία της Αράχωβας και της

ευρύτερης περιοχής. Χιλιάδες άνθρωποι είτε για να απολαύσουν το σκι, είτε τη φύση, είτε τα παραδοσιακά αραχωβίτικα εδέσματα επισκέπτονται την Αράχωβα καθ' όλη τη διάρκεια του έτους και κυρίως τους χειμερινούς μήνες, αφήνοντας έτσι αρκετά χρήματα τόσο στο χωριό όσο και στη γύρω περιοχή.

ΧΑΡΤΗΣ ΠΙΣΤΩΝ ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΠΑΡΝΑΣΣΟΥ

ΦΤΕΡΟΛΑΚΑ		ΚΕΛΑΡΙΑ		ΠΟΛΥ ΕΥΚΟΛΗ	ΠΙΣΤΑ ΚΛΕΙΣΤΗ	+ ΙΑΤΡΕΙΟ
● 6 ΗΝΙΟΧΟΣ	● 14 ΠΥΘΙΑ	● 1 ΑΦΡΟΔΙΤΗ	● 11 ΕΡΜΗΣ	● ΕΥΚΟΛΗ	? ΠΙΣΤΑ ΚΛΕΙΣΤΗ	? INFO - ΕΙΣΙΤΗΡΙΑ
● 6α ΗΝΙΟΧΟΣ Α	● 14α ΠΥΘΙΑ Α	● 1α ΑΦΡΟΔΙΤΗ Α	● 12 ΔΙΗΛΕΙΡΑ	● ΜΕΤΡΙΑΣ ΔΥΣΚΟΛΙΑΣ	! ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΧΙΟΝΟΣΤΙΒΑΔΑΣ	! ΕΝΟΙΚΙΑΣΕΙΣ - SERVICE ΣΚΙ
● 6β ΗΝΙΟΧΟΣ Β	● 18	● ΒΑΒΥ 2	● 15	● ΔΥΣΚΟΛΗ	! ΓΚΡΕΜΟΣ	S ΣΧΟΛΕΣ ΣΚΙ
● 7 ΗΡΑ	● 19	● 2 ΒΑΚΧΟΣ	● 16	● ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ	! ΓΕΝΙΚΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ	C CAFE - ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΟ
● 7α ΗΡΑ Α	● 21 ΚΑΛΛΙΟΠΗ	● 2α ΒΑΚΧΟΣ Α	● 17	● ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ	! ΓΕΝΙΚΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ	P PARKING
● 7β ΗΡΑ Β	● 22 ΣΑΧΑΡΑ	● 2β ΒΑΚΧΟΣ Β	● 18	● ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ		
● 10 ΠΑΝ	● 23 SKI ROUTE	● 3 ΘΙΑΛΕΜΑΧΟΣ	● 20 ΤΥΡΙΑΣ	● ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ		
● ΒΑΒΥ 1	● 24 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ	● 4 ΑΙΟΛΟΣ	● 20α ΤΥΡΙΑΣ Α	● ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ		
● 13 ΔΙΑΣ		● 5 ΠΕΡΙΚΛΗΣ	● 22 ΣΑΧΑΡΑ	● ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ		
		● 8 ΗΡΑΚΛΗΣ	● 24 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ	● ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ		
		● 9 ΟΔΥΣΣΕΑΣ		● ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ		

Στη φωτογραφία απεικονίζεται ο χάρτης με τις πίστες και τις διαδρομές του χιονοδρομικού κέντρου του Παρνασσού (Κελάρια – Φτερόλακα).

5.11. Εκδρομές - αξιοθέατα

Η Αράχωβα είναι συνδυασμένη κυρίως με τον Παρνασσό και τα χιονοδρομικά κέντρα. Εξίσου αξιόλογες είναι και οι ομορφιές όλο τον χρόνο, της ευρύτερης περιοχής του Παρνασσού, των γύρω γραφικών χωριών και των πανέμορφων παραλιών του Κορινθιακού κόλπου.

Οι σημαντικότετοι αρχαιολογικοί χώροι των Δελφών και του Οσίου Λουκά βρίσκονται σε πολύ κοντινές αποστάσεις.

Μόλις πέντε λεπτά από την Αράχωβα και 15 χιλ. από το χιονοδρομικό κέντρο, το Λιβάδι φιλοξενεί όλη την ελίτ της Αθηναϊκής κοινωνίας *Chalet*, φάρμες που δεν έχουν να ζηλέψουν τίποτα από αντίστοιχα στην Courchevel στην Cortina. Ο αριθμός τους; Μόλις 4800!!! Απίστευτο;

Ένα πανέμορφο γραφικό τοπίο που και χωρίς χιόνια προσφέρει αξέχαστες περιπέτειες... Για τους τολμηρούς... Οι χαραγμένες διαδρομές μέσα στο ελατόδασος αγγίζουν σε μήκος τα 300 χλμ. Το καλύτερο μεταφορικό μέσο για να τις εξερευνήσει κάποιος είναι μία «γουρούνα»!

Βαθιά μέσα στα έλατα ορθώνεται το συγκρότημα “CASA BLANCA” γνωστό στους ντόπιους ως «το χωριό του Αι Βασίλη». Κουκλίστικα σπιτάκια, φτιαγμένα από κορμούς δέντρων, θυμίζουν πολύ χειμωνιάτικο παραμύθι.

Στην περιοχή Βαρκό κάθε χειμώνα πραγματοποιούνται οι Βαλκανικοί αγώνες του *Langlauf*. Στο ίδιο σημείο στήνουν και ιγκλού οι αλπινιστές, όταν υποχρεώνονται σε χειμερινή διαβίωση.

Προχωρώντας στην εξερεύνηση του βουνού, ο επισκέπτης μπορεί να θαυμάσει, ένα αξιόλογο σπήλαιο «*Το Κωρύκειο Άντρο*»! Ένα σπήλαιο που ανακάλυψε μόλις το 1972 ένας Γάλλος και θεωρείται ένα από τα πιο περιεργα – μεταφυσικά σπήλαια του κόσμου! «*Ο μύθος λέει ότι ο θεός Πάνας ξεμονάχιαζε τις Κωρύκειες κόρες εδώ για να τις παρασύρει σε όργια*». Μπαίνοντας μέσα... Μυρίζει θειάφι και η ατμόσφαιρα είναι αποπνικτική. Κατά καιρούς βρίσκουν ορειβάτες λιπόθυμους, μέσα στις στοές του σπηλαίου από τις αναθυμιάσεις... Εκεί θα βρει κανείς τον θρόνο της Πυθίας, έναν τεράστιο επιβλητικό βράχο που θυμίζει μια τεράστια όρθια αρκούδα. Εκεί λένε καθόταν προτού κατεβεί στο Μαντείο των Δελφών και δώσει τους χρησμούς η Πυθία. Το πιο παράξενο σ' αυτό το σπήλαιο είναι ότι μέσα του δεν μπαίνει και δεν ζει κανένα πουλί ή ζώο, ούτε καν ερπετό.

Οι τρεις στοές δεν έχουν εξερευνηθεί αλλά λένε ότι η μια οδηγεί στους Δελφούς πίσω από το Μαντείο.

Όσοι δεν επιθυμούν να ανέβουν στα χιονοδρομικά κέντρα υπάρχει κι εναλλακτική λύση. Ένας περίπατος με άλογα, γύρω από την περιοχή του Λιβαδιού σε μονοπάτια μέσα στο δάσος και σε ορεινά περάσματα πραγματοποιείται σε καθημερινή βάση . Υπάρχουν κατάλληλοι άνθρωποι για να σας μνήσουν στα μυστικά της ιππασίας. Επίσης, paintball, πατινάζ κανό... μέχρι και αλεξίπτωτο πλαγίας, φαντάζουν ως εναλλακτικές επιλογές καθόλου ευκαταφρόνητες .

Για τους πιο «σκληροπυρηνικούς» που δεν ενθουσιάζονται από τις φιγούρες στον πάγο και αρνούνται να περάσουν τη διαδικασία «πέφτω – σηκώνομαι – μαθαίνω» αλλά προτιμούν πιο «masculine» δραστηριότητες... το παγοδρόμιο και πάλι έχει τη λύση. Εκεί οργανώνονται πρωταθλήματα πάγο-bowling!! Ένα ξενόφερτο άθλημα, πολλά υποσχόμενο και αρκετά διαδεδομένο στα ευρωπαϊκά χιονοδρομικά θέρετρα, που σίγουρα θα κερδίσει τις καρδιές των επισκεπτών. Οργανώνονται ακόμη αρκετές πρωτότυπες δραστηριότητες, όπως *fly-jumper* (ελατήρια στα πόδια) *flying-fox* (εναέρια περάσματα) «γουρρονομαχίες» (συνδυασμός *paintball* και *ATV*) *tappel*, τοξοβολία κ.α.

Πέρα από την Αράχωβα, δυο γραφικά χωριά εξελίσσονται τα τελευταία χρόνια με γοργούς ρυθμούς . Η Αγόριανη και το Πολύδροσο στη δυτική πλευρά του Παρνασσού υπερηφανεύονται για το μοναδικό φυσικό περιβάλλον και τη ζεστή φιλοξενία των κατοίκων τους.

Αν πάλι ο επισκέπτης δεν τα πάει καλά με τα χιόνια, μπορεί να γεμίζει την ημέρα του με μια επίσκεψη “στην *Ιερά Μονή του Οσίου Λουκά*” ένα βυζαντινό «διαμάντι» φημισμένο για τα μοναδικά ψηφιδωτά του.

Βρίσκεται στους πρόποδες του βουνού των Μουσών του καταπράσινου Ελικώνα , κοντά στο Στείρι της Βοιωτίας.

Σε απόσταση αναπνοής από την Αράχωβα, ιστορικοί χώροι, παραθαλάσσιες κωμοπόλεις ηρωικά και παραδοσιακά χωριά αποτελούν τα στολίδια που την περιβάλλουν συμπληρώνοντας την ομορφιά της. Να λοιπόν γιατί ο επισκέπτης προτιμά την Αράχωβα και όχι να πάει κάπου αλλού .

5.12. Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα του Χειμερινού τουρισμού στην Αράχωβα και στη γύρω περιοχή

Η οικονομική ανάπτυξη της Αράχωβας που άρχισε με γοργό ρυθμό, πριν από αρκετά χρόνια, οφείλεται όπως όλοι γνωρίζουν κατά το μεγαλύτερο ποσοστό στον τουρισμό. Η προσέλευση και διαμονή μεγάλου αριθμού επισκεπτών, στη διάρκεια της χειμερινής ειδικά περιόδου απέφερε σημαντικά εισοδήματα στον ντόπιο πληθυσμό από τις πωλήσεις σπιτιών και οικοπέδων, τις ενοικιάσεις διαμερισμάτων. Συνέβαλε επίσης στη δημιουργία αποδοτικών επιχειρηματικών δραστηριοτήτων και νέων θέσεων εργασίας.

Η λειτουργία του Χιονοδρομικού Κέντρου Παρνασσού υπήρξε η αφετηρία της ευνοϊκής εξέλιξης. Η εργατικότητα, η έμφυτη φιλόξενη διάθεση, η ανοχή, η ευγενική συμπεριφορά των κατοίκων της το συμπλήρωμα. Η παροχή προς τους ξένους υπηρεσιών ικανοποιητικού επιπέδου, είναι αυτό που συνέβαλε στο να αποκτήσει σύντομα πανελλήνια φήμη και να θεωρείται ένα από τα ελκυστικότερα κέντρα χειμερινού τουρισμού της χώρας.

Η τουριστική αυτή ανάπτυξη συνέβαλε στο να κρατήσει το χωριό τους νέους, ντόπιους η μη, ανοίγοντας αυτοί κερδοφόρες επιχειρήσεις, ή ανακαινίζοντας τις παραδοσιακές οικογενειακές.

Εδώ και λίγα χρόνια όμως η εικόνα αυτή που με κόπους ατομικές και συλλογικές προσπάθειες ολοκληρώθηκε, παρουσίασε τις πρώτες σκιές. Ακούστηκαν επικρίσεις και συγκεκριμένες καταγγελίες για υποβάθμιση της ποιότητας του τουρισμού μας. Έγινε λόγος για αδικαιολόγητο κύμα ακρίβειας, τιμές δυσανάλογες προς τις προσφερόμενες εξυπηρετήσεις. Η κατάληξη ήταν να τοποθετηθεί η Αράχωβα ανάμεσα στις ακριβότερες περιοχές.

Ο τουρισμός όταν ασκείται με σταθερότητα, προοπτική και συνεχή αναβάθμιση είναι σημαντικότερη πλουτοπαραγωγική πηγή. Είναι όμως ένας τομέας εξαιρετικά ευαίσθητος. Δεν ανέχεται κραδασμούς, πολύ περισσότερο τη όποια κρίση. Η υποβάθμιση της ποιότητας, οι αναιτιολόγητες υπερτιμήσεις είναι κύριες αιτίες της ανατροπής σε πολύ σύντομο διάστημα. Τα τελευταία χρόνια σε πολλές τουριστικές περιοχές με μεγάλη υποδομή και φήμη πανευρωπαϊκή, η πτώση της τουριστικής κίνησης έλαβε ανησυχητικές διαστάσεις. Έφτασε σε ποσοστά 40% - 50% και κατά γενική ομολογία αποδόθηκε πρώτα στην ακρίβεια και δεύτερον στην κακή ποιότητα των

υπηρεσιών.

Πριν επεκταθεί το φαινόμενο στην Αράχωβα είναι καθήκον των πολιτών να σημάνουν τον κώδωνα του συναγερμού και συμβάλλοντας στο να απομονώσουν , να καταγγείλουν, να στιγματίσουν κάθε ασυνείδητο ή τυχοδιώκτη.

Η απότομη ανάπτυξη της Αράχωβας και ο μεγάλος αριθμός των επισκεπτών, κυρίως κατά τη χειμερινή περίοδο, επιτείνει τα προβλήματα από την έλλειψη ορισμένων υποδομών όπως είναι οι χώροι στάθμευσης , οι εναλλακτικοί δρόμοι κυκλοφορίας.

Οι κάτοικοι με τη μετατροπή των σπιτιών τους σε τουριστικές μονάδες, που είχε σαν αποτέλεσμα την κατεδάφιση των παλιών παραδοσιακών λιθόκτιστων σπιτιών και την αντικατάστασή τους από νέα κτίρια με τη μεγαλύτερη δυνατή κάλυψη και εκμετάλλευση, συνέβαλλαν στην αλλοίωση της φυσιογνωμίας του χωριού και στη σταδιακή καταστροφή του παραδοσιακού οικισμού.

Αν κανείς δεχθεί ότι η διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς είναι υποχρέωση όλων και αντιληφθεί ότι το τουριστικό παρόν και μέλλον της Αράχωβας είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με τη φυσιογνωμία της, ότι χάριν αυτής της ιδιαιτερότητας κέρδισε την πρωτοκαθεδρία μεταξύ των άλλων γειτονικών χωριών του Παρνασσού στον χειμερινό τουρισμό, τότε επιβάλλεται επιτακτικά η ανεύρεση κάποιου μηχανισμού προς την κατεύθυνση της διάσωσης, της διατήρησης και της αποκατάστασης όσο είναι δυνατόν, της φυσιογνωμίας της Αράχωβας.

Ένα άλλο πλήγμα της τουριστικής ανάπτυξης είναι και ο Εθνικός Δρυμός Παρνασσού. Μπορεί αυτός να διατηρεί αναλλοίωτη τη φυσική του ομορφιά στο μεγαλύτερο μέρος του, παρ' όλα αυτά είναι αλήθεια ότι πρόκειται για έναν από τους πιο ταλαιπωρημένους δρυμούς της χώρας μας. Οι ανθρώπινες δραστηριότητες εδώ περιλαμβάνουν κτηνοτροφία, κυνήγι, ψυχαγωγία, καλλιέργειες και εξορύξεις. Η συνεχώς αυξανόμενη τουριστική ανάπτυξη έχει οδηγήσει στη δημιουργία δεκάδων μικρών οικισμών στον πυρήνα του βουνού, ενώ το άνοιγμα νέων δρόμων για να φτάνουν οι τουρίστες στα ξενοδοχεία έχει αλλοιώσει τη φυσιογνωμία του Δρυμού. Τέλος, αρκετοί επισκέπτες φεύγοντας αφήνουν παντού τα σκουπίδια τους, γεγονός που έχει υποβαθμίσει την ποιότητα του άγριου τοπίου ακόμα και μέσα στα πιο απομονωμένα μονοπάτια, χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η περιοχή στο φυλάκιο του Εθνικού Δρυμού, δίπλα ακριβώς από όπου υπάρχει μια μικρή χωματερή. Δυστυχώς, τόσο από πλευράς διαχείρισης όσο και από την πλευρά της περιβαλλοντικής συνείδησης, φαίνεται ότι

έχουμε να διανύσουμε πολύ δρόμο ακόμη.

Ένα ερώτημα που πρέπει να κάνει κάποιος στους Αραχωβίτες και στις αρχές είναι :

«Γιατί η Αράχωβα, πολυδιαφημισμένο κέντρο θερινών διακοπών από τα προπολεμικά χρόνια με μεγάλη κοσμοσυρροή τους θερινούς μήνες δεν κινητοποιείται για να ανακτήσει τη θέση που κατείχε ως προνομιούχος τόπος θερινών διακοπών;» Αρκείται στη σύντομη χειμερινή περίοδο των χιονοδρομικών. Το καλοκαίρι, το σύνολο σχεδόν των ενοικιαζομένων δωματίων παραμένει κενό, εστιατόρια και άλλα κέντρα κλείνουν, απασχολήσεις του εργατοϋπαλληλικού δυναμικού διακόπτονται.

Και όμως η κατάσταση αυτή μπορεί και πρέπει να αναστραφεί. Επειδή η Αράχωβα έχει ισχυρότατα πλεονεκτήματα. Βρίσκεται σε μικρή απόσταση από την πρωτεύουσα και άλλα αστικά κέντρα, σε τοπίο εξαιρετικού φυσικού κάλλους με κλίμα υγιεινό και μοναδική ατμοσφαιρική διαύγεια. Συνδυάζει κοντινές παραλίες για θαλάσσια μπάνια και βουνό για περιπάτους και ορειβασία. Περιβάλλεται από έξοχα μνημεία της αρχαίας, της βυζαντινής και της νεότερης ιστορίας. Τέλος η ζωή της θερινής περιόδου έχει ένα τόνο και μια ιδιαίτερη ζωντάνια που δύσκολα την υποπετεύεται όποιος δεν την έχει ζήσει.

Γι' αυτό ο Αραχωβίτης θα πρέπει να σκεφτεί σοβαρά για την ανάπτυξη και του θερινού τουρισμού, κάνοντας συστηματική εκστρατεία ενημέρωσης και διαφήμισης με δελεαστικές προσφορές προς τους υποψηφίους παραθεριστές. Να εκμεταλλευτούν παραγωγικά την τουριστική υποδομή που τους περισσότερους μήνες παραμένει ανενεργή και αναξιοποίητη. Να δώσει έτσι κίνητρα στους νέους να δουλεύουν και τους θερινούς μήνες και όχι να τεμπελιάζουν πίνοντας τον «ΦΡΑΠΕ» τους στις καφετέριες περιμένοντας το χειμώνα...

5.13. Προτάσεις βελτίωσης του χειμερινού τουρισμού στην Αράχωβα

Πιστεύουμε, χωρίς να θέλουμε να ξεχάσουμε τα άλλα στοιχεία που συνθέτουν τη δομή της κοινωνίας μας πως ο τουρισμός είναι το βασικότερο στοιχείο για την ανάπτυξη της Αράχωβας. Και μάλιστα ο αθλητικός τουρισμός. Γι' αυτό θα πρέπει να δημιουργηθεί έδαφος για τουρισμό όλο το χρόνο. Πως μπορεί να γίνει αυτό; Πάρα πολλά αθλήματα μπορούν να λάβουν χώρα στην Αράχωβα και στο ευρύτερο τοπίο (το υπάρχον ski, squash, langlauf, τένις, badminton, μπάσκετ, ορειβατικό περπάτημα, πατινάζ).

Για να γίνουν όλα αυτά θα πρέπει να ιδρυθεί ένα γραφείο δημοσίων σχέσεων που θα

στελεχωθεί με ανθρώπους που γνωρίζουν την περιφέρεια, τις αθλητικές δυνατότητες και οι οποίοι έχουν γνώσεις marketing, ώστε να προβάλλουν τουριστικά την Αράχωβα.

Προτείνουμε επίσης:

- την ανάπτυξη άλλων χειμερινών οργανωμένων αθλημάτων όπως:
 - η παγοδρομία
 - η χιονοδρομία αντοχής
 - η ιππασία

τα οποία με τη σειρά τους θα επιφέρουν:

- τόνωση της αγοράς
 - άθληση του τοπικού πληθυσμού και των επισκεπτών σε ποιότητα και σε ποσότητα (περισσότερα άτομα από διαφορετικές ηλικίες θα αθλούνται με αποτέλεσμα όλα τα γνωστά οφέλη από την άσκηση)
 - απομάκρυνση της νεολαίας από παράγοντες που καταστρέφουν τη σωματική και ψυχική υγεία
 - ανάπτυξη οικολογικού ενδιαφέροντος μέσω ορειβατικών συλλόγων σε συνδυασμό με το οικοσύστημα της περιοχής
- την ίδρυση μεγάλου αθλητικού κέντρου ολυμπιακών διαστάσεων με τοποθεσία το Λιβάδι που θα προκύψει μέσα από το γενικό πολεοδομικό σχέδιο
 - την κατασκευή τελεφερίκ από το χωριό ή από το Λιβάδι προς το χιονοδρομικό κέντρο ή αν αυτό δεν είναι εφικτό, να γίνει διαπλάτυνση του δρόμου προς το Χιονοδρομικό κέντρο για να μην ταλαιπωρούνται οι χειμερινοί επισκέπτες
 - τη διατήρηση του παραδοσιακού χαρακτήρα και της πολιτισμικής ταυτότητας της κωμόπολης
 - την εύρεση μιας λύσης για το κυκλοφοριακό πρόβλημα που απασχολεί εδώ και πάρα πολλά χρόνια το χωριό.
Ένας τρόπος για να ρυθμιστεί αυτό το πρόβλημα είναι η τοποθέτηση σηματοδοτών στην αρχή και στο τέλος του χωριού.
 - τη δημιουργία παρκινγκ, που θα λύσει ένα άλλο σημαντικό πρόβλημα

- το μουσείο που στεγάζεται στο παλιό Δημοτικό Σχολείο και έχει επιτυχώς ανακαινιστεί, να φιλοξενήσει με μεράκι και να οργανώσει σωστά όλη την πολιτισμική παράδοση του χωριού. Μια παράδοση που χρονολογείται εδώ και πολλά χρόνια
- να επιδιωχθεί ο «συνεδριακός τουρισμός» με ίδρυση συνεδριακών κέντρων, ώστε να προσελκύσει τουρίστες υψηλού εισοδήματος απ' όλο τον κόσμο (τεχνοκράτες, γιατρούς, οικονομολόγους, κλπ)
- τέλος, να γίνει μελέτη κατασκευής σήραγγας παράκαμψης της Αράχωβας , ώστε τα μεγάλα οχήματα (λεωφορεία, φορτηγά, κτλ) που δεν κατευθύνονται σε αυτήν να μην περνούν μέσα από το χωριό, για να μην προκαλείται έτσκυκλοφοριακή συμφόρηση

5.14. Η Οικονομία της Αράχωβας

Η Αράχωβα θεμελιώθηκε και ανατήχθηκε στο όμορφο φυσικό περιβάλλον του Παρνασσού , είχε στους πρώτους αιώνες της ζωής της, τη βάση μιας αγροτικής και κτηνοτροφικής δραστηριότητας. Οι κάτοικοι απασχολούνταν με τη καλλιέργεια της ελιάς , των αμπελιών, των καρυδιών-αμυγδάλων, της φακής-λαθούρια. Αυτές είναι οι πρωτογενείς δραστηριότητες. Οι δευτερογενείς δραστηριότητες των κατοίκων αφορούσαν την τεχνητή επεξεργασία των πρωτογενών δραστηριοτήτων, όπως είναι το λάδι, το μέλι, το πετιμέζι, τα χαλιά, οι ταπητουργικές δραστηριότητες, τυροκομία και άλλα. Γνωστή είναι η φορμαέλα, η οποία είναι ίσως μια παγκόσμια αποκλειστικότητα του χωριού μας. Αυτές οι δραστηριότητες φαίνεται να μην είναι οικονομικά αποδοτικές , δηλαδή δεν συμφέρει πια, η καλλιέργεια ίσως και της ελιάς, και αν επιμένει ο Αραχωβίτης, να υπάρχουν τα ελαιόδεντρα είναι ίσως γιατί θέλει ο καθένας να έχει τη δική του παραγωγή και ας του στοιχίζει και πιο ακριβά. Το ίδιο βέβαια και χειρότερα συμβαίνει με το αμπέλι και το κρασί και με τις άλλες δραστηριότητες, που όμως δεν έχουν εκλείψει από την Αράχωβα ,υπάρχουν. Η οικονομική όμως ανάπτυξη της Αράχωβας άρχισε με γοργό ρυθμό, πριν από μερικά χρόνια. Αυτή οφείλεται ,όπως όλοι γνωρίζουν κατά το μεγαλύτερο ποσοστό στο τουρισμό ,προσέλευση και διαμονή μεγάλου αριθμού επισκεπτών στη διάρκεια της χειμερινής ειδικά περιόδου, απέφερε σημαντικά εισοδήματα στον εντόπιο πληθυσμό, από τις πωλήσεις σπιτιών και

οικοπέδων, τις ενοικιάσεις διαμερισμάτων συνέβαλε στη δημιουργία αποδοτικών επιχειρηματικών δραστηριοτήτων και νέων θέσεων εργασίας. Η λειτουργία του Χιονοδρομικού Κέντρου Παρνασσού, υπήρξε η αφετηρία της ευνοϊκής εξέλιξης. Η εργατικότητα, η έμφυτη φιλόξενη διάθεση, η ανοχή, η ευγενική συμπεριφορά των κατοίκων της το συμπλήρωμα. Και η παροχή προς τους ξένους υπηρεσιών ικανοποιητικού επιπέδου, αυτό είναι που συνέβαλλε στο να αποκτήσει σύντομα πανελλήνια φήμη και να θεωρείται ένα από τα ελκυστικότερα κέντρα χειμερινού τουρισμού της χώρας.

5.15. Ερωτηματολόγιο

- **Πείτε μας πότε πήρατε την απόφαση να επενδύσετε στην Αράχωβα;**
 - a) Πριν από 19 χρόνια.17
 - b) Το 1996.18
 - c) Πριν από 10 χρόνια.19

- **Πιστεύετε ότι το να επενδύσει κανείς στην Αράχωβα είναι καλή κίνηση;**
 - a) Ήταν καλή κίνηση να επενδύσει κανείς πριν από 5 χρόνια. Η οικονομική κρίση την καθήλωσε.
 - b) Πολύ καλή κίνηση.
 - c) Ναι, γιατί τα τελευταία χρόνια ο τουρισμός παρουσιάζει άνοδο.

- **Σκέφτεστε να επεκτείνετε την επένδυσή σας η να βελτιώσετε την ήδη υπάρχουσα;**
 - a) Επεκτείνεται ήδη εδώ και 4 χρόνια, αλλά δεν έχει ολοκληρωθεί ακόμα.

17 Κολόνιας Δημήτρης : Γενικός Δ/ντης ξενοδοχείου «ANEMOΛΙΑ» (a)

18 Λένα Οικονομάκη : Ιδιοκτήτρια ξενώνα «ΝΕΦΕΛΕΣ» (b)

19 Λίτσα Ταμβάκη : Ιδιοκτήτρια ξενώνα «ΕΥ ΖΗΝ» (c)

- b) Όχι δε σκέφτομαι να την επεκτείνω, αλλά σχεδιάζω να τη βελτιώσω στο άμεσο μέλλον.
- c) Σκέφτομαι να βελτιώσω την ήδη υπάρχουσα, γιατί οι απαιτήσεις των πελατών συνεχώς αυξάνονται.

➤ **Είστε μόνιμος κάτοικος της Αράχωβας;**

- a) Ναι, εδώ και 12 χρόνια.
- b) Ναι.
- c) Ναι.

➤ **Οι τιμές των ξενοδοχείων πιστεύετε ότι ανταποκρίνονται στις υπηρεσίες που προσφέρουν;**

- a) Στα περισσότερα όχι.
- b) Μερικές φορές.
- c) Στα περισσότερα ναι.

➤ **Πόσο διαφέρει η ζωή στην Αράχωβα το καλοκαίρι από το χειμώνα; Ποια περίοδο προτιμάτε εσείς;**

- a) Όλες οι εποχές έχουν τη χάρη τους. Προσωπικά προτιμώ το καλοκαίρι γιατί είναι πιο ήρεμα και χαίρεσαι καλύτερα τη φύση.
- b) Διαφέρει πάρα πολύ ως προς τις μετακινήσεις. Προτιμώ το καλοκαίρι.
- c) Το χειμώνα είναι πιο έντονη η ζωή, ενώ το καλοκαίρι είναι πιο ήρεμα. Απλά προτιμώ το χειμώνα γιατί έχει περισσότερη κίνηση.

➤ **Η πληρότητα του ξενοδοχείου – ξενώνα σας είναι η ίδια το χειμώνα με το καλοκαίρι;**

- a) Όχι. Το χειμώνα είναι πιο αυξημένη. Τη χειμερινή περίοδο για 6 μήνες η πληρότητα είναι πολύ μεγάλη και τους υπόλοιπους τρεις μήνες μικρότερη.
- b) Όχι βέβαια. Συνήθως από το Δεκέμβρη μέχρι το Φλεβάρη έχουμε έως και 70% πληρότητα, ενώ τους υπόλοιπους μήνες είναι πολύ μικρότερη.
- c) Δεν μπορώ να γνωρίζω γιατί κατά τη θερινή περίοδο το ξενοδοχείο μας παραμένει κλειστό.

- **Ποια είναι η δυναμικότητά του;**
 - a) Έχει 110 δωμάτια.
 - b) 10 Δωμάτια και περιλαμβάνει 26 κλίνες.
 - c) 16 Δωμάτια. Τα 8 είναι σουίτες και τα υπόλοιπα 8 studio.

- **Πληροί το ξενοδοχείο σας τις απαιτήσεις των πελατών;**
 - a) Ναι.
 - b) Πιστεύω πως ναι.
 - c) Πιστεύω ότι το μεγαλύτερο μέρος ναι.

- **Τι προσφέρει το ξενοδοχείο σας (spa, γυμναστήριο, θερμαινόμενη πισίνα κλπ);**
 - a) Προσφέρει εστιατόριο, πρωινό, καφέ - μπαρ, θερμαινόμενη πισίνα, γυμναστήριο, το 1/5 των δωματίων παρέχουν τζακούζι, συνεδριακό κέντρο με τρεις αίθουσες με φυσικό φως. Κατά τη χειμερινή περίοδο παρέχει λεωφορείο μεταφοράς των πελατών στο χωριό.
 - b) Ωραίους χώρους, θέα προς όλο το Δελφικό τοπίο και τον Ελαιώνα, τηλεόραση και τζάκι στα δωμάτια, πρωινό, μπαρ, οικογενειακή διαμονή γιατί παρέχονται χώροι παιδιά.
 - c) Μπαρ, πρωινό στο δωμάτιο, υδρομασάζ και τζάκι σε όλα τα δωμάτια.

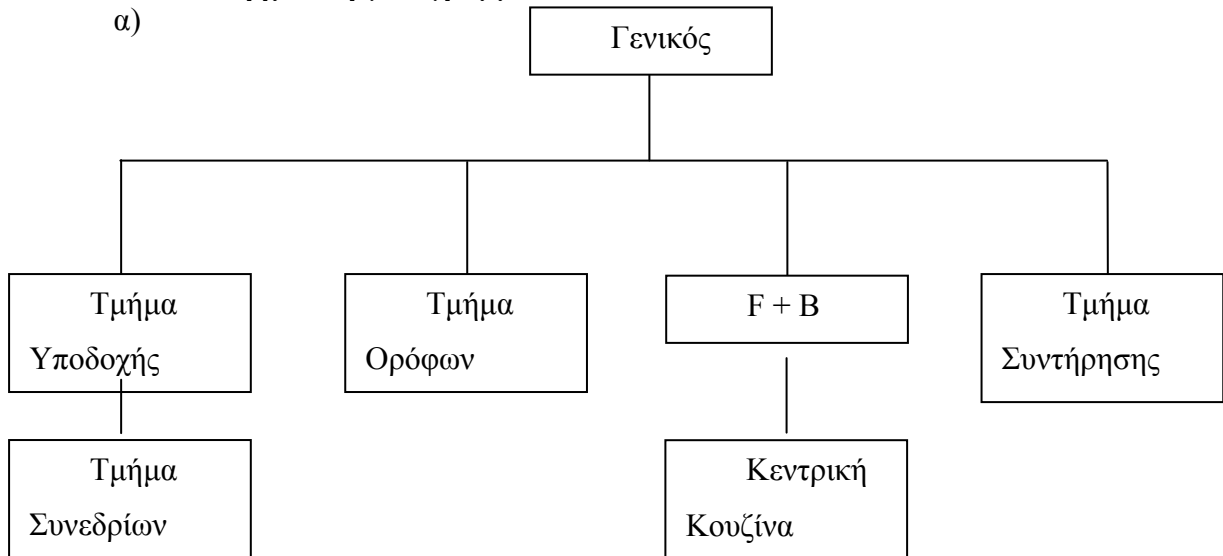
- **Υπάρχει συνεδριακός χώρος στο ξενοδοχείο σας; Αν ναι κάθε πότε τον χρησιμοποιείτε;**
 - a) Ναι υπάρχει και συνήθως χρησιμοποιείται σχεδόν όλα τα Σαββατοκύριακα κατά τη χειμερινή περίοδο, αλλά και τις καθημερινές. Αν δεν υπήρχε, το ξενοδοχείο θα είχε κλείσει. Αποτελεί μεγάλη πηγή εσόδων.
 - b) Όχι είναι οικογενειακή επιχείρηση.
 - c) Όχι, είναι οικογενειακή επιχείρηση.

- **Οι πελάτες σας αξιοποιούν τις προσφορές σας;**
 - a) Ναι
 - b) Ναι
 - c) Ναι

- **Πόσους υπαλλήλους απασχολεί η μονάδα σας;**
 - a) 25 Υπαλλήλους
 - b) 2 άτομα
 - c) 6 άτομα
 - d)
- **Οι υπάλληλοι είναι ντόπιοι ή άλλοι; Τους απασχολείτε όλο το χρόνο ή μόνο κατά τη χειμερινή σεζόν;**
 - a) Είναι ντόπιοι και απασχολούνται όλο το χρόνο.
 - b) Ναι, απασχολείται η οικογένειά μου.
 - c) Οι υπάλληλοι είναι όλοι ντόπιοι, απασχολείται η οικογένειά μου.
- **Με τι είδους πελατών δουλεύετε;**
 - a) Τη χειμερινή περίοδο συνήθως δουλεύουμε με Έλληνες και το καλοκαίρι συνήθως με αλλοδαπούς.
 - b) Με Έλληνες, κυρίως με νέα ζευγάρια και οικογένειες.
 - c) Η πλειοψηφία είναι Έλληνες, κυρίως οικογένειες.
- **Συνήθως οι πελάτες σας διαμένουν στο ξενοδοχείο σας μια βραδιά ή αρκετές;**
 - a) Τη χειμερινή περίοδο κάνουν τουλάχιστον 2 διανυκτερεύσεις, ενώ την θερινή περίοδο 1 διανυκτέρευση συνήθως.
 - b) Συνήθως 2 διανυκτερεύσεις και την περίοδο των Χριστουγέννων παραπάνω.
 - c) Συνήθως 2 διανυκτερεύσεις.
- **Η οικονομική κρίση των τελευταίων χρόνων έχει επηρεάσει το ξενοδοχείο σας; Αν να πόσο τοις εκατό (%);**
 - a) Ναι το έχει επηρεάσει, γύρω στο 8%.
 - b) Ναι, γύρω στο 10%, αλλά οι τιμές παραμένουν σταθερές εδώ και πολλά χρόνια.
 - c) Το έχει επηρεάσει γύρω στο 20%.
- **Κλείνοντας τον ισολογισμό του περασμένου έτους είχατε πτώση ή άνοδο;**
 - a) Πτώση τα δύο τελευταία χρόνια.
 - b) Παρέμεινε σταθερός.
 - c) Είχαμε άνοδο.

➤ **Υπάρχουν οργανογράμματα;**

α)

β) Όχι γιατί είμαστε οικογενειακή επιχείρηση.

γ) Όχι γιατί είμαστε οικογενειακή επιχείρηση.

➤ **Διοικητικά είχατε ή έχετε κανένα πρόβλημα;**

α) Όχι

β) Όχι

γ) Όχι

➤ **Υπάρχει κάτι από την Αράχωβα του παρελθόντος που νοσταλγείτε;**

α) Έχει χαθεί ένα μέρος της ταυτότητας του χωριού, όπως και η αθωότητα των κατοίκων.

β) Όχι δεν υπάρχει κάτι που να νοσταλγώ, θεωρώ ότι τώρα είναι καλύτερη από ότι στο παρελθόν.

γ) Πάρα πολλά πράγματα όπως ο τρόπος ζωής, πλέον υπάρχει πολύ περισσότερο άγχος από ότι παλιά.

➤ **Σας έχει βοηθήσει το ηλεκτρονικό διαδίκτυο στο ξενοδοχείο σας;**

α) Ναι. Το 60-70% των κρατήσεων γίνεται ήδη ηλεκτρονικά και συνεχίζει να αυξάνεται.

β) Πολύ, αλλά μόνο για διαφήμιση. Οι κρατήσεις γίνονται τηλεφωνικά.

γ) Ναι έχει βοηθήσει πολύ. Και στις κρατήσεις αλλά και στη διαφήμιση του ξενοδοχείου.

- **Στην Αράχωβα θα αλλάζατε...**
 - a) Το κυκλοφοριακό και το δρόμο.
 - b) Το δρόμο και το κυκλοφοριακό.
 - c) Το κυκλοφοριακό και την αδιαφορία κάποιων ντόπιων για τον τόπο τους.

- **Η Αράχωβα στο μέλλον θα είναι...**
 - a) Θα καταδικαστεί αν δεν προσέξει, αν δεν αλλάξει η νοοτροπία κάποιων επαγγελματιών και δεν γίνει πιο ενεργή η δημοτική αρχή, η αστυνομία και γενικότερα οι πολιτικοί της.
 - b) Καλύτερη.
 - c) Ελπίζουμε καλύτερη με την προσοχή όλων.

Σχολιασμός των Απαντήσεων

Συγκρίνοντας τις απαντήσεις των τριών επιχειρηματιών, βλέπουμε ότι προσπαθούν ο καθένας με το δικό του τρόπο να ικανοποιήσουν τις ανάγκες των πελατών τους και να τους προσφέρουν απλόχερα ότι τους ζητήσουν. Πιστεύουν ότι για να συνεχίσει ο κόσμος να επισκέπτεται την Αράχωβα θα πρέπει να οργανωθεί η τοπική Αυτοδιοίκηση, ώστε να αναπτυχθεί ο θερινός τουρισμός, να βελτιωθεί το κυκλοφοριακό και οι δρόμοι της Αράχωβας και ακόμη να κρατήσει το χωριό τον παραδοσιακό του χαρακτήρα. Έτσι θα έχουμε μια όμορφη Αράχωβα.

Επίλογος

Χειμώνας ίσον χιόνι, χιόνι ίσον σκι αλλά και snowboard, cross country, parapente, πεζοπορία, πατινάζ, και ορειβασία. Χιόνι για μερικούς μπορεί να σημαίνει βέβαια και επίδειξη ή χαβαλές στα σαλέ, ήσυχες βραδιές στο τζάκι ή άγρια πάρτι στα μπαράκια των χιονοδρομικών. Όπως και να 'χει το πράγμα, το χιόνι είναι ο μόνος λόγος για να βγει ο Έλληνας από το καβούκι του τις κρύες μέρες του χρόνου και βέβαια είναι ο κύριος μοχλός ανάπτυξης του τουρισμού στις ορεινές περιοχές της χώρας.

Χειμώνας = Σκι = Αράχωβα

Ένα είναι το τελικό συμπέρασμα :

Οτιδήποτε και αν θεωρεί κάποιος ως ιδανικό τρόπο για να περάσει την ημέρα του και τη βραδιά του, η Αράχωβα και τα περίχωρά της μπορούν να τους το προσφέρουν και με πληθώρα επιλογών. Σκι, extreme αθλήματα, αλλά και ταβέρνες, εστιατόρια και νυχτερινά μαγαζιά για όλα τα γούστα, γεμίζουν τις διακοπές του επισκέπτη, δίνοντας σε όλους τη δυνατότητα να κάνουν λόγο για τον αραχωβίτικο τρόπο διασκέδασης.

Αράχωβα λοιπόν, γιατί ένα Σαββατοκύριακο στο «χωριό» του Καραϊσκάκη δεν είναι ποτέ συνηθισμένο ή προβλέψιμο. Αράχωβα γιατί η ζωή εδώ είναι ένα είδος «τελετουργικού» που αν την ακολουθήσει κάποιος κατά γράμμα βιώνει τη δική του τέλεια μέρα. Αράχωβα γιατί πολύ απλά... εδώ όλοι περνάνε καλά.

Ξενοδοχεία

(Αράχωβα – Λιβάδι – Ζεμενός)

- Ξενοδοχεία : 19
- Ξενώνες : 35

- Κλίνες :
- Ξενοδοχεία : 813
 - Ξενώνες : 415

Ξενοδοχεία :²⁰

1. ANEMOLIA
2. ARACHOVA INN
3. ΛΥΚΩΡΕΙΑ
4. SANTA MARINA
5. ΣΚΑΜΝΟΣ
6. VILLA ΦΙΛΟΞΕΝΙΑ
7. ΧΑΝΙ ΖΕΜΕΝΟΥ
8. ΑΙΓΛΗ
9. PARNASSIA
10. SANTA RESORT AND SPA
11. ΖΕΜΕΝΟΣ
12. ALPEN HOUSE
13. ΑΣΤΕΡΩ
14. APOLLON INN

Ξενώνες :

1. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ
2. ΑΦΑΝΟΣ
3. CELENA
4. ΓΚΕΝΕΡΑΛΗΣ
5. ΕΥ ΖΗΝ
6. ΔΗΩ
7. ΔΩΜΑ
8. ΕΝ ΟΙΚΩ ΒΙΛΑ
9. ΕΓΚΑΡΑΣΙΟΣ
10. ΙΩΑΝΝΑ
11. ΚΑΤΣΙΚΟΓΙΑΝΝΗ
12. ΜΕΛΑΘΡΟΝ
13. ΜΥΛΩΝΑΣ
14. ΝΕΦΕΛΕΣ
15. ΞΕΝΙΟΣ ΖΕΥΣ
16. ΠΕΤΡΙΝΟ
17. ΠΥΡΡΑ
18. ΣΠΗΛΙΩΤΗ ΕΥΘΥΜΙΑ
19. ΧΡΥΣΑ
20. ΣΠΗΛΙΩΤΗ ΑΝΘΗ
21. ΚΑΤΑΦΥΓΙΟ
22. ΑΡΙΑΔΝΗ
23. ΔΩΜΑ
24. ΚΟΚΚΟΒΟΣ
25. ΜΑΡΙΑ

²⁰ Από το συνολικό αριθμό ξενοδοχείων και ξενώνων κάποια δεν είναι καταγεγραμμένα στη λίστα που παρατίθεται. Αυτό οφείλεται στο ότι δεν έχει εγκριθεί ακόμη η άδειά τους.

26. ΟΝΤΑΣ
27. ΝΟΣΤΟΣ
28. ΠΑΤΡΙΚΟ
29. ΚΟΜΜΑΤΑΣ
30. ΕΙΡΕΣΙΩΝΗ
31. ΑΓΙΑΝΝΟΡΕΜΑ

Βιβλιογραφία

- Βαρβαρέσος Στέλιος, (2000), Τουρισμός : Έννοιες, μεγέθη, δομές. Η Ελληνική πραγματικότητα, Αθήνα, εκ. Προπομπός, Β' Έκδοση
- Ηγουμενάκης Νίκος, Κραβαρίτης Κωνσταντίνος, Λύτρας Πάρις, (1999), Εισαγωγή στον τουρισμό, Αθήνα, εκ. Interbooks.
- Παρπαίρης Α., (1984), Επιλογή περιοχών για νέες μορφές τουρισμού : Χωροχρονική κατανομή της νέας ανάπτυξης, περιοδικό «Τουρισμός και Οικονομία».
- Σφακιανάκης Μανώλης, (2000), Εναλλακτικές μορφές τουρισμού, Αθήνα, εκ. Έλλην.
- Τσάρτας Πάρις, (1996), Αναφορά σε νέες μορφές τουρισμού.
- Τσάρτας Πάρις, (1996) Τουρίστες, Ταξίδια, Τόποι. Κοινωνιολογικές προσεγγίσεις στον τουρισμό, Αθήνα, εκ. Εξάντας
- Πληροφορίες από προσπέκτους και φυλλάδια του Δήμου Αράχωβας και του Χιονοδρομικού Κέντρου Παρνασσού.
- Η Ιστορία της Αράχωβας και του Πολιούχου της Αγίου Γεωργίου:
Παναγιώτη Ι. Στρίμπη - Αράχωβα 1966
- Η Αράχωβα Βοιωτίας στον αγώνα του 1821:
Γεωργίου Θεμ. Χαρίτου (Γεωπόνου) – Αθήνα 1991
- Ο Δρόμος της Αράχωβας
Δημητ. Ι. Γκικα – Δεκέμβριος 1986
- Παρνασσός 2000
- Arachova Magazine (Winter 2007)
- Arachova Magazine (Winter 2009)
- Αράχωβα (τουριστικός οδηγός)
- Η Αράχωβα Παρνασσού 1994 (ετήσια τοπική έκδοση)
- Η Αράχωβα Παρνασσού 1995 (ετήσια τοπική έκδοση)
- Η Αράχωβα Παρνασσού 1996 (ετήσια τοπική έκδοση)
- Αράχωβα (Ραντεβού στα ψηλά) - Δήμος Αράχωβας
- Ανακαλύψτε την Ελλάδα: ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΑ
- Δ.Ε.Τ.Π.Α Αράχωβας
- Πληροφορίες από το διαδίκτυο (Internet)